

**GİRESUN'UN EKOTURİZM POTANSİYELİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ: SÜRDÜRÜLEBİLİR
TURİZM İÇİN EKOTURİZM ROTASI ÖNERİSİ**

**2020
YÜKSEK LİSANS TEZİ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI**

Mustafa YİĞİT

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe KURTLU

**GİRESUN'UN EKOTURİZM POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ:
SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM İÇİN EKOTURİZM ROTASI ÖNERİSİ**

Mustafa YİĞİT

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe KURTLU

T.C.

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalında

Yüksek Lisans Tezi

Olarak Hazırlanmıştır

KARABÜK

Ağustos 2020

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	4
DOĞRULUK BEYANI	5
ÖNSÖZ	6
ÖZ.....	7
ABSTRACT.....	9
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	11
ARCHIVE RECORD INFORMATION	12
KISALTMALAR	13
ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE AMACI.....	15
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	16
ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ.....	17
ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	18
1. BİRİNCİ BÖLÜM.....	19
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	19
1.1 TURİZMİN GELİŞİMİ, SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM VE EKOTURİZM KAVRAMLARI, TURİZM ROTASI.....	19
1.1.1 Turizmin Gelişimi	19
1.1.2 Sürdürülebilir Turizm Yaklaşımı	24
1.1.3 Ekoturizm ve Sürdürülebilir Turizm İlişkisi	26
1.2 EKOTURİZM VE TURİZM ROTALARI KAVRAMI.....	30
1.2.1 Ekoturizmin Tanımı	31
1.2.2 Ekoturizmin Önemi	34
1.2.3 Ekoturistin Tanımı	35
1.2.4 Ekoturizmin Gelişimi	37
1.2.5 Ekoturizmin Özellikleri.....	39
1.2.6 Ekoturizmin İlkeleri	39
1.2.7 Ekoturizm Pazarı	41
1.2.8 Ekoturizmin Diğer Turizm Türleri ile Karşılaştırılması	43

1.2.9	Ekoturizmin Etkileri.....	45
1.2.9.1	Ekonomik Etkileri	46
1.2.9.2	Çevresel Etkileri	47
1.2.9.3	Kültürel Etkileri	49
1.2.9.4	Yerel Halka Etkileri	51
1.2.10	Ekoturizm Kapsamında Değerlendirilebilecek Faaliyet Türleri.....	52
1.2.10.1	Dağcılık.....	52
1.2.10.2	Termal Faaliyetler	52
1.2.10.3	Yaylacılık.....	53
1.2.10.4	Yamaç Paraşütü.....	53
1.2.10.5	Agro-Çiftlik Faaliyeti	54
1.2.10.6	Bitki İnceleme (Botanik) Faaliyeti	54
1.2.10.7	Mağaracılık Faaliyeti	54
1.2.10.8	Rafting	55
1.2.10.9	Kuş Gözlemciliği.....	55
1.2.10.10	Bisiklet Turları	55
1.2.10.11	Doğa Yürüyüşü.....	56
1.2.11	Turizm Rotaları	56
1.3	GİRESUN İLİ İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER.....	59
1.3.1	Tarihçesi	59
1.3.2	Coğrafi Konum ve Yer Şekilleri	59
1.3.3	Sosyo-Ekonomik Yapısı.....	60
1.3.4	İklim ve Bitki Örtüsü.....	61
1.3.5	Nüfusu	62
1.3.6	Giresun'un Ekoturizm Potansiyeli.....	62
1.3.6.1	Giresun İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023 İçinde Yer Alan Destinasyonlar.....	63
1.3.6.2	Giresun İli İçinde Yer Alan Diğer Destinasyonlar	69
2.	İKİNCİ BÖLÜM	73
	GİRESUN'UN EKOTURİZM POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ..	73
2.1	ARAŞTIRMA BULGULARI.....	73
2.1.1	Giresun'un Ekoturizm Potansiyeli.....	73
2.1.2	Giresun Ekoturizm Rotası	80

SONUÇ ve ÖNERİLER	84
KAYNAKÇA.....	89
TABLolar LİSTESİ	108
ŞEKİLLER LİSTESİ	109
EKLER	110
EK-1: Anket Formu	110
EK-2: Anket Formu Alt Kriterlerin Ortalaması.....	112
ÖZGEÇMİŞ	114

TEZ ONAY SAYFASI

Mustafa YİĞİT tarafından hazırlanan “GİRESUN’UN EKOTURİZM POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM İÇİN EKOTURİZM ROTASI ÖNERİSİ” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe KURTLU
Tez Danışmanı, Turizm Rehberliği Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 12/08/2020

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu) **İmzası**

Başkan : Prof. Dr. Nuray TÜRKER (KBÜ)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Aydoğan AYDOĞDU (KÜ)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ayşe KURTLU (KBÜ)

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile Yüksek Lisans Tezi derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntılarım intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Mustafa YİĞİT

İmza :

ÖNSÖZ

Doğal çevrenin gün geçtikçe tahrip edilmesi ve insanın bu tahribatın en önemli unsuru olması, gelecek nesillere doğal ve tarihi kaynakların aktarılmasında en büyük sorunu oluşturmaktadır. Doğal ve tarihi çevreye karşı daha duyarlı hareket etmek, çevre bilincinin oluşması gibi etkenler turizm sektörü içinde önem teşkil etmektedir. Bugün büyük keyif alarak gerçekleştirilen turizm aktivitelerinin gelecek kuşaklar tarafında gerçekleştirilebilmesi tüm insanlığın sorumluluğundadır. Ekoturizm sayesinde doğal çevre ve tarihi alanlar en az zararla, insanların keyif alabileceği aktiviteleri gerçekleştirmesini sağlayabilir. Ayrıca yerel halkta bu sayede turizm gelirlerinden pay alarak ekonomik olarak kalkınabilir. Bu çalışma tüm bu etmenler göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmiştir.

Tez çalışmasının her anında desteğini esirgemeyen, yol gösteren, kıymetli tecrübelerinden faydalandığım ve her zaman örnek aldığım değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Ayşe KURTLU'ya minnet ve şükranlarımı sunarım.

Tez çalışmamda beni yönlendiren ve hiçbir yardımını esirgemeyen çok kıymetli Sayın Prof. Dr. Nuray TÜRKER ve Dr. Öğr. Üyesi Aydoğan AYDOĞDU hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Tüm eğitim hayatım boyunca bugünlere gelmemde katkısı olan adını saymakla bitiremeyeceğim tüm değerli hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Her zaman ve her konuda desteğini esirgemeyen sevgili anne babama ve hayatımın her anını anlamlandıran, destek veren ve yalnız bırakmayan sevgili eşim Burcu TORAMAN YİĞİT'e minnet ve şükranlarımı sunarım.

ÖZ

İnsanlık tarihi kadar eski bir kavram olan turizm olgusu, sanayi devrimi ile birlikte gelişmeye ve tüm dünyada etkisini göstermeye başlamıştır. Makineleşmenin sağladığı kolaylıklar ile insanların boş zamanı artmış, ulaşım araçlarındaki gelişme sayesinde ulaşımdaki güçlükler ortadan kalkmıştır. Ortaya çıkan bu gelişmeler neticesinde insanlar daha fazla gezip görmek ihtiyacı hissetmiştir. Geleneksel anlamda kitlesel olarak gerçekleştirilen ve deniz-kum-güneş tatili olarak nitelendirilen turizm anlayışı, bireylerin çevre bilincinin artması ve kitle turizminin ortaya çıkardığı olumsuzluklara alternatifler aranması sonucunda ekoturizm kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Çevreyi koruyan ve yerel halkın refahını arttırmaya yönelik doğal alanlara yapılan bir turizm çeşidi olan ekoturizm sayesinde yerel halk ekonomik açıdan kalkınabilmekte, çevre tahribatı en aza indirilebilmekte, gelenek ve görenekler gelecek kuşaklara aktarılabilmektedir. Bunun yanında ekoturizm sayesinde ortaya çıkan turizm potansiyelinin belirlenmesi farklı turizm türlerinin geliştirilmesi ve pazarlanabilmesine olanak sağlayabilmektedir. Turizmin gelişmesi için doğal açıdan oldukça zengin varlıklara sahip olan Giresun’da ekoturizm potansiyelinin belirlenmesi, bu potansiyelin uygun bir şekilde değerlendirilmesi ve bir turizm rotası oluşturulması ile şehrin ekonomik olarak kalkınmasına katkı sağlanacağı, doğal çevrenin korunacağı ve yerel halkın sosyo-kültürel açıdan gelişmesine imkan sağlanacağı öngörülmektedir.

Bu kapsamda gerçekleştirilen çalışmada Giresun ilinin ekoturizm potansiyelinin değerlendirilmesi ve bu doğrultuda bir ekoturizm rotasının oluşturulması hedeflenmiştir. Nitel bir araştırma deseninin kullanıldığı çalışmada Türker (2013)’in Boyd ve Butler’ın ECOS modelinden uyarladığı Ecotourism Opportunity Spectrum/Ekoturizm Fırsat Yelpazesi (ECOS) ölçeği turizm alanında uzman 22 kişiye yüz yüze olarak uygulanmıştır. Ankette değerlendirilen turizm kaynakları “Giresun İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023”de yer alan ekoturizm bölgeleri dikkate alınarak belirlenmiştir.

Değerleme sonucunda Giresun’da bulunan ekoturizm kaynakları için iki rota oluşturulmuştur. Oluşturulan rotalar ile ekoturizm faaliyetlerine katılacak bireylere yeni bir turizm ürünü sunulması, bu rotayı uygulanabilir hale getirecek ve alt yapı ile

üst yapı çalışmalarını gerçekleştirecek yerel yönetimler için ise yol gösterici olması öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ekoturizm, Turizm Potansiyel, Giresun, Turizm Rotası, ECOS

ABSTRACT

The phenomenon of tourism, which is as old as human history, has begun to develop with the industrial revolution and to show its effect all over the world. With the facilities provided by mechanization, people's free time has increased, and the difficulties in transportation have been eliminated thanks to the development in transportation vehicles. As a result of these developments, people felt the need to travel more. The understanding of tourism, which is traditionally carried out massively and described as a sea-sand-sun holiday, has led to the emergence of the concept of ecotourism as a result of the increase in the environmental awareness of individuals and the search for alternatives to the negativities caused by mass tourism.

Ecotourism, which is a type of tourism made to natural areas that protects the environment and increases the welfare of the local people, local people can develop economically, environmental damage can be minimized, and traditions and customs can be transferred to future generations. In addition, determining the tourism potential that emerges due to ecotourism can enable different tourism types to be developed and marketed. Giresun, which has naturally rich assets for the development of tourism, is predicted to contribute to the economic development of the city, to protect the natural environment and to enable the socio-cultural development of the local people by determining the ecotourism potential, appropriately utilizing this potential and creating a tourism route.

In this study, it was aimed to evaluate the ecotourism potential of Giresun province and to create an ecotourism route in this direction. In the study in which a qualitative research design was used, the Ecotourism Opportunity Spectrum (ECOS) scale adapted by Türker (2013) from Boyd and Butler's ECOS model was applied to 22 people who are experts in the field of tourism. The tourism resources evaluated in the survey were determined by taking into account the ecotourism regions included in the "Giresun Province Nature Tourism Master Plan 2013-2023".

As a result of the valuation, two routes have been created for ecotourism resources in Giresun. It is envisaged that a new tourism product will be offered to individuals who will participate in ecotourism activities with the created routes, and

will be a guide for local administrations that will make this route applicable and will carry out infrastructure and superstructure works.

Keywords: Ecotourism, Tourism Potantial, Giresun, Tourism route, ECOS

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Giresun'un Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi: Sürdürülebilir Turizm İçin Ekoturizm Rotası Önerisi
Tezin Yazarı	Mustafa YİĞİT
Tezin Danışmanı	Ayşe KURTLU
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans Tezi
Tezin Tarihi	2020
Tezin Alanı	Turizm İşletmeciliği
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	114
Anahtar Kelimeler	Ekoturizm, Turizm potansiyel, Giresun, Turizm Rotası, ECOS

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Evaluation of Giresun's Ecotourism Potential: Proposal for an Ecotourism Route for Sustainable Tourism
Author of the Thesis	Mustafa YİĞİT
Advisor of the Thesis	Ayşe KURTLU
Status of the Thesis	Master Degree
Date of the Thesis	2020
Field of the Thesis	Tourism Management
Place of the Thesis	KBÜ/LEE
Total Page Number	114
Keywords	Ecotourism, Tourism potential, Giresun, Tourism route, ECOS

KISALTMALAR

DOKA	: Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı
ECOS	: Ecotourism Opportunity Spectrum (Ekoturizm Fırsat Yelpazesi)
ha.	: Hektar
IUCN	: The International Union for Conservation of Nature (Dünya Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği)
km.	: Kilometre
km²	: Kilometre kare
m.	: Metre
M.Ö.	: Milattan Önce
MAB	: Man and the Biosphere Programme (İnsan ve Biyosfer Programı)
s.	: Sayfa
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TIES	: The International Ecotourism Society (Uluslararası Ekoturizm Derneği)
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNEP	: United Nations Environment Programme (Birleşmiş Milletler Çevre Programı)
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)
UNWTO	: United Nations World Tourism Organization (Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü)
USAID	: United States Agency for International Development (Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Kalkınma Ajansı)

vb. : Ve benzeri

vd. : Ve diğerleri

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE AMACI

Günümüzde turist kabul eden pek çok ülke kitle turizminin olumsuz ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel etkilerini bertaraf etmek amacıyla doğal çevre açısından daha az zararlı ve sürdürülebilir bir turizm türü olan ekoturizme yönelmektedir. Ekoturizme yönelmenin temelinde, turizmin yerel açıdan daha yüksek fayda sağlaması, birçok ülkenin ekoturistler için eşsiz destinasyonlara sahip olması ve her ülkenin bu kaynaklardan yararlanabileceği ayrıca insanların doğaya karşı sorumlu olma bilincinin artması ile turizmden beklentilerinin değişmesi yatmaktadır (Cater, 1993, s. 85).

Ekoturizmin daha sık ifade edilmeye başlandığı 90'lı yıllarda, eğitim düzeyi artan ve ekonomik açıdan belli bir refaha ulaşan kişiler çevreye karşı daha duyarlı hale gelmiştir. Bununla birlikte oluşan yüksek çevre bilinci ve doğaya karşı korumacı yaklaşım ekoturizme olan talebi önemli ölçüde arttırmıştır (Chand, 2020, s. 11). Ekoturizm, çevreyi koruyan ve korumayı destekleyen yaklaşımı ile yerel halkın gelir sağlaması için kullanılan bir kalkınma strateji olarak görülmektedir. Ekoturizm, korunan alanların sürdürülebilir şekilde kullanılmasını sağlaması, yerel halka istihdam yaratması, elde edilen gelirin yine aynı yerde değerlendirilmesi gibi nedenler ile ekonomik kalkınmaya destek olmaktadır (Jalani, 2012, s. 248).

Bu çalışmanın konusunu oluşturan Giresun ili her ne kadar ekoturizm faaliyetlerinin gerçekleştirilebilmesi açısından doğal unsurlara sahip olsa da turistik gelişme zayıftır, bilgilendirme ve tanıtım yönünden eksiktir. Yörenin tanıtımını sağlamak var olan potansiyeli belirleyerek mümkündür. Turistik destinasyonlarda ekoturizm faaliyetlerinin gerçekleştirilebilmesi belirtilen destinasyon içinde ekoturizm aktivitelerinin gerçekleşebileceği alanların tespit edilmesine bağlıdır (Paslı ve Paslı, 2019, s. 304). Ayrıca ilde sanayinin gelişmemesi yerel halkın istihdamı yönünde sıkıntılar meydana getirmekte ve işsizlik sorununu ortaya çıkarmaktadır. Halkın zayıf geçim kaynaklarına sahip olması, turizm sektörünün gelişmemiş olması gibi sorunlar ildeki turizm kaynaklarından etkin bir şekilde yararlanılmasını ve ekoturizm potansiyelinin değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Çalışmanın amacı, Giresun'un ekoturizm potansiyelinin değerlendirilmesi ve sürdürülebilir bir turizm için ekoturizm rotasının oluşturulmasıdır. Bu çalışmanın

Giresun'da da turizm sektörünün gelişmesine katkı sağlayacağı düşünülmekte ve Giresun ilinin ekoturizm faaliyetleri ile daha da ön plana çıkabileceği öngörülmektedir.

Araştırma, Giresun'da var olan ekoturizm potansiyelinin değerlendirilerek yerel halka ekonomik açıdan katkı sağlaması, yeni iş imkanları yaratması, ekoturizm bilincinin artırılması, Giresun ilinin ekoturizm potansiyelinin belirlenmesi ve oluşturulan rotalar ile yeni bir turizm ürünü sunulması açılarından önem arz etmektedir. Ayrıca, Giresun ilinde ekoturizm alanlarının tespit edilmesi ve bir turizm rotası oluşturulması sonucunda tek başına yeterince çekici olmayan turizm kaynaklarının birbirine bağlanması ile bölgenin çekiciliği artırılabilir. Araştırma ile yerel yönetimin ildeki turizm plan ve politikalarını oluştururken önerilen ekoturizm rotasını göz önünde bulundurarak hareket etmesi konusunda da yol gösterici olacağı öngörülmektedir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmaya konu olan Giresun ili, ekoturizm aktivitelerinin gerçekleştirilebilmesi yönünden doğal ve tarihi varlıklara sahiptir. Bu kapsamda hazırlanan “Giresun İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023” da yer alan ekoturizm amaçlı olarak kullanılacak 13 doğal ve tarihi kaynak (yayla, şelale, ada, dere, vb.) belirlenmiştir.

Araştırmada nitel bir araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar sözel ağırlıklı ve yoruma dayalı çalışmalarda kullanılmaktadır. Nitel araştırmalar genel olarak davranış, tutum ve tecrübelerle ilgilenmektedir. Toplanan veriler ile genellemeler yapılmaktadır. Metod olarak gözlem, anket ve görüşme teknikleri kullanılmaktadır (Padem, vd., 2012, s. 57).

Kalitatif bir araştırma yönteminin benimsendiği bu çalışmada ekoturizm amacıyla kullanılacak kaynakları ve alanları belirlemek ve bir ekoturizm rotası oluşturabilmek için Türker (2013)'in Boyd ve Butler (1996)'dan uyarladığı ECOS (Ecotourism Opportunity Spectrum - Ekoturizm Fırsat Yelpazesi) ölçeği kullanılarak veriler elde edilmiştir. ECOS ölçeği ekoturizm destinasyonları için kavramsal bir yönetim anlayışı sağlamak amacıyla geliştirilmiştir (Boyd ve Butler, 1996, s. 560). Bu ölçekte, (1) ekoturizm kaynağına ulaşılabilirlik, (2) kaynağın fiziksel çekiciliği, (3) altyapı imkanları, (4) üstyapı imkanları, (5) sosyo-kültürel yapı ve (6) ekonomik yapı

olmak üzere 6 temel faktör ve 27 alt kriter belirlenmiştir. Ampirik çalışmada amaçlı örneklemeden yararlanılarak turizm konusunda uzman olan 22 kişi ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Uzman grubu akademisyen, orman işletme müdürlüğü, il kültür turizm müdürlüğü, milli parklar müdürlüğü yöneticileri, otel, restoran ve acente çalışanlarından oluşmaktadır.

Uzman grubunda yer alanlardan soru anketlerine 1 ile 4 arasında puan vermeleri istenmiştir. Puanlamada, (1) en düşük, (2) orta, (3) yüksek ve (4) çok yüksek değerleri ifade etmektedir. Puanlamalar sonucunda belirlenen her destinasyonun aritmetik ortalaması alınarak değerlendirme yapılmıştır. Aritmetik ortalama, bir veri setinde bulunan tüm değerlerin toplamının o seride yer alan veri sayısına bölünmesi ile belirlenmektedir (Çiçek, 2018, s. 51). Bulgular elde edilen ortalamalar dikkate alınarak yorumlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Şehirleşme ve sanayileşme ile uluslararası turizm piyasasına sunulan deniz, kum, güneş üçlüsünü içeren paket turlar ve kitlese turizm aktiviteleri doğal çevre varlıklarını tahrip etmiş, bölgelerin hem fiziki hem de sosyo-kültürel taşıma kapasitesini zorlamıştır (Erkut, 2005, s. 60). Bireylerin bu durumun farkına varması ve çevre bilincinin oluşması gibi etmenler ile turizm faaliyetleri daha bireysel veya küçük gruplar halinde gerçekleştirilmeye başlanmış ve ekoturizm gibi yeni turizm türleri ortaya çıkmıştır.

Giresun ili ekonomik yönden gelişmekte olan bir ildir. Arazi yapısının engebeli olması birçok sanayi yatırımının yapılmasına engel teşkil etmektedir. Var olan sanayi yatırımları ise genelde fındığa dayalı işletmelerdir. Halkın geçim kaynağının kısıtlı olması ise işsizlik sorununun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Tarım ve hayvancılık ile geçinen halkın bu sorunu turizm gibi alternatif sektörler ile ortadan kaldırılabılır.

Doğu Karadeniz’de turizm sektörü diğer bölgelere kıyasla görece daha az gelişmiş olsa da hem bölge hem de Giresun ilinin kalkınmasında bir fırsat niteliğindedir. Giresun’un sahip olduğu ekoturizm potansiyelinin değerlendirilmesi ile turizmden elde edilecek gelir yerel kalkınmaya katkı sağlayacaktır. Böylece, bölgede istihdam olanaklarının artması ile sanayisi gelişmiş bölgelere olan göç azalabilir,

halkın alım gücü artabilir ve ildeki altyapı ve üstyapı yatırımları gelişebilir. Bu kapsamda araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranarak çözüm önerileri getirilmiştir:

- Giresun'da ekoturizmin gelişmesi için yeterli bir ekoturizm potansiyeli var mıdır?
- Giresun'un ekoturizm potansiyeli olan kaynakları ve alanları nelerdir?
- Ekoturizm potansiyelinin olduğu alanlar nasıl değerlendirilmelidir?

Bu sorunlara çözüm bulmak ve Giresun'un kalkınmasını sağlamak amacıyla çalışmada ekoturizm potansiyeli belirlenerek turizmin sürdürülebilir gelişmesi için ekoturizm rotası oluşturulmuştur.

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Ekoturizmin Giresun ilinin turizm potansiyeline etkisini belirlemeye yönelik olan bu çalışmanın kapsam, sınırlılık ve karşılaşılan güçlükleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Araştırma bulguları araştırmaya katılan 22 turizm uzmanı ile sınırlıdır.
- Araştırmaya katılan kişilerin anket sorularına objektif ve samimi cevap verdiği varsayılmıştır.
- Araştırma Giresun ili ile sınırlıdır.
- Araştırma verileri uygulanan anket formu ile sınırlıdır.

1. BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1 TURİZMİN GELİŞİMİ, SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM VE EKOTURİZM KAVRAMLARI, TURİZM ROTASI

Dünya üzerinde makineleşmenin iş hayatına girmesi ve insan gücünün makineler ile giderilmesi sonucunda ortaya çıkan boş zaman ve ulaşım araçlarındaki gelişme insanların seyahate olan ilgilerini arttırmış, bunun sonucunda turizm faaliyetleri ivme kazanmıştır. Turizm sektörü gelişime açık yapısı ve yenilikçi kavramlarla bir bütün halinde olması nedeniyle gelişen ve küreselleşen dünyada en fazla ilerleme kaydeden sektörlerden biri olmuştur. Turistlerin tercihleride zamanla değişime uğramış, daha çevreci ve bireysel turizm faaliyetlerine yönelmiştir. Bu durum turizmin sürdürülebilir olmasını ve ekoturizm faaliyetlerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Çalışmanın bu bölümünde turizmin gelişimi ve bu gelişim süreci içinde sürdürülebilir turizm ile ekoturizmin ortaya çıkması açıklanmıştır. Ayrıca ekoturizm hakkında kavramsal bilgilere yer verilmiştir.

1.1.1 Turizmin Gelişimi

Turizm olgusu insanların varoluşundan itibaren gündemde olan bir kavramdır (Şeker, 2011, s. 9). Tarihin her döneminde insanlar, sağlık, din, spor vb. nedenlerle misyoner, filozof, bilgin, tüccar, denizci ve macera arayan olarak yer değiştirme hareketinde bulunmuştur (Öztaş ve Karabulut, 2006, s. 1). Tarihsel süreç içerisinde turizm olayı M.Ö. 3000 yıllarına kadar dayanmaktadır. M.Ö. 3000 yıllarında Eski Mısır'da piramitler ve diğer eserleri görmek için gezginler buraya gelmekteydi. Bu ziyaretlerin neticesinde aynı dönemde Mısır'da konaklama tesislerinde de gelişme görülmüştür (Kozak ve Nergiz, 2018, s. 22). M.Ö. 700 yıllarında başlayan Olimpiyat Oyunları ile modern anlamda turizm olayının Eski Yunan'da başladığı kabul edilmektedir. Oyunlar sırasında ülkeye birçok yerden turist geldiği bilinmektedir (Kozak vd., 2015, s. 50).

İlk çağlarda turizm dört temel nedene bağlı olarak yapılmıştır. Bunlar; spor, inanç, ekonomik ve sağlık ile ilgili nedenlerdir. Bu çağda en çok Romalı zenginler seyahat etmiştir. Doğal güzellikleri, tarihi yapıları ve eserleri görüp tanımak amacıyla yapılan seyahatler genel olarak Ege bölgesi ve çevresi ile Mısır'a olmuştur (Usta,

2016, s. 31). Bu dönemde refah düzeyinin en yüksek olduğu toplumun Romalılar olması bunda büyük etken oluşturmaktadır. Roma İmparatorluğunun sınırlarının üç kıtaya uzanması seyahatlerin kolaylaştırılması açısından yol ağının geliştirilmesi ve arabalarının da konforlu hale getirilmesini sağlamıştır (Öztaş ve Karabulut, 2006, s. 2).

Orta Çağa gelindiğinde feodalitenin hâkimiyetinde olan Avrupa’da Roma ve Grek kültürünün yerini katı bir din anlayışı almıştır. Gerek bu dönemde gerekse ilerleyen dönemlerde insanlar inançları gereği kutsal yerleri ziyaret etmeye başlamışlar ve bu sayede dine dayalı turizm hareketleri gelişme göstermiştir. Diğer taraftan Orta Doğu’ya yapılan Haçlı Seferleri ile kıtalararası insan hareketleri başlamıştır. Bu seferler sırasında gidiş dönüş güzergâhında insan etkileşimlerinin ortaya çıkması bireylerde farklı kültür ve medeniyetleri tanıma, dünyayı gezme isteği uyandırmıştır. Orta Çağda büyük ölçüde dini yerlerin ziyareti ile oluşan turizm faaliyetleri sonunda Kudüs, Mekke, Medine, Efes ve Benares gibi yerlerde büyük hacı kabileleri oluşmuştur. Orta Çağın bu kutsal şehirlerinde görülen zenginlik ve refah dinsel seyahatler sonucunda meydana gelmiştir. (Gürdal, 1995; akt. Şen, 2010, s. 15). Dini hareketliliğin yanı sıra aynı dönem içerisinde İpek Yolu üzerinde yapılan ticari faaliyetlerde kıtalararası ilişkiler artmış Avrupa’nın batısından Hindistan ve Çin’e kadar uzanan bir güzergâh ortaya çıkmıştır. İlk çağda sadece Roma İmparatorluğu içinde gelişen seyahatler bu dönemde kıtalararası boyut kazanmıştır. Ayrıca orta çağın ünlü gezgini Marco Polo’nun uzun seyahatleri ve bu seyahatler hakkında tuttuğu notlar ile turizm hareketlerinde de artışlar olmuştur. Marco Polo’nun yıllar süren ve binlerce kilometreyi aşan yolculukları sayesinde can ve mal güvenliğinin sağlandığı kıtalararası bir düzenin olduğu ispatlanmıştır. Turizmin gelişmesine katkı sağlayan koşullardan biri de bu durumdur (Usta, 2016, s. 31; Kasalak, 2014, s. 5).

Rönesans’ın etkisi ile değişen düşünceler, Amerika kıtasının bulunması ve dünyanın etrafının dolaşılması uzak yerlere olan ilgi ve merak duygusunu arttırarak bireyleri daha heyecanlı hale getirmiştir. Ünlü denizciler Vasco Dö Gama, Magellan ve Christopher Columbus’un başarılı deniz gezileri ile tüm Avrupa’da seyahat isteği hızla artmıştır. Piri Reis 16. yüzyılda yazdığı “Kitabı Bahriye” eserinde bahsettiği geziler ve haritalar ile denizcilik ve turizm tarihi hakkında önem taşımaktadır (Alaca, 1997, s. 7). 1822’de İngiltere’nin Bristol kentinden Robert Smart kendisini ilk vapur acentesi olarak ilan etmiştir. Bristol Kanal Limanı’ndan İrlanda’nın Dublin şehrine

vapurlarla yolcu rezervasyonuna başlamıştır. 1841'e gelindiğinde Thomas Cook Leicester'dan Loughborough'a (İngiltere) 20 km mesafesi olan güzergâhta özel tren gezisi düzenlemeye başlamıştır. 1841 yılının 5 Temmuz'unda 570 yolcuyu gidiş-dönüş 1 şilin fiyatına taşımış ve bununla halka ilan edilen ilk gezi olduğuna inanılmaktadır. Thomas Cook'un yaptığı bu organizasyon onu ilk demiryolu gezi acentesi olarak nitelendirilmesine olanak sağlamıştır ve bu durum dünyanın farklı yerlerinde örnek teşkil etmiştir. Thomas Cook'un bu başarılı girişimi sonucunda şirketi hızla büyüyerek farklı kıtalar, Amerika Birleşik Devletleri ve dünyanın çeşitli coğrafyalarına turlar düzenlemeye başlamıştır. Norveç'in Oslo kentinde bulunan İngiliz konsoloslukunda sekreter olarak çalışan ve bireysel seyahatler konusunda ilk uzman sayılan Thomas Bennett Norveç'te bulunan İngiliz ileri gelenlerinin ziyaret için sık sık doğa temelli turlar düzenlemiştir. 1850'ye gelindiğinde gezi organizatörü olarak kendi firmasını kurmuş ve bireysel turistler için araba, gezi rotaları, yeme içme hizmeti ve seyahat kiti sunmuştur. Müşterileri için önceden otel rezervasyonları yapmıştır (Goldner ve Ritchie, 2011, s. 40).

Bugün de kitle turizminin temelinde yer alan deniz-kum-güneş üçlüsünün önem kazanması Sanayi Devrimi sonrasına dayanmaktadır. Sanayileşme sonrası üretimde ortaya çıkan kolaylık ve üretilen ürünlerin nakliyesi için gereken ulaşım ve altyapının iyileştirilmesi de seyahatleri kolaylaştırmıştır (Kozak, vd., 2013, s. 14). 18. yüzyılın sonlarından itibaren Avrupa'da deniz kıyılarında gelişen ve kitle turizmine örnek sayılan yerler ortaya çıkmaya başlamıştır. İngiltere'de bulunan Blackpool ve Scarborough gibi yerler bu dönemde tatil bölgesi olarak tercih edilen yerlerin başında gelmektedir. Brighton'da tuzlu suya dalmak hem sağlık açısından hem de o günün modası olarak önem teşkil etmekteydi. İlk zamanlar üst sınıfların rağbet ettiği bu aktiviteler zamanla toplum geneline yayılmıştır. İngiltere'nin öncülük ettiği ve ilk dönemlerde rakipsiz olan bölge zamanla Fransa'da Arcachon, İspanya'da San Sebastian, Baltık kıyısına yakın olan Bad Doberan ve Almanya'da Helgoland'a kadar uzanmıştır (Yeoman, 2008, s. 13).

Avrupa'da 17. yüzyılda sanayileşme ile başlayan modernleşme süreci 20. yüzyıla gelindiğinde tüm dünyada etkili hale gelmiştir. 1. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan Birleşmiş Milletler kuruluş bildirgesinde yer alan insan hakları bildirgesinin 13. maddesinde insanlara bir ülkede özgürce dolaşma hakkı verilmiştir (Kozak, vd.,

2015, s. 15). Ayrıca sendikal faaliyetlerin başlaması sonucunda ücretli izin talebi gündeme gelmiş ve işçilere ücretli izin hakkı verilmiştir. İngiltere’de işçilere ücretli izinlerini değerlendirebilmeleri adına yardımcı olan “The Worker’s Travel Association” birliği kurulmuş ve 1937 yılında 24.000 adet rezervasyon yaptırmıştır (Sales 1959, akt. Kozak, vd., 2013, s. 15).

1908’de Amerikalı Henry Ford’un otomobili insanların kullanımı için tanıtması ile seyahatlerde kullanılan araç tercihi değişmiş oldu. Otomobilin insan hayatına girmesi ile ulaşım alanında gelişmeler ve daha düzenli yollar yapılmaya başlandı. 1920 yılına gelindiğinde otomobiller seyahat endüstrisini domine etmeye başlamış ve birçok seyahat otomobil ile yapılmaya başlanmıştır. 1920 ile 1930 yılları arasında yoğun otomobil kullanımı bugünün motellerinin temelini atılmasını sağlamıştır. Otomobiller sayesinde insanlar daha rahat seyahat etme fırsatı yakalamış ve turizm açısından da olumlu gelişmelere olanak sunmuştur (Goldner ve Ritchie, 2011, s. 41).

1. Dünya Savaşı sonrası uçakların ticari amaçlı olarak kullanılması ile yolcu ve yük taşımacılığı başlamıştır. Uçakla ilk turistik seyahatler Thomas Cook tarafından New York-Chicago arasında düzenlenmiştir. Daha sonraki dönemlerde Londra’dan Fransa’nın Cannes ve Nice şehirlerine uçakla seferler düzenlenmiş fakat trene oranla daha pahalı olduğu için genelde zengin kişiler tercih etmiştir. Hava yolu ulaşımının gelişmesi ile paket tur kavramı ortaya çıkmış ve tarifeli uçuşların yanı sıra charter uçuşlarda başlamıştır (Usta, 2016, s. 39). Hava yolunda oluşan bu gelişmeler insanların daha kısa zamanda uzun mesafelere ulaşmalarını sağlamış ve turizm hareketliliği uluslararası boyut kazanmıştır.

2. Dünya Savaşı uluslararası turizmin gelişmesini bir ölçüde duraklatmasına rağmen 1939 yılında İngilizlerin %50’sine yakını en az bir gecelerini evlerinden uzakta tatil amaçlı geçiriyordu. Bununla birlikte 1920’de 200.000 olan araç sahibi sayısı 1939 yılına gelindiğinde 2.000.000’u geçmiştir. Diğer taraftan hava ve deniz ulaşımında gelişmelerde bu dönemde etkisini korumaktadır. Bu dönemde Rusya turizmi, vatandaşları için Karadeniz sahillerinde ve diğer bölgelerde tatil köyleri gibi alanlar oluşturarak geliştirdi. Yine aynı dönem içerisinde elitler için şehir merkezlerine yakın tatil evleri inşa edilmiştir (Page, 2019, s. 64).

Modern anlamda turizmin başlangıcı olarak 1918-1920 yılları arası gösterilmektedir. Bu yıllar arasında turizm, otel, motel, ulaşım araçları ve yolları, konaklama tesisleri, eğlence yerleri, plajlar ve alt yapıları ile büyük bir sektör haline gelmiştir (Albayrak, 2013, s. 4).

Türkiye’de turizmin gelişimi ise diğer dünya ülkelerine oranla daha geç olmuştur. Cumhuriyet’in kurulması ve sanayileşmenin başlaması ile küreselleşme yolunda ilerleyen Türkiye’de liberal ekonomi politikaları tercih edilmeye başlanmış ve bu durum turizmin önem kazanmasını sağlamıştır. Türk lirasının dönüştürülebilir olması ve döviz girdisinin sağlanabilmesi için turizme öncelik verilmiştir (Sert, 2018, s. 219). Turizmin gelişmesi adına 29 Eylül 1923 yılında Türk Seyyahin Cemiyeti kurulmuştur. Bu cemiyet 1926 yılında Türkiye Turing Kulübü ve 1930 yılında Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu olarak isim değiştirmiştir (Altıntaş ve Kurnaz, 2007, s. 18).

Cumhuriyet sonrası turizm ile ilgili gelişmeler 1980 yılına kadar çok yavaş ilerleme kaydetmiştir (Öztaş ve Karabulut, 2006, s. 9). 27 Mayıs 1960 ihtilali ile turizm alanındaki faaliyetler ile ilgili soruşturmaları neticesince turizm sektöründeki yatırımlar durdurulmuş, yapımına başlanan projeler bile iptal edilmiştir. Bu durum yeni yeni gelişmeye başlayan turizm sektörünü tamamen durgunluk seviyesine getirmiştir. 1962 yılı sonrası ise bu durdurulan yatırımların bir kısmı tekrar aktif hale getirilmiştir. 1960’lı yıllardan sonra turizm konusunda daha somut çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. 1972 yılında Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği (TÜRSAB) kurularak seyahat acenteleri tek bir çatı altına alınmıştır. 1982 yılında yürürlüğe giren “Turizmi Teşvik Kanunu” ile yatırımların öncelikli olarak turizmin gelişmesine yönelik yapılması sağlanmıştır (Yıldız, 2011, s. 58).

1980’lerin sonuna gelindiğinde Türkiye ne kadar yeterli alt ve üst yapıya sahip olmasa da turizm açısından gözde bir destinasyon haline gelmiştir. Turist sayısında oluşan hızlı artış ile yeterli planlama yapılmadan konaklama işletmeleri ve diğer turizm tesisleri hizmete sunulmuştur. 1990’lı yılların başında deniz kum güneş üçgeninde kitle turizmi gelişme göstermiş ve daha sonraki dönemlere doğru alternatiflere de yönelme olmuştur. 1994 yılı sonrası kış turizmi, kongre turizmi, üçüncü yaş turizmi gibi turizm çeşitlerine de teşvikler olmuş ve bunları geliştirmeye yönelik ilgili politikalar oluşturulmuştur. 2000 yılına gelindiğinde dünya üzerinde

deniz kum güneş turizminin yanında kültür ve doğal güzelliklere yönelik aktiviteler ile mevsimsel faaliyetlere ek olarak turizmi tüm yıla yayma politikası izlenmiştir (Gülbahar, 2009).

1.1.2 Sürdürülebilir Turizm Yaklaşımı

Sürdürülebilirlik, yapılacak her türlü faaliyetin çevreye karşı en az zararlı yapılması gerektiğini vurgulayan bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Gelecek nesillerin bu çevreden en iyi şekilde faydalanabilmeleri için sorumluluk duygusu ile hareket edilmesi gerektiği büyük önem taşımaktadır. Çevreye karşı yapılacak kalıcı tahribatlar sonucunda gelecek nesillerin bu çevreden faydalanmalarını engellenmiş olmaktadır. Bugün çevrenin, geçmişten şimdiki kuşaklara miras olarak kaldığı bilincine erişmeli ve bu sınırlılık çerçevesinde doğru bir korumacı çevre yaklaşımıyla gelecek nesillere var olan çevreyi en az zararlı aktarmanın yolları aranmalıdır (İnan, 2015, s. 29).

Sürdürülebilirlik kavramı genel olarak ekonomik, sosyal ve çevresel olmak üzere üç boyutta ele alınmaktadır. Çevresel boyut; doğal kaynakların korunarak kullanılması gerektiğini, sosyal boyut; adaletli bir şekilde ve toplumun tüm kesiminin karar verme sürecine katılımını öngörmektedir. Ekonomik olarak ele alındığında ise ekonomik faaliyetlerin çevresel ve sosyal boyutları göz önünde bulundurarak gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmektedir (Karadeniz, 2014, s. 84). Sonuç olarak sürdürülebilir turizm, sürdürülebilirliğin ekonomik, çevresel ve sosyal ilkeleri ile uyumlu olan tüm turizm biçimlerini temsil etmektedir (Farmaki, 2015, s. 388).

Sürdürülebilirlik kavramının yaşamsal hemen hemen her alana temas etmesi ve kendisine yer bulması nedeniyle sürdürülebilirlik kelimesine farklı anlamlar yüklenebilmektedir. Sürdürülebilir tarım, sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir kentler, sürdürülebilir ekonomi, sürdürülebilir toplum, sürdürülebilir turizm gibi çok farklı konularda ele alınabilmektedir. Çok karmaşık yapılar içerisinde paydaşların çok çeşitli olması ve uygulama alanlarındaki farklılıklar dikkate alındığında herkes tarafından kabul edilen bir sürdürülebilirlik tanımı yapmak çok güçtür (Yavuz, 2010, s. 65).

Soğuk savaş döneminin sona ermesi ile birlikte özellikle gelişmiş ülkeler yönlerini küresel anlamda çevre, kalkınma ve güvenlik konularına ve bunların

sürdürülebilirliğine çevirmişlerdir. Küreselleşmenin tüm dünya üzerinde eşit olarak etkin olmaması gelişmiş ülkeler ile gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkeler arasında çatışmalara neden olmuştur. Özellikle küresel çevre politikaları 1992 Rio Zirvesi, 2002 Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi ve 2012 Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı'nda en çok üzerinde durulan ve tartışılan konuların başında gelmiştir. (Mowforth ve Munt, 2016, s. 20).

1992 yılında gerçekleştirilen Rio Konferansı'nda gündeme gelen sürdürülebilir kalkınma kavramı tüm sektörlerin kendi faaliyetlerini sürdürülebilir olarak gerçekleştirmesi gerekliliğini ortaya koymuştur. Turizm sektörünün de sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde değerlendirilmesi, çevresel yönden duyarlı bir turizm anlayışının oluşmasında etkili olmuştur. Sürdürülebilir turizm düşüncesi Rio Konferansı öncesinde 1970'li yıllarda Akdeniz kıyıları ve Avrupa Alplerinde benimsenmiş olsa da özellikle 1987 yılında Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun ortaya koyduğu Brundtland Raporu ile daha çok önem kazanmıştır (Şen, 2010, s. 61).

Sürdürülebilir turizm fikri, olumsuz etkilerin bilincine vararak bunların tanınmasını ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşabilmek için de olumsuz etkilerin yönetilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır (Saarinen, 2006, s. 1126). Ayrıca doğaya karşı koruyucu anlayışının yanında yerel halka karşı da sosyal sorumluluğa sahiptir (Karapınar ve Barakazı, 2017, s. 8).

Sürdürülebilir turizmi, sürdürülebilir kalkınmaya eşdeğer olarak değil, onun bir parçası olarak görmek gerekmektedir. Sürdürülebilir turizm, doğal ve kültürel çevreyi olumsuz etkilemeden ve koruyarak turizm ürünlerinin oluşmasını, gelişmesini ve devamlılığını sağlar. Bu özelliği nedeniyle sürdürülebilir kalkınmanın ilke ve hedefleri ile yakından ilişkilidir (Wight, 2002, s. 223).

Sürdürülebilir turizm, mevcut ve gelecekteki ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri tam olarak dikkate alarak ziyaretçilerin, endüstrinin, çevrenin ve ev sahibi toplulukların ihtiyaçlarını karşılayan turizm şeklinde tanımlanmaktadır (UNEP ve UNWTO, 2005, s. 12).

Sürdürülebilir turizmin bir diğer tanımı da insanların ihtiyaçlarının karşılanması ile doğal kaynakların tüketimi arasında denge kurarak, bunu da ekonomik, sosyal ve

çevresel boyutlarda bugünden geleceğe doğru uygulanabilir bir planlama çerçevesi dâhilinde öngören yaklaşım şeklidir (Gündüz, 2016, s. 103).

Sürdürülebilir turizmin gelişiminin sağlanabilmesi için turizm bölgelerinde çevreye, kültürel varlıklara ve yerel halka saygılı ve korumacı kapsamda çalışmalar yapılmalıdır. Yapılan çalışmalarda kalkınma sağlanan bölgelerde işletmeler ve turistlerin daha bilinçli hale gelmesi için yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, kamu ve özel kurumlar ile sürdürülebilir turizme destek veren uluslararası kuruluşlar koordineli hareket etmelidir (Artun, 2016, s. 126; Dilek, 2016, s. 86). Sürdürülebilir turizmin gelişimi turizm ile etkileşimde olan tüm paydaşların özverili çalışması ve destekleri ile mümkün olabilmektedir.

Dünya üzerindeki kaynaklar tüketilirken daha dikkatli olunması gerektiği, sosyo-kültürel varlık ve değerler ile doğal çevrenin korunması gerekliliği bilincinin tüm insanlara aşılması önemlidir. Dünya üzerindeki insanlar arasında sosyo-kültürel farklılıkların en aza indirilmesi, ekonomik uçurumların ortadan kaldırılması, adil bir kaynak kullanımı gibi etmenlerin gerçekleştirilmesi sürdürülebilir turizm ile mümkün hale gelebilmektedir. Bu durumun sonucunda tüm insanlar ekonomik olarak faydalanacakları gibi toplumda da sağlıklı bir iletişim ortaya çıkacak, dünya barışına da katkı sağlanacaktır (Sonuç, 2014, s. 22-23).

Turizm sektörü büyümeye devam ettikçe ve gelişme gösterdikçe küresel çevre politikalarına yön vermekte, insan faaliyetlerinin çevresel etkileri üzerinde çalışmalara katkı sağlamaktadır. Bunlara ek olarak turizm ve çevre ilişkilerinde turizmin çevreye en az veya hiç zarar vermeden nasıl gerçekleşeceği, bu faaliyetlerin nasıl olması gerektiği ve sürdürülebilir bir turizm anlayışının tüm dünya üzerinde gerçekleşmesi konusunda da sürdürülebilirlik yaklaşımları ile yakından ilişki içerisindedir (Mowforth ve Munt, 2016, s. 160).

Sürdürülebilir turizm aşırı ve plansız kullanımdan kaynaklı yıpranmayı önlemeye yönelik bir turizm pazarı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sürdürülebilir turizmin alt kolları olarak doğa turizmi, kültür turizmi, ekoturizm, etkinlik turizmi ve macera turizmi örnek gösterilebilir (Garda ve Temizel, 2016, s. 87).

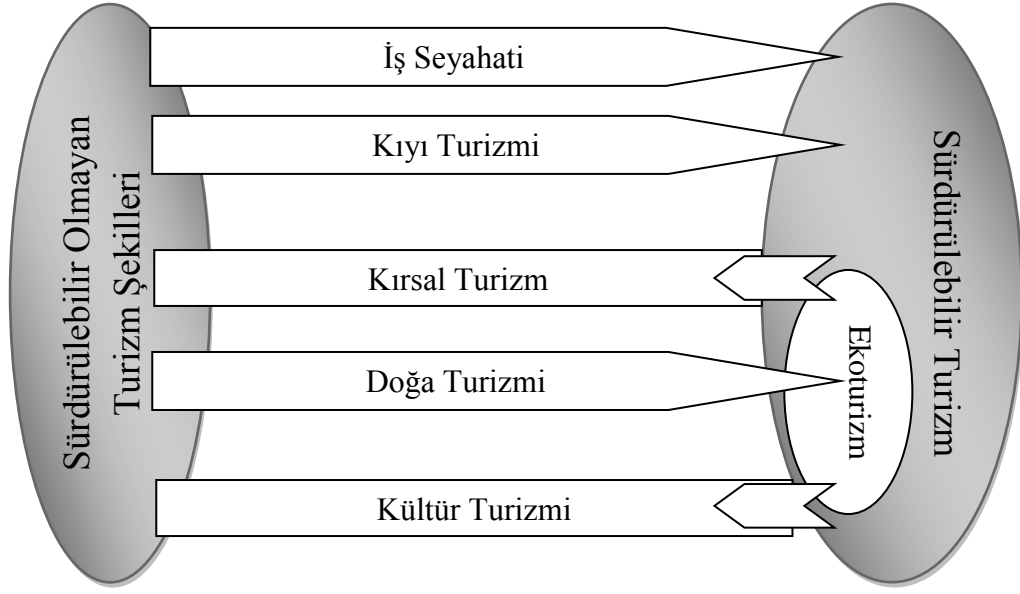
1.1.3 Ekoturizm ve Sürdürülebilir Turizm İlişkisi

Turizm, sürdürülebilir kalkınmaya sağladığı faydalar ve bu konuda gösterdiği çabalar ile özel bir konuma sahiptir. Bunun en önemli nedenlerinin başında sektörün dinamizmi ve büyümesi ile birçok ülke ve yerel destinasyonun ekonomisine yaptığı katkılardır. İkinci en önemli faktör ise ziyaretçiler, sanayi, çevre ve yerel halk arasında özel bir ilişki içermesidir (UNEP&UNWTO, 2005, s, 9). Turizm ürünlerinin üretildiği anda tüketilmesi, depolanmasının yapılamaması gibi nedenler (Türksoy, 2016, s. 37) turizm ile sürdürülebilirlik arasındaki ilişkinin üç farklı boyutta açıklanması gerekmektedir. Belirtilen bu üç farklı boyut şu şekildedir (UNEP&UNWTO, 2005, s. 9-10).

- Etkileşim: Hizmet endüstrisi olan turizmin doğası, yerel halk ile ziyaretçiler arasında doğrudan veya dolaylı etkileşimler sağlanarak yeni yerler görmek ve deneyimlemektir.
- Farkındalık: Turizm, uluslar ve kültürler arasındaki farklılıklar ile çevre sorunlarına karşı ziyaretçiler ile yerel halkta farkındalık düzeyini arttırmaktadır. Bu sadece seyahat ederken değil aynı zamanda insanların yaşamları boyunca da sürdürülebilirlik sorunlarına ilişkin tutum ve düşüncelerini etkileyebilir.
- Bağımlılık: Turistik faaliyetler, doğal ve tarihi çekiciliği bulunan destinasyonlarda, kültürel ve geleneksel yapıyı tanımaya yönelik gerçekleşen ziyaretçi deneyimlerinden oluşmaktadır. Bu durum aynı zamanda turizm endüstrisinin oluşmasına imkân vermektedir.

Sürdürülebilir turizmin alt bölümlerinden bir tanesi de ekoturizmdir (Demir ve Çevirgen, 2006, s. 66).

Şekil 1: Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı Olarak Ekoturizm

Kaynak: Wood, M. E. Ecotourism: Principles, Practises & Policies for Sustainability. UNEP, 2002, s. 10

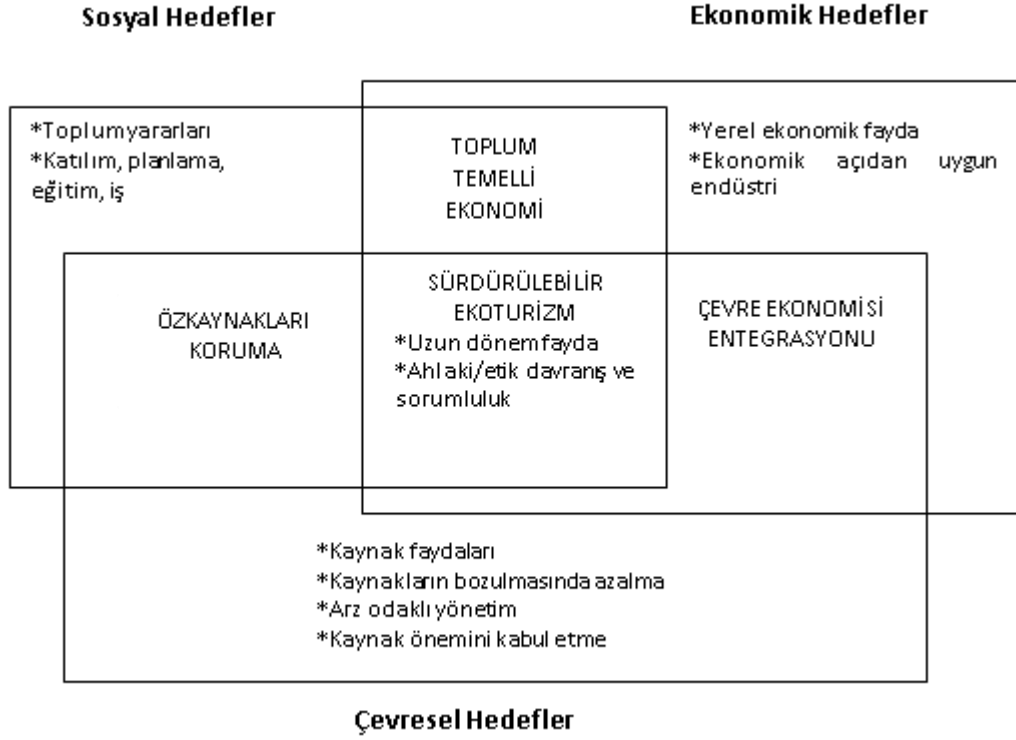
Şekil 1’de görüldüğü üzere ekoturizm, kırsal turizm ve kültür turizmi unsurlarını içermekle beraber doğa turizminin sürdürülebilir bir türü olduğunu belirtmektedir. İş seyahatleri ve kıyı turizmi gibi faaliyetlerin de sürdürülebilir olması gerekmektedir. Doğa tabanlı birçok turizm faaliyetinin ekoturizm faaliyeti olarak ele alınmamasının sebebi sürdürülebilir olmamasından kaynaklanmaktadır (Çevirgen, 2003, s. 66-67). Sürdürülebilir ekoturizm için temel kabul edilen prensipleri Wight (1993) şu şekilde sıralamıştır:

- Kaynağı bozmamalı ve çevreye duyarlı bir şekilde geliştirilmelidir.
- İlk elden, katılımcı ve aydınlatıcı deneyimler sağlamalıdır.
- Tüm taraflar-yerel topluluklar, kamu kuruluşları, sanayi ve turistler arasında eğitimi içermelidir (Seyahat öncesinde, sırasında ve sonrasında).
- Bütün tarafların kaynakların içsel değerlerini tanımasını teşvik etmelidir.
- Kaynakların kendi şartlarında kabulünü ve tedarik odaklı yönetimi içeren sınırlarının tanınmasını içermelidir.
- Anlaşmayı teşvik etmeli ve hükümetler, sivil toplum kuruluşları, endüstri, bilim insanları ve yerel halk gibi tüm paydaşlar arasında ortaklık kurulmalıdır.

- Tüm paydaşlar tarafından doğal ve kültürel çevreye karşı ahlaki ve etik sorumluluklar ile davranışları teşvik etmelidir.
- Uzun vadeli fayda sağlamalıdır.

Ekoturizm bir değişim aracı olarak görülmektedir. Bazı durumlarda sürdürülebilir bir faaliyet olabilmekte ve sürdürülebilir kalkınmada önemli rol oynayabilmektedir. Ancak bu durum dikkatli yönetilmesi ve kontrol edilmesi ile mümkündür. Ekoturizmin sürdürülebilirliğinin sağlanması için ekonomik olarak uygulanabilir, çevresel açıdan uygun ve sosyo-kültürel olarak kabul edilebilir olması gerekmektedir. Olumlu deneyimlerin devamlılığı veya kontrolü sağlanmadığında turistler gelmeyi bırakacak ya da kitle turizmine dönüşecektir. Ekoturizm ekonomik açıdan uygun değilse turistlere yönelik ihtiyaçlar ve hizmetler karşılanamayacak bunun sonucunda yerel halkta ekonomik fayda göremeyecektir. Bunun yanında çevrenin korunmaması da ekoturizm için kaynak tabanı yok edecektir. Ekoturizm kültürel olarak kabul edilebilir değilse ve yerel halk onun varlığından faydalanamazsa, ekoturizme karşı düşmanca davranırlar ve onu baltalamak için çalışabilirler. Belirtilen tüm unsurlar (ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel) ekoturizmin sürdürülebilirliğinin sağlanması için dikkatli ve kontrollü şekilde takip edilmeli, sorunlar ortaya çıkmadan çözümleri bulunmalıdır. Aksi durumda ekoturizmin sürdürülebilirliği geçerliliğini yitirecektir (Wall, 1997, s. 490).

Şekil 2: Sürdürülebilir Ekoturizm Değerler ve İlkeler Modeli

Kaynak: Swarbrooke, J. Sustainable Tourism Management, CABI Publishing, CAB International, New York, 1999, s. 324; Wight, P. Sustainable Ecotourism, Tourism Recreation Research, 1995, s. 7.

Şekil 2’de belirtildiği üzere ekoturizm sürdürülebilir turizmin bir alt kolu olarak görülmektedir. İdeal bir sürdürülebilir ekoturizmde çevresel, sosyal ve ekonomik hedefler bulunmalı, bu belirtilen hedeflerin kesişimi doğrultusunda daha efektif hareket edilerek devlet ve yerel yönetimlerinde desteği alınmalıdır. Tüm bu faaliyetlerde bulunurken etik kurallar çiğnenmemelidir. Sürdürülebilirliği sağlamada her hedef bir diğer hedefi olumsuz yönde etkilemeden, birbirine fayda sağlayacak şekilde hareket edilmeli, alınacak kararlar ya da uygulanacak planlar yerel halka maksimum fayda sağlamalıdır (Swarbrooke, 1999, s. 323).

Hükümetlerin hem düşük kalitedeki ekoturizm faaliyetlerini kontrol etmesi hem de kaliteli sürdürülebilir ekoturizmi aktif şekilde teşvik etmesine ihtiyaç vardır (Swarbrook, 1999, s. 324).

1.2 EKOTURİZM VE TURİZM ROTALARI KAVRAMI

Turizmin ilk gelişmeye başladığı dönemlerde turizm sektörü ekonomik gelişme ve istihdam sağlayıcı faydaları ile ele alınmıştır. Bu durum zamanla olumsuz sosyal, çevresel ve kültürel etkiler meydana getirmiştir. Ziyaretçiler için yapılan konaklama işletmeleri, altyapı hizmetleri ve diğer sosyal tesisler ile yerel halk yerinden edilmiş ve yaşam tarzlarında değişiklikler meydana gelmiştir. Bunun yanında turist sayısının artması ile doğal hayat olumsuz etkilenmiş ve hayvan yaşamını tehdit etmiştir (Ahmadova ve Akova, 2016, s. 16). Turizm sektörünün varlığını devam ettirebilmesi turizme kaynak olan bölgesel ve yerel alanlara özgü tarihi, doğal, kültürel değerlerin korunarak kullanılması ile gerçekleşebilir. (Akpınar ve Bulut, 2010, s. 1578). Turizm ve çevre ilişkilerinin önem kazanması ile sürdürülebilirlik tartışmaları beraberinde ekoturizm kavramını gündeme getirmiş ve popüler hale dönüşmüştür (Karacaoğlu, Yıldırım ve Çakıcı, 2013, s. 95).

Çevre kirliliğinin artması ve doğanın giderek tahrip edilmesi gibi olumsuzluklar insanları çevre konusunda daha düşünceli ve duyarlı hale getirmektedir. Bu durum doğal güzelliklere sahip alanları koruyup gelecek nesillere aktarabilmek adına insanların tatil anlayışlarının da değişmesinde etkili rol oynamaktadır. Kitle turizminin yapısından kaynaklanan olumsuzlukların olması ve bireylerin bu duruma alternatifler aranması sonucunda yeni turizm türleri ortaya çıkmıştır. Bu alternatifler arasında ortaya çıkan ekoturizm doğal kaynaklar ve onların korunması konusunda en etkin alternatif turizm türünü oluşturmaktadır (Kızılırmak, vd., 2017, s. 188).

Bu bölümde ekoturizm ve ekoturist kavramları açıklanıp, ekoturizmin ortaya çıkması, gelişmesi, önemi ve özellikleri hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca ekoturizmin etkileri ile ekoturizm faaliyetleri açıklanmış, turizm rotaları konusunda açıklamalarda bulunulmuştur.

1.2.1 Ekoturizmin Tanımı

Dünya genelinde yaşanan teknolojik gelişmeler, siyasi ve ekonomik değişimler tüm sektörlerde olduğu gibi turizm sektöründe de değişimlere neden olmuştur. Değişen turizm sektörü ülke ekonomileri için önemli bir boyuta ulaşmıştır. Turizm sektörü içerisinde yapılan her harcama ekonomiyi hareketlendirerek canlandırmıştır. Bunun yanında son yıllarda kıyı turizminin yıkıcı etkisi ile birlikte taşıma kapasiteleri dolmuş ve kıyılardaki tahribat giderek artmıştır. Turistler giderek doğaya dönük ve kıyı

turizmden uzak alternatifler aramaya başlamış ve doğaya daha az zarar veren, korumacı turizme yönelmiştir. Ortaya çıkan bu yönelmenin sonucunda sürdürülebilir turizm, yeşil turizm, ekoturizm gibi yeni kavramlar ortaya çıkmıştır (Kaypak, 2010, s. 94; Oktay, 2019, s. 5).

Ekoturizm kavramının kökeni Yunanca oikos (ev) ile logos (kelime) birleşiminden meydana gelmektedir. Bilimsel olarak ekoloji olarak adlandırılan kelime organizmalar ve onların çevresi ile ilişkilerini incelemeye yönelik kullanılmaktadır (Çevirgen, 2003, s. 75). İnsanlarında kendi yaşamsal çıkarlarını gözetmesi sonucunda doğa dengesini koruyarak yaşaması gerekliliği bilinci artmakta (Kızılırmak, vd., 2017, s. 189) ve ekolojik düzeni tahrip etme olasılıkları azalmaktadır. Bu durum turizm aktivitelerinin de değişmesinde etken olmaktadır.

Birçok tanımı yapılmasına rağmen en çok kabul edilen tanım Ceballos-Lascurain tarafından “Ekoturizm bir yerdeki geçmiş ve şimdi var olan kültürel ifadeler kadar, doğayı, yaban hayatını ve doğal bitkisini inceleme, doğa hayranlığı, görünüşünden zevk alma gibi belli amaçlarla kısmen bozulmamış veya kirletilmemiş doğal alanlara yapılan seyahattir ” şeklinde yapılmıştır (Erdoğan ve Erdoğan, 2005, s. 6; Orams, 1995, s. 4).

Uluslararası Ekoturizm Derneği (TIES) (1990), “çevrenin korunması ve yerel halkın refahını arttırmaya yönelik olarak doğal alanlara yapılan çevreye duyarlı seyahatler” olarak tanımlamıştır (Tetik, 2012, s. 56; Kuter ve Ünal, 2009, s. 148). 2015 yılı itibari ile bu tanım artık “çevreyi koruyan, yerel halkın refahını sürdüren, yorumlama ve eğitimi içeren doğal alanlara sorumlu seyahat” olarak yer almaktadır (TIES, 2015). Eğitim hem personeli hem de misafirleri belirtmektedir.

Uluslararası Doğayı Koruma Birliği (IUCN) ise ekoturizmi 1996 yılında, “yerel halkın aktif sosyo-ekonomik katılımı sonucunda onlara fayda sağlayan, düşük seviyede olumsuz ziyaretçi etkisine sahip olan ve korumayı geliştiren, doğal ve kültürel çevrenin değerini anlamak ve zevk almak için nispeten bozulmamış doğal alanlara yapılan çevre açısından duyarlı seyahat ve ziyarettir” şeklinde tanımlamıştır (Demir ve Çevirgen, 2006, s. 53; Ross ve Wall, 1999, s. 124).

Ekoturizm, genellikle alternatif, yeşil, doğal, tarih, macera, deneyim ve vahşi doğa turizmi gibi diğer adlarla ilişkilendirilmekte ve bu bunlarla bağlantılı konumda yer almaktadır (Hvenegaard, 1996, s. 2; Demir ve Çevirgen, 2006, s. 52).

Tablo 1: Ekoturizm Konusunda Araştırmacıların Tanımlarına Örnekler

Araştırmacı	Yıl	Tanım
Ceballos Lascrain	1987	“Ekoturizm, manzarayı ve vahşi hayvanlarını ve bitkilerini incelemek, hayran olmak ve bunlardan zevk almak gibi belirli amaçlarla nispeten bozulmamış doğal alanlara seyahat etmek olarak tanımlanır.”
Kutay	1989	“Ekoturizm toplumsal hayat içerisindeki ekonomik sektörlerle açıkça ilişkilendirilen biyolojik kaynaklar ile turizmin bir parçası olarak planlanan doğal alanların kalkındırılmasında, geliştirilmesinde kullanılan bir modeldir.”
Ziffer	1989	“Ekoturizm, özelliğini yerel kültürleri de içeren doğal tarihten alan bir turizm çeşididir. Ekoturistler doğal alanları doğal kaynakları tüketmeden ziyaret eder ve bu alanın korunması için çaba sarf eder veya doğrudan maddi kaynak oluşturarak yerel halkın gelir elde etmesini sağlarlar.”
Boo	1991	“Ekoturizm doğal kaynakların geleneksel tüketimi dışında sürdürülebilir bir kullanım için onları yöneten ve kıymetini artıran, yerel toplum için iş alanları yaratan ve çevresel eğitim sunan doğa temelli bir turizmdir.”
Valentine	1993	“Çevresel olarak sürdürülebilir, nispeten bozulmamış doğal alanlara yönelik olan, zarar verici olmayan, korumanın sağlanmasına ve korunan alanların yönetimine katkı sağlayan doğa turizmidir.”
Blamey	1997	“Ekoturizm, insanların nispeten bozulmamış, evlerinden 40 km.den daha uzak doğal alanlara, yöredeki yabancıl bitkileri, hayvanları, manzaraları ve bunların yanında alanda bulunan kültürel değerleri keşfetmek, öğrenmek ve onlara kıymet vermek ana amacıyla yaptıkları bireysel faaliyetlerden biridir.”
Honey	1999	“Ekoturizm, genellikle küçük ölçekli, kırılğan, bozulmamış ve korunan alanlara gitmektir. Bunlar, gezginin eğitimine katkı sağlar. Çevre koruma için fon ayrılmasını teşvik eder. Yerel toplulukların ekonomik kalkınması ve siyasi yetkilendirilmesine doğrudan fayda sağlar; farklı kültürlere ve insan haklarına saygıyı besler.”

Kaynak: Kiper, 2012, s. 31; Oktay, 2019, s. 7; Sirakaya, Sasidharan ve Sönmez, 1999, s. 169-170; Tetik, 2012, s. 57-58; Rahemtulla ve Wellstead, 2001, s. 5'ten yararlanılarak düzenlenmiştir.

Tablo 1’de görüldüğü gibi ekoturizm konusunda farklı tanımlamalar yapılmış olsa da bu tanımlar temelde belirleyici olan üç ana ögenin etrafında şekillenmektedir. Bunlar (Blamey, 1997, s. 110; Wunder, 2000, s. 466):

- Doğa temelli olması
- Çevreci ve eğitici olması
- Sürdürülebilir yönetimin olmasıdır.

Ekoturizm, son 15 yıl içerisinde turizm sektöründe en hızlı büyüyen turizm türü olarak dikkat çekmektedir ve tüm turizm sektörü göz önüne alındığında sektörden üç kat daha hızlı büyüme kaydetmektedir (Blangy ve Mehta, 2006, s. 233). Tur operatörü Thomson tarafından yapılan araştırmaya göre ekoturizm tatilini seçen turist sayısındaki artış bu durumu doğrular nitelikte olmakla beraber, 2024 yılına kadar küresel tatil pazarının da %5’ini ekoturizmin oluşturacağı öngörülmektedir (Starmer-Smith, 2004).

1.2.2 Ekoturizmin Önemi

Ekoturizm, doğal ekosistem dengesini koruma ve sürdürülebilir yerel kalkınmayı teşvik etme açısından potansiyel bir strateji olarak görülmektedir. Ekoturizmin önemli bir sürdürülebilir gelişme aracı olarak görülmesi seyahat endüstrisi içinde bir niş pazar olmasını da beraberinde getirmektedir (Postica ve Cardoso, 2014, s. 83; Kumar ve Rao, 2016 s. 47).

Ekoturizm, tüm dünya genelinde hem ekonomik hem de sosyo-kültürel faydasının yüksek olması, sürdürülebilir ve çevreye karşı duyarlı yaklaşımda bulunması nedeniyle önem arz ettiğini göstermektedir. Kırsal topluluklara yarar sağlaması, ekolojik ve kültürel duyarlılığı arttırması, çevre bilinci oluşturmaları, turizm sektörü içinde daha bilinçli ve sürdürülebilir hareket edilmesi gerektiğinin kişilere aşılması ve üçüncü dünya ülkelerinde hem gelen ziyaretçiler, hem de ülke ekonomisinin canlanması açısından kazan kazan şeklinde fayda sağlaması ile büyük yarar sağlamaktadır (Honey, 2008, s. 4).

Az gelişen veya gelişmekte olan ülkeler açısından ekonomik olarak daha önemli bir konuma sahip olan ekoturizm, nüfus, göç, rekabet, tarımsal faaliyetler ve istihdam gibi konularda sürdürülebilirlik ve kalkınmaya yardımcı bir araç görevindedir. Belirtilen konularda sağladığı faydalar ile yerel halk da dâhil olmak

üzere bulunduğu bölgedeki birçok kurum ve organizasyona olumlu etkisi olmaktadır. Ekonomik etkisinin yanında yöresel ürünler ve yerel el sanatlarının korunmasını ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlamaktadır (Yıldız, 2019, s. 76).

Ekoturizmin önemini sadece yerel halka fayda sağlaması ve doğal alanların korunması olarak görmemek gerekir. Bu faydalar her ne kadar önemli olsa da ekoturizm turistlerin bilinçlenmesi ve eğitilmesi açısından da hassas bir göreve sahiptir (Mirsanjari, 2012, s. 88). Destinasyonu ziyaret eden turistler yerel halklar ve kültürler hakkında bilgi sahibi olabilir ve dünyaya olan bakış açılarında zenginlik meydana gelebilir. Ayrıca çevresel sorunlar, açlık, göç, yoksulluk gibi kavramlar belleklerinde daha etkili şekilde yer edinerek kendi ülkelerinde sosyal sorumluluk duyguları ile hareket edebilir ve daha yaşanabilir bir dünyanın inşasında görev alabilirler.

Modernleşmenin ve kentleşmenin hızlanmasının sonucunda insanlarda ortaya çıkan doğaya özlem gibi duygular ile bireyler ekoturizme yönelmiştir. Ekoturizm faaliyetlerinin sonucunda tekrar ikamet edilen destinasyona dönen bireyler koruma ve sorumluluk duygusu ile hareket etmeye başlamakta ve bu doğrultuda davranışlar geliştirmektedir (Apalı, 2015, s. 113). Bireylerde ortaya çıkan bu durum daha yaşanılır ve sosyal ilişkilerin daha kuvvetli olduğu toplumların oluşturulmasına zemin hazırlamaktadır. Diğer yönden bakıldığında temelinde doğa ve çevreyi korumanın yanında yerel halkın da ekonomik olarak kalkınmasını sağlamak olan ekoturizmde, yerel halkın biyolojik çeşitliliğin ve doğal kaynakların korunması gerekliliği bilincini arttırdığı ve çevreye karşı daha duyarlı olduğu söylenebilir (Yılmaz, 2008, s. 58).

1.2.3 Ekoturistin Tanımı

Ekoturist hakkında literatürde çok kapsamlı ve açıklayıcı ifadelerin yer almaması, uluslararası çalışmaların sınırlı sayıda olması ve ekoturizm pazarının homojen bir yapıda bulunmaması nedeniyle ekoturistin kesin tanımını yapmak çok zordur. Ekoturizm konusunda geniş bir literatür bulunmasına rağmen, pazar çalışmaları, hedef pazarlar, tur operatörlerinin algıları, doğa veya macera temelli turistler konusunda genel çalışmalar mevcuttur. Spesifik olarak ekoturist kavramından ziyade turistlerin tercihlerini ve motivasyonlarını belirlemeye yönelik çalışmalar olup bu doğrultuda genel büyüme ve hedef pazarları şekillendirme yönelimi ağır basmaktadır. Bu durum ekoturist kavramının yerine turistlerin tercihleri ve

motivasyonları sonucunda ortaya çıkan kavramları ifade etmektedir (Wight, 2001, s. 37).

Genel olarak ekoturistler seyahat etmek için serbest zamanı olan, ekonomik geliri üst düzeyde, iyi eğitilmiş ve doğal çevreye meraklı kişilerden oluşmaktadır (Ballantine ve Eagles, 1994, s. 210). Koçoğlu (2008), ekoturist kavramını gittikleri destinasyonun doğasını ve kültürünü tanımayı amaçlayan, o yörede ikamet eden yerel halk ile etkileşimde bulunan ve onların doğal yaşam ortamlarında bulunmak isteyen üst düzey gelir ve kültüre sahip insanlar olarak tanımlamaktadır.

Kuzey Amerika'da özel şirketler (HLA ve ARA Consulting) aracılığı ile yapılan bir araştırmada ekoturizm faaliyetlerine katılanların yaş aralıklarının genel olarak 35-54 olduğu, cinsiyet açısından değerlendirildiğinde %50 erkek, %50 kadın olduğu ve %86 oranında eğitim seviyelerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ekoturizm faaliyetlerine katılanların % 68'i çift olarak, %15'i aileleri ile ve %13'ü ise tek başlarına katılım göstermekle birlikte araştırmada yer alanların % 50'si seyahatlerin 8-14 gün sürmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bunlara ek olarak ekoturizm faaliyetinde bulunan kişiler kişi başı 1.000 ile 1.500 \$ harcama yapmaktadırlar (Wood, 2002, s. 22).

Ekoturizm üzerine yapılan ilk çalışmalar içerisinde ağırlıklı olarak ekoturizmin merkezinde yer alan turistlerin karakteristik özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır (Fennell, 2008, s. 40). Ekoturizmin hedef kitlesinde bulunan ekoturistlerin profilleri şu şekilde sıralanabilir (Fennel, 2003, s. 33-34; Kusler, 1991, akt. Fennell, 2008, s. 43-44).

- *Kendi Kendine Gezen Ekoturistler:* Deneyimleri yüksek derecede esnekliğe sahip olan, çeşitli ve farklı konaklama tercihlerine sahip, çok sayıda destinasyonu ziyaret eden ve ziyaret etme eğiliminde olan, konfor beklentisi olmayan ve ekoturistler içerisinde en büyük paya sahip kişilerdir.
- *Turları Tercih Eden Ekoturistler:* Bu grupta yer alan ekoturistler iyi organize edilmiş turlarla ve egzotik destinasyonlara seyahat etme eğilimindedirler.
- *Okul veya Bilimsel Gruplar:* Bu grup içerisinde yer alan ekoturistler bilimsel bir çalışma amacıyla bir araya gelen bireylerden oluşmaktadır. Genellikle

belirli bölgelerde kalmakta ve diğer ekoturistlere oranla daha sert doğa ve iklim şartlarına dayanma konusunda isteklidirler.

Ekoturizmin hedef kitlesi içerisinde yer alan turist tipolojilerine Lindberg (1991) turistlerin ekoturizmde deneyimlemek ve seyahat etmek istedikleri yerler ve buralara nasıl, ne şekilde seyahat etmek istedikleri ile ilgili olarak zaman ve bağlılık kavramlarının da önemli olduğunu belirtmiştir. Bu kavramlar doğrultusunda ekoturist tipolojisini dört başlıkta ele almıştır.

- *Kararlı Doğa Turistleri:* Özellikle bilimsel çalışmalar veya doğal çevrenin korunmasına hizmet etmek amacıyla düzenlenen turlara katılan turistlerden oluşmaktadır.
- *Özel Doğa Turistleri:* Koruma altındaki bölgeleri görmek, yerel kültür ve doğal güzellikler ile destinasyonun tarihini anlamak için yapılan turlara katılan turistlerin oluşturduğu gruplardır.
- *Ana Amacı Doğal Alan Ziyareti Olan Turistler:* Bu grupta yer alan turistler milli park, tabiat parkı ve botanik bahçe gibi alanları ziyaret etme eğiliminde olanlardan oluşmaktadır.
- *Gündelik Doğa Turistleri:* Daha geniş kapsamlı seyahatlerde doğayı tesadüfen keşfeden ve yaşayan insanlardan oluşan gruptur.

1.2.4 Ekoturizmin Gelişimi

Küreselleşme devam ettikçe dünya üzerinde bilinen bazı destinasyonlar popüler turizm alanı olmakta, diğerleri daha az bilinmekte ve gelişmeden kalmaktadır (Dologlou ve Katsoni, 2016, s. 2). Popüler olan alanlar daha çok kitle turizmine yönelik olarak değerlendirilmekte, bilinmeyen ya da az bilinen yerler yeni yeni değer kazanmaktadır. Turistlerin deneyimleri veya deneyimlemek istedikleri hakkında ülkeden ülkeye, sosyal ve kültürel yapıya, ırk ve cinsiyete göre farklılıklar olduğu gibi bu durum zaman içerisinde değişkenlik gösterebilmektedir (Stronza, 2001, s. 265). Dünya üzerinde ekonomik, siyasi ve teknolojik gelişmelere paralel olarak bireylerin tercihleri de önemli ölçüde değişime uğramaktadır. Bu değişimler turizm sektörü içerisinde de gözlemlenmekte ve bireylerin kitle turizmine katılımları geçmişe oranla azalmakta, doğa ile iç içe olan çevreye duyarlı turizm aktivitelerine yönelmeleri artmaktadır (Palacio ve McCool 1997, s. 234; Akpınar ve Bulut, 2010, s. 1576; Baykal

ve Çimen, 2015, s. 11). Özellikle üçüncü dünya ülkelerinin giderek alternatif turizme yönelmesi sosyo-kültürel ve çevresel olarak olumsuz etkiye sahip kitle turizmini azaltmaya, gelişmiş ülke insanlarını alternatif turizm faaliyetlerine yöneltmede etken olmaya başlamıştır (Cater, 1993, s. 85).

Turizm ve korumacılık fikrini birleştiren düşünce ilk olarak 1976 yılında Budowski tarafından “Turizm ve Koruma: karışıklık, birlikte var olma veya ortak yaşama” adlı makalede görülmüştür. Buna rağmen “Ekoturizm” teriminin kullanımı 1980’li yılları bulmuştur. Sonuçta “eko” terimi ile birleşip olumlu bir imaj ortaya koyan ekoloji, ekosfer, ekosistem gibi kavramlar turizm ile birleşerek daha popüler hale gelmiştir (Orams, 1995, s. 3).

Ekoturizm kavramının orijini tam olarak bilinmemekle birlikte ilk olarak 1965 yılında Hetzel tarafından kullanıldığı kabul edilmektedir (Erdoğan ve Erdoğan, 2005, s. 5). Buna karşılık Orams (1995) ve Hvenegaard (1994) kavramın 1980’li yılların sonuna doğru kullanıldığını, Higgins (1996) ise 1970’li yılların sonunda Miller tarafından kullanıldığını savunmuştur (Fennell, 2003, s. 17). Genel kabul görme açısından ekoturizm teriminin kullanımı ilk olarak 1983 yılında Meksikalı ekoloji uzmanı Hector Ceballos-Lascurain tarafından İspanyolca olarak “ecoturismo” olarak gerçekleşmiş, tanımı ise 1987 yılında yine Hector Ceballos-Lascurain tarafından yapılmıştır (Korkmaz, 2019, s. 3; Fennell, 2003, s. 17; Kızılırmak, vd., 2017, s. 190; Öztürk, 2005, s. 139).

Ekoturizme karşı olan ilgi ve talebin artması ile Birleşmiş Milletler 2002 yılını “Uluslararası Ekoturizm Yılı” olarak ilan etmiştir. Ekoturizm yılının ilan edilmesinde dünya çapında ekoturizmin öneminin gösterilmesi amaç edinilmiştir (Sharpley, 2006, s. 8; Yıldız, 2019, s. 85; Kasalak, 2014, s. 97). Ayrıca ekoturizmin ekonomik gelişme potansiyeli olduğu, iyi yönetildiği ve kontrol edildiği takdirde doğal çevrenin korunmasında önemli bir araç sayılabileceği gibi faktörler ekoturizm yılı ilanında etkin rol oynamıştır (Arslan, 2005, s. 38). 19-22 Mayıs 2002 tarihinde UNEP önderliğinde Kanada’nın Quebec kentinde “Dünya Ekoturizm Zirvesi” toplanmış ve zirvede ekoturizm sürdürülebilir bir kalkınma aracı olarak ele alınarak az gelişmiş bölgelerde yoksullukla mücadelede çözüm olarak görüşülmüştür (Kuter ve Ünal, 2009, s. 149; Erdoğan ve Erdoğan, 2005, s. 9; Gündüz, 2018, s. 22). Ekoturizm kavramı, doğal çevreyle ilişkinin ve doğal çevreye olan ilginin artması, buna bağlı olarak doğal

çevrenin korunması gerekliliği bilincinin oluşup, öneminin anlaşılması ile yaygınlaşan bir kavramdır. Bu kavramın ortaya çıkmasıyla beraber temelde doğal alanları ziyaret etme (Eagles, 1992, s. 3), oluşabilecek tahribatları engelleme ve korumacı yaklaşımlar artış gösterip, pazarlanabilir bir nitelik kazanmıştır (Tetik, 2012, s. 62).

1.2.5 Ekoturizmin Özellikleri

Ekoturizmin temelinde doğadan hoşlanma ve keyif alma ile birlikte doğanın korunması bulunmaktadır. Bu koruma olgusu genel olarak doğal ortamlarda eğitimsel imkânların sağlanması gerekliliğini de çağrıştırmaktadır. Her ne şekilde tanımlanırsa tanımlansın ekoturizm faaliyetlerinin amaç ve ilkelerine uygun şekilde olması gerekmektedir (Demir ve Çevirgen, 2006, s. 55).

Ekoturizmin özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür (Acott, La Trobe ve Howard, 1998, s. 240; Kuter ve Ünal, 2009, s. 151, Wight, 1993, s. 3; Butler, 1992 akt, Nelson, 1994, s. 248; UNESCO ve MAB, 2002):

- Ekoturizm, pozitif çevre ahlakı ile birlikte katılımcıların çevreye duyarlı ve bilinçli hareket etmesi gerekliliğini teşvik eder.
- Ekoturizm, doğal kaynakları tahrip etmez ve doğal kaynaklara müdahalede bulunmaz.
- Dışsal değerlere değil, içsel değerlere yoğunlaşır. İmkân ve hizmetler tek başlarına çekicilik unsuru sayılmaz.
- Ekoturizm faaliyetine katılan ekoturistler çevreyi olduğu gibi kabul ederek kendi rahatları için değiştirilmesini istemez.
- Ekoturizm bulunduğu kaynak destinasyona fayda sağlamalıdır. Çevresel, sosyal ve ekonomik yönden sağlayacağı yararların yanında yerel halkı ve turistleri bilinçlendirmeli, yerel halka maksimum fayda sağlamalıdır.
- Doğal çevre ile doğrudan deneyim sağlar.
- Macera veya fiziksel başarıdan çok eğitimsel, hayranlık uyandıran ve keyif verici fayda sağlamalıdır.
- Önemli bilgi ve tecrübe düzeyine dayanan bir boyutu vardır.

1.2.6 Ekoturizmin İlkeleri

Ekoturizm, temelde bir disiplinden çok fikir olarak ortaya çıkmış fakat işletmeler ve hükümetler çok basit olan bu fikri uygulamada yanlışlıklar yapmış ve o doğrultuda teşvik etmiştir. Ulusal ve uluslararası düzeyde kabul gören ilkelere ve sertifikalara ancak 1990'lı yıllarda uygun bir süreç hızına ulaşabilmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasının asıl nedeni uygulamanın çok çeşitli bölgelerde ve farklı otoritelerce ortaya konması olmuştur. Ekoturizmden etkilenen her bölge ulusal ve uluslararası ilkeleri temel alarak kendine özgü ilkelerini ve sertifikalarını belirlemeli, prosedürlerini geliştirmelidir (Wood, 2002, s. 13).

Ekoturizm ilkeleri sivil toplum kuruluşları (STK), özel işletmeler, hükümetler, akademisyenler ve yerel halklar ile yapılan toplantılar sonucunda ortaya konmuş olup, şu şekilde sıralamak mümkündür (Wood, 2002, s. 14; Haberal, 2015, s. 26):

- Doğa ve kültür üzerinde olumsuz etkileri en aza indirilmelidir.
- Turistler ve yerel halk arasında karşılıklı etkileşim imkânı sağlanıp ve teşvik edilmelidir.
- Kültürel mirası korumalıdır.
- Doğal ve korunan alanlarının korunmasına doğrudan katkı sağlanmalıdır.
- Doğadan hiçbir şey almadan sadece fotoğraf çekerek doğadan faydalanmanın önemini belirtilmelidir.
- Yaban ve doğal hayatı bozacak, değiştirecek şekilde davranılmamalıdır. Hayvanları tedirgin edecek davranışlarda bulunulmamalıdır.
- Yürürken patikalar kullanılmalı, bitki örtüsü tahrip edilmemelidir.
- Yerel halka ve yerel işletmelere ekonomik faydayı en üst düzeye çıkarmaya özen gösterilmelidir.
- Yerel halkın gelenek ve göreneklerine saygılı olunmalı, yaşam tarzlarına ters düşecek hareketlerde bulunulmamalıdır.
- Yerel halka yapay ve sahte dille konuşulmamalıdır.
- Canlıların doğal besin alışkanlıklarını değiştirecek şekilde davranılmamalıdır.
- Doğayı kirletecek davranışlardan kaçınılmalı, doğaya çöp atılmamalı veya bırakılmamalıdır.
- Yapılan aktivitelerin ekoturizm aktivitesi olduğunun farkına varılmalı, istekler minimum düzeyde tutulup bununla yetinilmelidir.

1.2.7 Ekoturizm Pazarı

Ekoturizm, turizm pazarı içerisinde doğa turizminin bir parçasını oluşturmaktadır. Ekoturizm arzı ve ekoturizm talebi de ekoturizm pazarını meydana getiren unsurlardır. Ekoturizm arzı içinde destinasyonda ekoturizm açısından önem teşkil eden doğal ve kültürel kaynaklar ile birlikte, turistlerin seyahatleri süresince gereksinim duyacakları tüm mal ve hizmetleri üretip sunan işletmeler yer almaktadır (Demir ve Çevirgen, 2006, s. 113).

Turizm sektörünün en hızlı büyüyen unsurlarının başında ekoturizm gelmektedir. Özellikle son 10 yıl içerisinde oldukça popüler ve tercih edilen bir turizm faaliyeti haline dönüşmüştür (Kasalak, 2015, s. 24). Ekoturizmin bu denli tercih edilmesi sonucunda dünya üzerinde ve Türkiye’de ekoturizme yönelik pazar oluşumu hızlanmaktadır.

Ekoturizmde yeni pazarlar oluşturmak adına Türkiye Turizm Stratejisi 2023 hedeflerinde “Tematik Bölgeler” ve “Tematik Turizm Koridorları” belirlenmiştir. Bu bölgeler şu şekilde sıralanmıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007);

- Frigya Kültür ve Termal Turizm Gelişim Bölgesi

Eskişehir, Afyon, Kütahya ve Uşak illerini kapsayan bölgede termal ve kültürel turizme dayalı turizmin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

- Troya Kültür ve Termal Turizm Gelişim Bölgesi

Çanakkale ve Balıkesir illeri içerisinde sağlık, termal ve kırsal turizm gelişimi hedeflenmektedir.

- Aphrodisya Kültür ve Termal Turizm Gelişim Bölgesi

Aydın ve Denizli illerini kapsayan hedef bölgede sağlık ve termal turizmin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

- Söğüt Kültür Turizmi Gelişim Bölgesi

Bursa ve Bilecik illeri ile İznik ilçesini kapsayan bölgede tarihi kalıntılar restore edilerek kültür turizmi için hedef pazar haline getirilmesi sağlanacaktır.

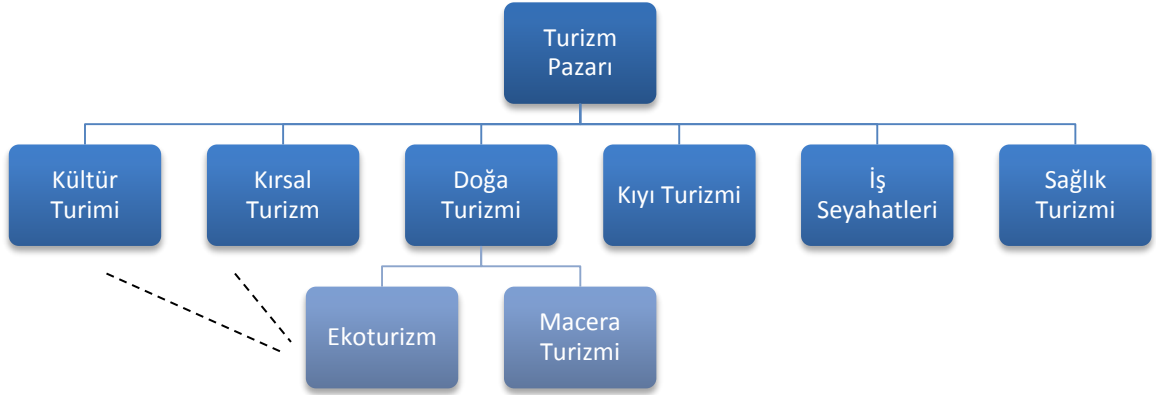
- Kapadokya Kültür Turizmi Gelişim Bölgesi

Belirtilen bölge Kayseri, Aksaray Kırşehir ve Nevşehir illerini kapsamaktadır. Kültür turizmi, trekking, gastronomi turizmi gibi turizm türlerinin gelişimi sağlanacaktır.

- Göller Bölgesi Ekoturizm Gelişim Bölgesi
Konya, Isparta, Burdur ve Afyon illerini kapsayan bölgede, Beyşehir, Eğirdir, Burdur, Salda, Kovada, Acıgöl, Akşehir ve Eber Gölleri etrafında doğa turizmine yönelik trekking, kamp, yamaç paraşütü, dağcılık, mağaracılık, avcılık, binicilik, bisiklet ve foto safari gibi ekoturizm faaliyetleri geliştirilecektir.
- Hitit Kültür ve Turizm Gelişim Bölgesi
Çorum ve Yozgat illerini içine alan bölgede kültür turizminin geliştirilmesi hedeflenmektedir.
- Urartu Kültür ve Turizm Gelişim Bölgesi
Van ve Bitlis illerinde kültür turizmini geliştirecek faaliyetler ön plana çıkarılacaktır.
- GAP Kültür ve Turizm Gelişim Bölgesi
Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Şırnak, Mardin ve Siirt illerinde inanç turizmi, kültür turizmi, kuş gözlemciliği, yamaç paraşütü, kanoculuk gibi ekoturizm faaliyetleri geliştirilecektir.

Ekoturizm pazarı içinde ifade edilen eko pazarlama-ekoturizm-eko gelişme bazı ulusal ve uluslararası projelerin mevcut hedefidir. Eko pazarlama klasik pazarlama gibi araştırma, strateji, taktik, eylem ve kontrol arasındaki aynı bağları ifade edip, mevcut ve oluşabilecek nihai ihtiyaçlar ile turist isteklerini yerine getirme hedeflerini kapsamaktadır (Postica ve Cardoso, 2014, s. 85).

Şekil 3: Turizm Pazarında Ekoturizmin Yeri

Kaynak: Wood, M. E. Ecotourism: Principles, Practises & Policies for Sustainability. UNEP, 2002, s. 11.

Şekil 3'te görüldüğü üzere Wood (2002), turizm pazarını altı farklı kola ayırmıştır. Ekoturizm pazarını ise belirtilen turizm pazarları içerisinde tamamen ayrı kategorize etmemiş, bunun yerine doğa turizmi pazarında alt bir pazar olarak ayırmıştır. Ekoturizmin kültür turizmi ve kırsal turizm ile olan etkileşimini de göz önünde bulundurmuş ve turizm pazarındaki konumunu ona göre belirlemiştir.

1.2.8 Ekoturizmin Diğer Turizm Türleri ile Karşılaştırılması

Özellikle üçüncü dünya ülkelerinde büyük ölçekli kitle turizminin gelişimi ihracata olan bağımlılığı beraberinde getirmektedir. İhracata olan bağımlılığın artması sonucunda ise dış baskınlık artmakta ve turizm sektörünü ele geçirmektedir. Ekoturizm ise kendi kendine yetebilen ve turizm gelişimi adına uygun bir seçenek olarak görülmektedir. Ekoturizm dikkatli bir şekilde yönetilir ve planlanır ise kitle turizminin ortaya çıkardığı bazı sorunları çözmeye fayda sağlayabileceği düşünülmektedir (Khan, 1997, s. 988).

Gruplar halinde ve organize edilmiş kitleler ile yapılan bir tatil anlayışı olan kitle turizminde varış noktası olan destinasyon bölgesinde büyük alt yapı ve üst yapı yatırımları gereksinimlerinin yanı sıra yabancı sermaye ve talebe olan bağımlılık en üst

seviyededir. Kitle turizminin sonucunda bölgelerdeki yerel değerler ve kültürler ile toplumdaki gelenek-görenekler, aile yaşamında ciddi sorunlar ortaya çıkmaktadır (Soyak, 2013, s. 6). Kitle turizmi çevre üzerinde tahrip edici bir etkiye sahipken ekoturizm tam tersi yönde doğal çevreye, fauna ve flora zarar vermeden, ekosistemi korumayı amaçlamaktadır. Sürdürülebilir turizmin gelişmesini hedefleyerek bütün kaynakların etkili ve verimli kullanılmasını sağlayan ekoturizm, kitle turizminde olduğu gibi önceliği turist ihtiyaçlarına vermemektedir. Ekoturizmde toplumun ekonomik, kültürel ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması ve toplumun gelişmesi ön plandadır (Demir ve Çevirgen, 2006, s. 60).

Tablo 2: Kitle Turizmi ve Ekoturizmin Karşılaştırılması

	Kitle Turizmi	Ekoturizm
Ölçek	Büyük ölçekli, destinasyona uygun değil.	Küçük ölçekli, destinasyonu turistlerin zararlarından koruyucu.
Fiziksel çevre üzerinde etkisi	Yeni ve estetik açıdan çekici olmayan binalar.	Küçük ve yeni binalar.
	Kirlilik ve trafik sıkışıklığına yol açan altyapının üzerine inşa edilmesi.	Alt yapıya az miktarda ilave talep.
Ev sahibi topluluk ilişkisi	Resmi ilişkiler	Gayri resmi ilişkiler
	Turizm endüstrisinde yer almayan yerel halkla az temas.	Yerel halkın her kesimi ile iletişim.
Sosyo-kültürel etki	Yerel kültürü değiştirir	Yerel kültüre çok küçük etkide bulunur
	Dışardan emek göçü oluşmasına neden olur	İş gücü ihtiyacı tamamen yerel halktan karşılanır.
Ekonomik etki	Destinasyon dışında bulunan işletmeler gelir kaybeder.	Turist gelirlerinin çoğu yerel ekonomide korunmaktadır.
	Turizm baskın bir ekonomik aktivitedir.	Turizmden elde edilen gelir geleneksel faaliyetleri tamamlar.
Destinasyonun önemi	Havası ve suyu iyi olan herhangi bir yer olabilir.	Başka bir yerde bulunamayacak özel deneyimler sunar
	Özel bir yer olması önemli değildir.	
Turistlerin deneyim kalitesi	Kısa süreli rahatlama ve güneşlenme	Gidilen destinasyonda yerel halkın nasıl ve ne şekilde yaşadıklarının öğrenilmesi ve uzun soluklu deneyim sağlama
Turist davranışları	Yerel gelenek ve kültürlere karşı duyarlı olma	Yerel gelenek ve kültürlere karşı duyarlı olma

	Yerel halkın yaşam tarzına kayıtsız kalma	Yerel halkın yaşayış tarzı ile ilgilenme
	Zevkine ve keyfine düşkün	Sorumlu davranış sergileme

Kaynak: Swarbrooke, J. Sustainable Tourism Management, CABI Publishing, CAB International, New York, 1999, s. 18.

Tablo 2’de belirtildiği gibi kitle turizm ile ekoturizm arasında belirgin farklılıklar bulunmaktadır. Ekoturizm yerel halka ve doğaya karşı her yönden fayda sağlayıp, tahribatı azaltırken kitle turizmde ise bu durumdan söz etmek mümkün değildir.

Ekoturizmin belirtilen olumlu etkilerine rağmen birçok ülke kitle turizmini teşvik etmektedir. Kitle turizmini teşvik etmedeki en büyük nedenlerin başında ise birçok paydaşın bu tür turizm aktivitelerinden faydalanması olarak görülmekte ve bütün turistlerin eko deneyimler aramamasından kaynaklanmaktadır (Khan, 1997, s. 991). Kitle turizmi için her zaman bir talep olacaktır ve kitle turizminin yarattığı olumsuz etkiler faydalarının yanında önemsiz görülebilecektir. Ekoturizmin iyi yönetilmesi sayesinde kitle turizmde ortaya çıkan olumsuzluklar en aza indirilebilir (Demir ve Çevirgen, 2006, s. 63; Khan, 1997, s. 991).

1.2.9 Ekoturizmin Etkileri

Ekonomik faaliyetler toplum tarafından gerçekleştirilmekte ve insanların refah içinde yaşamasına olanak sağlamaktadır. Ekonomik faaliyetlerin gerçekleşebilmesi içinde doğal çevrenin olması gerekmektedir. Bireyler buldukları doğal çevre içerisinde ise kültürel etkileşimler yaşamakta ve birbirlerini etkilemektedir. Bu durum yıllardır süregelen bir etkileşimdir (Yaylı ve Sürücü, 2016, s. 4). Turizm sadece ekonomik bir etki yaratmayıp toplumsal ve çevresel etkileri de beraberinde getirmektedir. Toplumsal açıdan incelendiğinde turist ve turisti kabul eden bölge halkı üzerinde olumlu ve olumsuz etkiler yaratabilmektedir (Gürbüz, 2002, s. 52). Bugün ekoturistler yaptıkları seyahatler sonucunda gittikleri bölgelerde insanlarla tanışmak, onların yaşam tarzlarını deneyimlemek, yöresel yemeklerini tatmak ve kültürlerini tanımak istemektedir (Tuinabua, 2005, s. 187). Bu durum insanlar arasında sosyal etkileşimi arttırmakta ve birbirleri üzerinde etkiler yaratmaktadır. Yeni yaşam biçimi oluşturmada ve toplumsal olarak bir akım oluşturması yönünden de turizmin etkisi toplumlar üzerinde önemlidir. Yerel halk ile turistler arasında ortaya çıkan ilişkiler ve

bu ilişkilerin sonuçlarından doğan etkiler bakımından turizmin sosyo-kültürel çevre üzerinde etkilerinin olduğu ve toplumsal değişim süreçlerinin de başlamasında en önemli unsurların başında geldiği söylenebilir (Berber, 2003, s. 211). Ekoturizmde yerel halk ile ekoturistlerin etkileşiminin doğrudan ve sıcak temas halinde olmasının bu durumu hızlandırdığını söylemek mümkündür.

Ekoturizmde de tıpkı bireylerde olduğu gibi ekonomik, çevresel ve kültürel etkileri ve etkileşimleri beraberinde getirmektedir. Aşağıda bu etkiler ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

1.2.9.1 Ekonomik Etkileri

Gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerine olan olumlu katkısı nedeniyle turizm sektörünün ekonomik yönü daha da ön plana çıkmaktadır. Özellikle ülke ekonomilerinin karşılaşılabileceği ulusal veya uluslararası ekonomik sorunların çözümünde ve darboğazların aşılmasında önemli bir rol üstlenmektedir (Kızılgöl ve Erbaykal, 2008, s. 353). Gelişmekte olan ülkelerde ihracat olanaklarının ve kaynaklarının yetersiz oluşu, dış borçların gün geçtikçe artması, kalkınma için gerekli olan yatırımların yapılması, yeni iş alanlarının açılması ve istihdam sağlanması için gereken döviz ihtiyacının zahmetsiz ve kolay karşılanabilmesi açısından turizme önemli görevler düşmektedir (Kasalak, 2014, s. 9).

Turizm, gelir sağlaması, istihdam, vergi gelirlerinin oluşturulması, ödemeler dengesine katkısı, bölgesel ve ulusal ekonominin gelişim sağlaması yönünden önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Çımat ve Bahar, 2003, s. 2). Hükümetlerin dünya çapında turizmi desteklemelerinin ve gelişmesine katkı sağlamalarının temel nedenleri ekonomik kalkınma ve ekonomik büyümeye olan olumlu etkisidir (Ivanov ve Webster, 2007, s. 379). Dünyanın en büyük sektörlerinden biri olan turizm endüstrisinde ekoturizm sektörünün yıllık %10 büyümeden %30'a çıkacağı tahmin edilmektedir. Ekoturizm doğal güzellikleri korumasının yanında kültürel özelliklerinde devamlılığını sağlaması ile de gelecek vadetmektedir. Var olan durum ve gelecekte öngörülen durumu ile ekonomik açıdan bazı fırsatlar sunmakta ve toplum ile devletlere doğrudan ve dolaylı etki etmektedir (Kuter ve Ünal, 2009, s. 152).

Ekoturizmin ekonomik etkileri şu şekildedir (Tisdell, 1996):

- Ekoturizm, oteller, restoranlar, hediyelik eşya satan mağaza ve dükkânlar ile bu sektörleri destekleyen işletmeler ve seyahat hizmeti sunan işletmelerin karlılığını ve yerel ekonomik faaliyetlerinin gelişmesine katkıda bulunur.
- Döviz girdisinin artmasına imkân sağlar.
- Yerel ekonomide çeşitlilik sağlayarak özellikle tarımsal istihdamın olduğu bölgelerde yerel halka doğrudan veya dolaylı istihdam sağlar.
- Havaalanı veya yerel halkın kullandığı köy yolları gibi alanların geliştirilmesine ya da yapılmasına olanak sağlar.
- Yerel ürünlere olan talebin artmasını sağlar ve bu şekilde yerel ürünlerin üretimi sürdürülebilirliğini korur.
- Arazilerin daha verimli ve doğal bitki örtüsünü bozmayacak şekilde kullanılmasını teşvik eder.
- Eğer iyi uygulanırsa kendi kendini finansa ederek doğal mirasın korunmasını sağlar.
- Ekoturizm yerel kültürün korunmasında ekonomik destek sağlayan bir araç olabilir. Yerel halk tarafından üretilen kültürel el sanatlarının satışı yerel halka ekonomik destek sağlar.

Ekonomik açıdan olumlu etkiler olabildiği gibi olumsuz etkilerde söz konusu olabilmektedir. Bu etkiler şu şekilde sıralanabilir (Tisdell, 1996, s. 14):

- Ekoturizm faaliyetleri bazı bölgelerde mevsimsel veya dönemsel olarak gerçekleşebilmektedir. Bu nedenden dolayı ekoturizm işletmeleri yılın belli dönemlerinde kullanılamamakta ve dolayısı ile kullanıcı başına düşen ortalama maliyet artmaktadır.
- Dönemsel olarak faaliyet gösteren ekoturizm işletmelerinde istihdam belli dönemleri kapsayacağından kalifiye eleman bulmak ve devamlılığını sağlamak zordur.
- Ekoturizm merkezlerinin genel olarak yerleşim yerlerine uzak olması nedeni ile maliyetlerde artışlar olmakta ve sorunlar yaşanabilmektedir.

1.2.9.2 Çevresel Etkileri

Çevresel kaynaklar turizm talebini yönlendiren en önemli etkidir. Ekoturizm kapsamında değerlendirilen turizm çeşitlerine bakıldığında hepsinin temelinde doğa

olduğu görülmektedir (Haberal, 2015, s. 35). Çevrenin korunması ve iyileştirilmesi konusunda programlar artık birçok kalkınma stratejisinin ayrılmaz bir parçasıdır ve bu tür düşünceler yirminci yüzyılda olduğundan çok daha fazla önem görmektedir (Fletcher, vd., 2018, s. 313).

Ekoturizme artan ilgi sonucuna çevreye karşı olan duyarlılık artmış ve birçok olumlu etkiyi beraberinde getirmiştir. Dünyanın pek çok bölgesinde hükümetler doğal alanları korumak amacıyla belirli alanları doğal ve milli park ile koruma bölgesi ilan etmiştir. Bunun sonucunda maden ve kereste ticareti ile tarım alanı olarak kullanılan doğal alanlar tahrip edilmekten ve ekolojik özelliklerini kaybetmekten kurtulmuştur (Kuter ve nal, 2009, s. 151). Ekoturizmin evresel olumlu etkileri şu şekilde sıralanabilir (Taş, 2012, s. 48-49; Wang ve Tong, 2012, s. 39).

- Ekoturizmin evre ile dost bir yapıda olması ve sürdürülebilir potansiyelinin olması ekoturizme elverişli yer ve kaynakların uzun vadede korunmasını sağlar.
- Ekosistem ve biyolojik çeşitliliğin tahrip edilmesini önleyerek korunmasına imkân verir.
- Doğal park ve koruma alanlarının oluşturulması sonucunda doğal alanlarda gerçekleştirilen ekonomik faaliyetlerin olumsuz etkilerinden doğayı korur (madencilik, kereste, bilinçsiz tarım gibi).
- Enerji kaynaklarının daha verimli ve çevreye olan tahribini en aza indirerek kullanılmasına olanak verir.
- Kırsalda alt yapının gelişmesini sağlayarak doğaya karışacak atık ve p gibi sorunları ortaya çıkmasını engeller.

Gerçekleşecek ekoturizm faaliyetlerinin kontrollü yapılması tahribatları engelleyecektir. Bozulmuş ve bozulan alanlar restore edilebilmekte ve onarılabilirmekte, yeni doğa rezervleri oluşturulabilmekte ve ekoturizmdeki fiili ve beklenen çıkarlar sonucunda milli parklar genişletilebilmektedir. Denetimsiz ve kontrolsüz yapılan faaliyetlerde ise durum tam tersine dönebilmektedir. Bununla birlikte, olumsuz etkiler meydana gelmekte ve bu etkilerin niteliği ve derecesi artarak faaliyete ve duruma bağlı olarak önemi değişebilmektedir (Newsome, vd., 2013, s. 104).

Çevre üzerinde oluşacak tahribatlar ekonomik açıdan ne kadar çaba gösterilirse gösterilsin tekrar eski haline gelmeyecektir. Burada önemli olan unsur tahribatın oluşumunu engellemek ve çevreye zararı minimuma indirmektir. Turizmin çevreye olan etkisinin görülme sıklığı ve etki derecesi turizm faaliyetinin türü ve ekosistem yapısına göre de değişkenlik gösterebilmektedir (Kahraman ve Türkay, 2014, s. 63).

Belirtilen olumlu etkilerin yanında gerekli düzenlemeler ve tedbirler alınmazsa olumsuz etkileri de beraberinde getirebilir. Bu olumsuz etkiler aşağıdaki gibi özetlenmektedir (USAID, 2012):

- Bio çeşitliliğin korunması için farklı alanlarda bulunan orman ve habitatların kaybına neden olabilir.
- Sulak alan, nehir, göl gibi çok hassas alanlara yakın olan bölgelerde gereksiz doğal bozukluklar görünüm açısından estetik olmayan durumları meydana getirebilir.
- Özellikle kurak veya yarı kurak olan bölgelerde korunması gereken fauna ve floralar için aşırı su kaynağı tüketimine neden olabilir.
- Ekoturizm destinasyonunda bulunan işletmelerin kanalizasyon sistemlerinin düzgün yapılmaması durumunda yeraltı ve yerüstü kaynaklar ile su kaynakları tahrip edilebilir.
- Yenilenemeyen enerji kaynaklarına bağımlılığı arttırabilir.
- Bilinçsiz ziyaretçiler nedeniyle çevre kirliliği oluşabilir, bunun sonucunda yabani hayvan ve bitki örtüsü etkilenebilir.
- Gürültü ve ışık etkisi ile yaban hayvanlarının davranışlarında değişiklik meydana gelebilir.
- Gerekli denetimlerin düzenli yapılmaması sonucunda doğal ve kültürel alanlarda kaçak yapılar inşa edilebilir, bu alanlar tahrip edilebilir.

1.2.9.3 Kültürel Etkileri

Kültürel değerlerin sonraki kuşaklara sağlıklı şekilde aktarılması önemli bir unsurdur. Kültürel değerleri sonraki kuşaklara aktaracak olan kişilerde mevcut zamanda o kültürü yaşayan bireylerdir. Bu kültür transferinde kültürel öğeleri doğru şekilde öğretmek ve öğrenmek en önemli unsurların başında gelmektedir (Demircan, 2016, s. 20). Turizm, insanların sosyal, fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarını etkileyen ve

bu nedenle toplumun her kısmını doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen, toplumsal yaşamda önemli rolü olan ve birey ile toplumu kültürel açıdan etkileyebilen bir sektördür (Çelebi, 2016, s. 51).

Turizmin sosyo-kültürel çevre üzerinde etkileri demografik açıdan incelendiğinde bunun daha çok nüfus hareketleri ile ilgili olduğu görülmektedir. Türkiye özelinde incelediğinde ise 1950'li yıllardan itibaren başlayan kentleşme ve sanayileşme hareketleri göç olgusunu da ortaya çıkarmıştır. Kırsal bölgelerden büyük şehirlere doğru yapılan göçler beraberinde barınma, sağlık, eğitim ve kültürel çatışma gibi sorunları da beraberinde getirmiştir (Avcıkurt, 2017). Turizm olgusu içinde yer alan ekoturizmin öncelikli amaçlarından biri olan yerel halka fayda sağlama özelliği dikkate alındığında bu durum olumsuz göç etkisini azaltacak ve yerel halk bulunduğu coğrafyayı terk etmek zorunda kalmayacaktır.

Ekoturizmin olumlu kültürel etkileri şu şekilde sıralanabilir (Hipwell, 2007, s. 891; Besculides, Lee ve McCormick, 2002, s. 305; Fotiou, Buhalis, ve Vereczi, 2002, s. 85; Swarbrooke, 1999, s. 72):

- Folklor ve geçmiş yaşamı korur.
- Yerel tarih, gelenek, kültür, din ve yaşam tarzlarını turistlerin deneyimlemesine olanak tanır.
- Ekoturizm gelirleri sayesinde yerel öğrencilere burs sağlanabilir. Bu durum beraberinde toplumda maddi yetersizliği olan kişilerin okuryazar olmasına katkı sağlar.
- Ziyaretçiler için kültürel eğitimi ve yerel yaşamın yorumlanmasına katkı sağlar.
- Geleneksel mimarinin devamına katkıda bulunur.
- Bölge halkı kendini daha iyi ifade etmek ve yabancılara kendini daha iyi anlatmak için okuyup araştırarak, yeni diller öğrenerek geliştirebilir.

Ekoturizmin olumlu kültürel etkilerinin yanı sıra iyi yönetilmediği veya yönlendirilmediği zaman olumsuz etkileri ortaya çıkabilmektedir. Ortaya çıkabilecek olumsuz etkiler şöyledir (Clifton ve Benson, 2006, s. 246; Besculides, Lee ve McCormick, 2002, s. 307; Swarbrooke, 1999, s. 72):

- Destinasyon içindeki yerel halkın kültür ve gelenekleri ziyaretçiler nedeniyle zamanla değişebilir.
- Kültürel ve geleneksel ürünlerin ticarileşmesi sonucunda yerel halk sahte geleneklere yönelebilir ve sonucunda orijinallikten uzaklaşır.
- Turistlerin yerel halkın kültürüne uygun kıyafet giymemesi ve davranışları sonucunda kültürel çatışmalar ortaya çıkabilir.
- Turistler yerel halkın günlük yaşantılarını zorlaştırabilir ya da engel olabilir.
- Yerel dilde bozulmalar meydana gelebilir. Yabancı kökenli kelimeler yerel dilin içerisine zamanla yerleşebilir.
- Ekoturizm alanlarına göç artışı olabilir.

1.2.9.4 Yerel Halka Etkileri

Turizm sektörü içerisinde doğal ve kültürel özelliklerin daha yaygın kullanılmaya başlanması ile turistlerin çevre dostu faaliyetlere katılımı ve bunları tercih etmesi artış göstermektedir. Bu durum çevrenin korunması ile birlikte yerel halka ekonomik olarak katkı sağlamaktadır. Bu nedenle ekolojik olarak hassas alanların turizme açılmadan önce yerel halkın sosyo-ekonomik durumu incelenmeli, turizm gelişimleri konusunda yaklaşımları ve çevrelerindeki değerler ile ilgili görüşleri belirlenmeli ve elde edilen veriler ışığında turizm gelişmelerinin yerel halka sosyo-ekonomik açıdan katkıları açıklanmalıdır. Kısacası turizm konusunda yapılan çalışmaların başlangıcından itibaren yerel halk bu çalışmaların içerisine dâhil edilmelidir (Mansuroğlu, 2006, s. 36-37; Çetin, 2009, s. 18).

Ekoturizmin temelinde yer alan doğal ve kültürel alanların korunması ve bu bölgelerde yaşayan yerel halka ekonomik destek sağlaması konusu ekoturizmin gelişmesinde önem teşkil etmektedir. Yerel halkın benimsemediği, destek vermediği veya katılımının sağlanmadığı hiçbir ekoturizm projesinin başarılı olması beklenemez (Demir ve Çevirgen, 2006, s. 96).

Ortaya çıkan sosyal etkileşim ile birlikte bir kısım yerel halk bazı durumları hoşgörü ile karşılayabilir fakat ilerleyen dönemlerde kuşaklar arası, yerel halk ile turist arasında veya yerel halk ile yönetim arasında sorunlar meydana gelebilir (Öztaş ve Karabulut, 2006, s. 38). Özellikle kültürel konularda yerel halktaki genç bireyler

turistlerin kültürlerini benimseyerek hareket edebilmekte ve aile bireyleri arasında kültürel çatışmalar meydana gelebilmektedir (Avcıkurt, 2017, s. 82).

Ekoturizmin sürdürülebilir olabilmesi açısından yerel halkın kültürel mirası, dili, dini, geleneksel sanatları ve yaşam tarzı ile davranışları üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri vardır (Sungur, 2012, s. 341). Müzelerin kalitesinin iyileştirilmesi, kamu sektörü ile yerel halkın daha korumacı politikalar izlemesi, turistler için çekici olarak görülüyorsa yerel dillerin korunmasına daha fazla önem verilmesi, yerel halkın dinine turistler tarafından saygı duyulması, geleneksel el sanatları veya sanat türleri için yeni pazarların ortaya çıkması, dünyadaki diğer yaşam tarzlarına olan ilginin artması, hayvanları korumak ve tedavi etmek gibi turist davranış ve değerlerinin benimsenmesi, yerel halk içinde çalışan dinamik insan göçünün hareketliliği ve dış göçü önleme konusunda olumlu etkilere sahiptir (Swarbrooke, 1999, s. 72). Diğer taraftan geleneksel mimariye uygun olmayan binaların inşa edilmesi, turistler tarafından geleneksel veya tarihi eserlerin çalınması, turistleri incitmemek adına bazı kültürel hikâyelerin sansürlenmesi, yabancı kelimelerin yerel halkın diline yerleşmesi ya da yerel diller yüzünden turistler ile anlaşamama nedeniyle yerel halka baskı uygulanması, yerel halkın dini inançlarına baskı ve manevi değerlerinin yitirilmesi, turistlerin ihtiyaçlarına yönelik ürünlerin üretiminden dolayı geleneksel sanat formlarının bozulması ve geleneksel el sanatların yerini alması, yabancı medyanın etkisi altına girme, fast food gibi yeni yeme içme alışkanlıklarının edinilmesi, suç oranlarının artması ve dışarıdan gelecek göç tehdidi olumsuz etkiler olarak sıralanmaktadır (Swarbrooke, 1999, s. 72).

1.2.10 Ekoturizm Kapsamında Değerlendirilebilecek Faaliyet Türleri

1.2.10.1 Dağcılık

Dağların güzel ve temiz havasından faydalanmak için yapılan turizm türüdür. Dağcılık tırmanma ve yürüyüş şeklinde iki yönlü olarak gerçekleştirilebileceği gibi bir arada da gerçekleşebilir (Kozak, vd., 2015, s. 33). Diğer bir tanıma göre dağcılık, dünya genelinde bulunan dağlık alanlar üzerinde yapılan buz ve kaya tırmanışı ile dağ yürüyüşlerini kapsayan doğaya dayalı bir faaliyettir (Pomfret, 2011, s. 502).

1.2.10.2 Termal Faaliyetler

Sağlık, bireyleri turizm yöneltten sebeplerden biridir. Kimi zaman insanlar kaybolan sağlıklarına yeniden kavuşabilmeyi hedeflerken kimi zaman sağlıklarını uzun süre korumayı istemektedir. Termal turizmde bu durumu sağlamaya yönelik olan bir turizm olayıdır (Gustavo, 2010). Termal turizm, doğal olarak belirli seviyede sıcaklıkta bulunan ve yeryüzüne çıkarılan, faydalı mineralleri içerisinde bulunduran şifalı su, şifalı çamur veya buharların bulunduğu ve yer aldığı bölgenin iklim şartlarına göre gerçekleşen bir faaliyettir (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002, s. 9; Çelik, 2018 s. 197).

1.2.10.3 Yaylacılık

Yaylalar, genelde dağların yüksek noktalarında bulunan düz alanlardır. Bu alanlar insanların sürekli veya belli dönemlerde geçici olarak yerleşmesine olanak sağlayan, tarımsal ve hayvansal faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesine imkân veren, yazları serin iklimi nedeniyle tercih edilen yerlerdir. İnsanların yaz aylarında sürekli ikamet ettikleri yerlerden uzaklaşarak yaylalara gitmeleri, burada dinlenmeleri, temiz hava ve doğal çevreden faydalanmaları ile yaylalarda gerçekleştirilen etkinliklere katılmaları yayla turizmini oluşturmaktadır (Albayrak, 2013, s. 147). Nispeten az bozulmuş doğal yapısı ve geleneksel yaşam kültürünü sessiz bir ortam içerisinde sunması yaylaların turistik cazibe merkezi olması açısından önem teşkil etmektedir (Doğanay, 2011, s. 255). Bugün, yaylaya çıkış amacı tarımsal ve hayvansal faaliyetlere nazaran daha çok rekreasyonel amaçlar doğrultusundadır. Özellikle hafta sonları yapılan piknik ve kampçılık insanların eğlenme ve dinlenme ihtiyaçlarını yaylalarda gidermesine olanak sağlamaktadır (Doğanay, 2009, s. 168).

1.2.10.4 Yamaç Paraşütü

Yamaç paraşütü, doğal ve tarihi güzellikler ile insanların uçuş isteğinin birleşmesi sonucunda ortaya çıkan, uygun irtifa ve rüzgâr koşullarına bağlı olarak gerçekleştirilen bir faaliyettir (Şahin, 2009, s. 84). Doğa temelli turizm etkinlikleri içerisinde yer alan yamaç paraşütü bireysel olarak yapılabilen bir aktivite olması (Batman ve Demirel, 2015, s. 14) ile birlikte zorlu bir faaliyettir (Ayazlar, 2015, s. 793). Özellikle kırsal bölgelerde doğa ile iç içe gerçekleştirilen yamaç paraşütü sayesinde yerel halkın ekonomik refah düzeyi artmaktadır. Yamaç paraşütü sporu için farklı ülke ve bölgelerden gelen ziyaretçiler sayesinde konaklama, yeme içme gibi sektörler de canlılık kazanmaktadır (Costa ve Chalip, 2005).

1.2.10.5 Agro-Çiftlik Faaliyeti

Agro (tarım) faaliyeti, temelde küçük çiftlikler olmak üzere çiftçilere ek gelir sağlamayı hedefleyen tarla, bağ, bahçe, kümes ve tarımsal üretim alanları ile geleneksel yöntemlerle gıda işleme işi yapan tesisleri ziyaret etmek, günlük işlerine katılmak, çiftlik evlerinde konaklayıp buralarda eğitim almak gibi aktivitelerden bir veya birkaçını kapsayan turizm türüdür (Türkben, Gül ve Uzar, 2012, s. 47). Diğer bir ifade ile tarıma dayalı tesisler ile çiftlik turizmini kapsamaktadır (Henderson, 2009, s. 258). Agro turizm belli bölgede yaşayan yerel halkın geleneksel kültürlerinin yaşatılmasında ve tanıtılmasında, sahip olunan doğal güzelliklerin korunmasında ve bölge halkının ekonomik açıdan kalkınmasına katkıda bulunmaktadır (Karadağ, 2016, s. 148).

1.2.10.6 Bitki İnceleme (Botanik) Faaliyeti

Botanik inceleme faaliyeti, belli bir bölgede yetişen endemik türlerin görülüp incelenmesi için yapılan bir turizm aktivitesidir. Bunun yanında özel amaçlar doğrultusunda oluşturulan botanik park ve bahçelere yapılan ziyaretlerde botanik turizmi kapsamı içinde yer almaktadır (Kozak ve Bahçe, 2012, s. 178). Diğer bir tanıma göre botanik turizmi, insanların çeşitli bitki, park ve bahçelerini ziyaret edip, bitkilerle ilgilenmesi, seyretmesi sonucunda rahatlama, merakını giderme, inceleme yapma, dinlenme imkânı sağlayan ve genelde küçük gruplar tarafından gerçekleştirilen bir faaliyettir (Albayrak, 2013, s. 142). Botanik bahçeler özellikle çevre koruma ve eğitim ile ilişkilidir. Bilimsel amaç ve eğitim amacıyla bitkiler buralarda sergilenir. Estetik açıdan güzel bir görüntüye sahip olan botanik bahçeler insanların çevreye ve doğaya karşı daha duyarlı olmasını, çevrelerindeki bitki ve doğal yaşam alanlarını korumalarını teşvik eder (Ballantyne, Packer ve Hughes, 2008, s. 400).

1.2.10.7 Mağaracılık Faaliyeti

Tarih öncesi devirlerden itibaren mağaralar insanlar için dış çevreden korunma ve yaşam alanı olarak kullanılmıştır. Zaman içerisinde ibadethane, depo ve sığınak görevlerini de üstlenmiştir. Bugün, jeolojik özellikleri ile insanların ilgisini çekmektedir. İçerisinde bulunan sarkıt, dikit gibi jeolojik oluşumlar ve tarih öncesine ışık tutan arkeolojik özelliklerinin yanında farklı flora ve faunaya sahip olması kültürel ve sağlık amaçlı turizme katkıyı da beraberinde getirmektedir (Yozcu, 2017, s. 59;

Benli, Can ve Can, 2017, s. 96). Turizm amacıyla kullanıma açılacak mağaraların kontrolsüz şekilde hizmete sunulması mağara içindeki şekillerin bozulmasına neden olabileceği gibi ziyaretçilerin can güvenliğini de tehlikeye düşürebilmektedir. Bu nedenle mağaraların turizme kazandırılması durumunda gerekli tedbirlerin iki yönlü olarak alınması gerekmektedir. Alınacak tedbirler hem mağaranın tahrip edilmesini önlemeye hem de ziyaretçilerin sağlıklı şekilde ziyaretini sağlayabilmelerine yönelik olmalıdır (Arpacı, Zengin ve Batman, 2012, s. 62).

1.2.10.8 Rafting

Irmakların su seviyesinin yeterli ve eğilimin belirli yükseklikte olduğu, belirlenen mesafe doğrultusunda botlarla ırmağın geçilmesine rafting adı verilmektedir (Emniyet, 2018, s. 19). Rafting faaliyeti, deneyimli rehberler eşliğinde ve gerekli güvenlik ekipmanları kullanıldığı takdirde son derece güvenli bir spordur. Raftingi tercih eden turistler genelde genç, eğitilmiş, orta ve üst gelir grubuna sahip, heyecan ve macera arayan, farklı deneyimler kazanmak isteyen kişilerdir. Bu turizm aktivitesi, insanların kendilerini rahatlatmasına ve maceracı yönlerini ortaya koymaları nedeniyle kendilerini diğer insanlardan farklı hissetmelerine olanak sağlamaktadır (Albayrak, 2013, s. 202).

1.2.10.9 Kuş Gözlemciliği

Kuşların doğal ortamda bireysel veya toplu olarak izlemeye dayalı rekreasyonel faaliyetlere kuş gözlemciliği adı verilmektedir. Bu gözlemler çıplak gözle yapılabildiği gibi daha çok dürbün ve kara teleskopları ile gerçekleştirilmektedir. (Kaymaz, 2018, s. 304). Farklı neden veya isteklerle yapılan kuş gözlemciliği, fotoğrafçılığı gibi faaliyetlere katılanların yaptıkları seyahat, konaklama ve diğer gereksinimlerini karşılamalarına yönelik harcamalar ekonomik açıdan turizm sektörü içerisinde önem teşkil etmektedir (Çakıcı ve Harman, 2006, s. 162; Smith, 1996, s. 20). Kuş gözlemciliği doğaya en az zararı veren aktivitelerin başında gelmektedir. Yerel halka ekonomik katkısının da yüksek olması nedeniyle halkta çevre bilincinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır (Şekercioğlu, 2002).

1.2.10.10 Bisiklet Turları

Dünyada hızla yayılan ekoturizm anlayışı ile Türkiye’de de bisiklet turlarına olan ilgi artış göstermektedir. Turizm Bakanlığı nezdinde bölgelerin gelişmesi ve

turizmin çeşitlendirilmesi amacıyla çeşitli projeler yürütülmekte ve bisiklet turları bu projeler kapsamında yer almaktadır (Taş, 2014, s. 149). Bisiklet turları, bir bisiklet etkinliğini izlemeyi ya da katılmayı ifade eden bir faaliyettir (Ritchie, Tkaczynski ve Faulks, 2010, s. 411). Bisiklet turları katılanların, destinasyonlarda çeşitli manzaralar görmelerine, kültürel etkileşimde bulunmalarına ve yerel hizmetlerden yararlanmalarına olanak sağlamaktadır (Han, Meng ve Kim, 2016, s. 2). Bisiklet turları hem tatil biçiminde hem de tatil ulaşımında önemli rol oynamaktadır (Özdemir, 2015, s. 321). Bisiklet turlarına katılan kişiler belli bölgelerde konaklama ve yeme-içme ihtiyaçlarını karşılamakta ya da katılacakları turlar için seyahat etmektedirler.

1.2.10.11 Doğa Yürüyüşü

Bir bölgenin dağlık alanlarında, dağcılık tekniği gerektirmeden, zor ve dik alanlara girmeden, küçük patika alanları takip ederek doğal alanlar içerisinde yapılan uzun yürüyüşler doğa yürüyüşlerini kapsamaktadır (Haberal, 2015, s. 146). Doğa yürüyüşlerine katılmak kişilerin rutin hayatlarından kurtulmalarına ve doğal güzellikleri görmelerine olanak sağlamaktadır (Chherti, Arrowsmith ve Jackson, 2004, s. 34). Doğa yürüyüşleri kişilerin iradesini ve dayanıklılığını kuvvetlendirmekle beraber, yüksek kondisyon ve teknik beceri istememesi, sakatlanma riskinin az olması ve maliyetinin düşük olması nedeniyle yoğun ilgi gören bir faaliyettir (Durmuş, Demir ve Aras, 2007, s. 5).

1.2.11 Turizm Rotaları

Turistlerin tatil anlayışlarının değişmesi ile doğal ortamlar ile tarihi ve kültürel alanlara olan ilgi artış göstermektedir. Turizmden daha fazla pay almak isteyen işletmeler ve yerel yönetimler alternatif turizm türlerine yönelmekte ve ziyaretçilere farklı deneyimler yaşatarak avantaj sağlamak istemektedir. Alternatif turizm destinasyonları oluşturma ve bu alternatifleri birbirine bağlama fikri turizm rotası kavramının oluşmasına neden olmuştur (Kervankıran ve Çuhadar, 2014, s. 578).

Turizm rotası, turizm destinasyonunun gelişimi için pazar odaklı bir yaklaşımdır. Turizm rotası kavramı dünyanın farklı yerlerinde farklı kelime grupları ile ifade edilebilmektedir. Bu ifadeler "temalı rotalar", "patikalar", "manzara yolları" ve daha farklı kavramlar olarak değişiklik göstermektedir. Genellikle, "patikalar" terimi daha küçük bir alanı ifade ederek ilgi çekici yerlere yürüyerek, bisikletle veya at

sırtında gitmeyi belirtmektedir (Rogerson, 2007, s. 50). Lourens (2007)'e göre turizm rotası birleştirilmiş bir tema etrafında çeşitli aktivite ve cazibe merkezlerinin bir araya getirilmesi ve bu şekilde yardımcı ürün ve hizmetlerin gelişmesini sağlayarak bölgesel turizmi canlandıran bir seyahat türüdür.

Turizm rotası oluşturmanın temel amacı, bölgeyi ziyaret eden turistlerin vakit geçirmesi ve harcama yapabilmesi için her biri tek başına yeterli cazibeye sahip olmayan turistik destinasyon ve aktiviteleri birbirine bağlayarak bir sentez oluşturmaktır. Bu sayede turistler için daha cezbedici çekicilikler oluşturularak küçük turizm merkezleri daha kapsamlı turizm destinasyonlarına dönüştürülebilir ve turizmden elde edilen gelir bölge ekonomisine katkı sağlayabilir (Türker, 20013, s. 99).

Turizm rotalarının yararları şu şekilde sıralamak mümkündür (Karataş, 2015, s.24; Meyer, 2004, s. 14):

- Kırsal bölgelerin özgün değer ve varlıklarını canlandırıp, tanıtmak.
- Alternatif turizm alanları oluşturarak kitle turizminin olumsuz etkilerini en aza indirmek.
- Yerel bağlamda çevre bilincini geliştirip farkındalığı arttırmak.
- Tur güzergahları boyunca restoranlar ve dükkanlar gibi turistik tesisler ve hizmetler geliştirerek ekonomik faydaları coğrafi olarak daha geniş bir alana yaymak ve bu durak noktalarında turist harcamalarını arttırmak.
- Yeni turistler çekmek ve tekrarlanan ziyaretler ile sürdürülebilirliği sağlamak.
- Farklı bölgeleri turizme kazandırarak yerel bağlamda turizm gelirlerini arttırmak.

Turizm rotalarını tematik ve ürüne dayalı olmak üzere iki farklı şekilde incelemek mümkündür. Kanada'da bulunan Waterloo-Wellington Bira Rotası, Niagara Şarap Rotası, Avusturya Bregenzerwald Peynir Rotası gibi yiyecek içecek rotaları genellikle temel ürünlerin pazarlanmasına ve satışlarını arttırmaya yönelik geliştirilen rotalardır. Bunun yanı sıra tematik olarak pazarlanan rotalarda ise sadece rotanın kendisi değil aynı zamanda bu rotanın parçası olan konaklama, alışveriş, el sanatları, yiyecek içecek üniteleri gibi temaların da olması gerekmektedir. Tematik rotaların en bilinenleri Avusturya'da Mozart Rotası, Avustralya'da Queensland Kültürel Miras

Rotası, İspanya’da Endülüs Mirası Rotası, İskandinavya’daki Viking Rotası’dır (Lourens, 2007, s.475-489; Rogerson, 2007, s. 53). Pek çok turistik şehir, turistlerin ziyaretini kolaylaştırmak için kentsel rotalar sunmaktadır. Bu rotalar çoğu zaman o bölgede bulunmuş önemli kişilerin adı veya tarihi yapılar ile adlandırılmakta ve ilgi görmektedir. Bu tür rotaların en önemlileri Avila Teresa Rotası, Madrid de los Austrias Rotası, Beatles’ın Ayak İzi Rotası, Picasso Rotası gibi isimler ile anılan rota ve bu rotalara bağlı turlardır. Bu kentsel rotaların oluşturulması her ne kadar ziyaretçiler için kolaylık sunmuş olsada turist ile ziyaret edilen bölge arasındaki ilişkiyi yönlendirmektedir. Aslında bu tür rotaların oluşturulması ile bazı cadde ve mekanlar göz önünde bulundurulup maddi yönden gelişim göstermekte, diğerleri ise değerlendirilememektedir. Bu sebepten turistik şehirlerdeki rotalar daha kapsamlı ele alınmalıdır (Donaire ve Gali, 2008, s. 436). Bugün özellikle Avrupa’nın çeşitli ülkeleri ve Amerika, Avustralya, Kanada gibi gelişmiş ülkeler ile Güney Afrika gibi gelişmekte olan ülkelerde turizm amaçlı yüzlerce rota bulunmaktadır (Hayes ve MacLeod, 2008, s. 58).

Turizm rotasının oluşturulması sırasında çekiciliklerin özgün değerlere sahip olarak bölgeye yenilik katması beklenmektedir. Rotalar oluşturulurken aşağıda belirtilen çekicilik unsurları göz önüne alınarak hareket edilmelidir (Karataş, 2015, s. 47):

- Tarihsel ve kültürel alan: Tarihsel rol, konum, kültürel ve ekonomik ilişkiler.
- Tarihi yol izleri: Köprüler, döşeme izleri.
- Arkeolojik izler: Antik kentler, mimari kalıntılar.
- Kırsal doku: Kırsal mimari, geleneksel yaşam, tarım ve hayvancılık.
- Tarihi kentler: Sivil mimari, anıtsal yapılar, çarşı ve meydanlar.
- Somut olmayan kültürel miras: El sanatları, yemek kültürü, hikayeler.
- Sembolik değerler: Önemli kişiler, olaylar.
- Doğal değerler: Göl, nehir, vadi, kanyon, şelale, mağara gibi görülmeye değer oluşumlar.
- Endemik değerler: Yaban hayatı ve yöreye özgü yetişen bitkiler.
- Korunan doğal alanlar: Tabiat parkları, milli parklar.

Genel olarak, turistlerin mekânsal dağılımına yönelik rota girişimleri, bağımsız otomobil tatillerindeki artış, kültürel farklılıklar ve deneyim arayışı ile iç turizmin genişlemesinin bir sonucu olarak son derece başarılı görülmektedir. Bunun yanı sıra turizm rotası birçok ülkede temel turizm pazarını temsil etmektedir. Turizm rotası pazarlanabilmesi yönünden turistlere basılı bir harita, teşhir panosu ve web sitesi aracılığıyla iletilerek daha efektif ve kolay sunulma imkânı sağlamaktadır (Clarke, 2005, s. 92). Her şehrin kendine ait bir kimliği bulunmaktadır. Şehirlerde bulunan doğal ve kültürel alanların rotalar ile kurgulanması şehrin kimliğini ön plana çıkarmada önem taşımaktadır. Rotalar planlanırken ziyaretçilerin yaş grubu, ilgi alanları ve beklentileri gibi özellikler düşünülerek çok yönlü bir rota planlaması gerçekleştirilmelidir. Rotalar çok yönlü ve toparlayıcı olmalıdır (Halaç ve Benzer, 2019, s. 27).

1.3 GİRESUN İLİ İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1.3.1 Tarihçesi

Giresun iliyle ilgili tarihi ilk bilgiler Yunan coğrafyacı ve gezginlerin eserlerinde görülmektedir (Bekdemir, Ertürk ve Güner, 2000, s. 3). Giresun'un adının Kerasus kelimesinden geldiği birçok kaynakta belirtilmektedir. Kerasus kelimesinin anlamının kiraz veya boynuz anlamına geldiği tartışmalara neden olmuş fakat somut bir neticeye ulaşılamamıştır (İltar, 2016, s. 22).

Şehir hakkında Roma, Bizans ve Rum Pontus İmparatorluğu dönemine ait tatminkâr bilgiler yoktur. Bu bölgede yapılan araştırmalar sonucunda M.Ö. 2000 yıllarına dayanan Türk varlığı hakkında izlere ulaşılmıştır. Tarih boyunca İskit, Kimmer, Hun, Hazar, Bolgar, Uz, Peçenek göçlerinin sonucunda Türk iskânı olduğu anlaşılmaktadır (Turhan ve Altınkaynak, 2009, s. 14). M.Ö. 670'lerde Miletoslular tarafından şehrin temellerinin atıldığı, Cenevizlilerin önemli ticaret kolonisi haline Pontus Kralı Farnakos zamanında geldiği tarihçiler tarafından belirtilmektedir. Fatih Sultan Mehmet'in 1461'de Trabzon'u fethetmesinden sonra Osmanlı topraklarına katılmıştır (Bekdemir, 2000, s. 70).

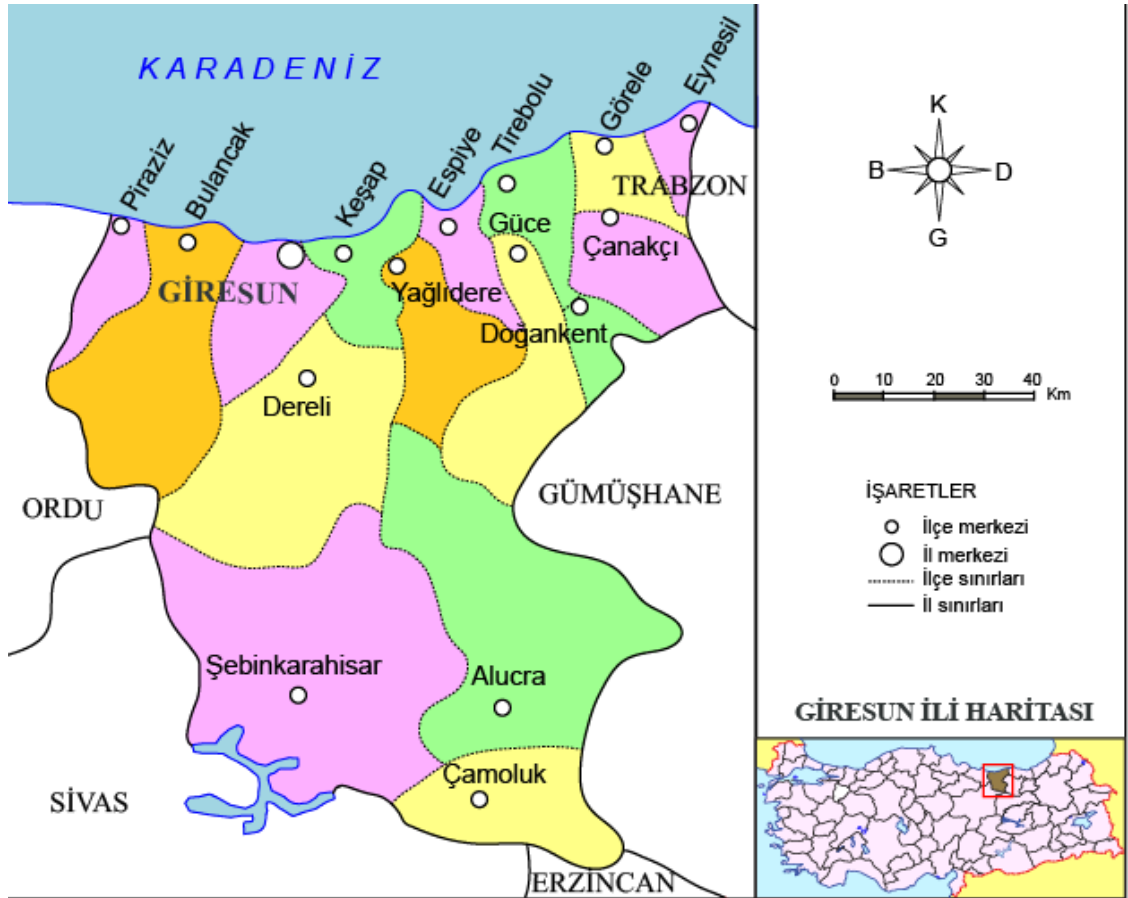
1.3.2 Coğrafi Konum ve Yer Şekilleri

Giresun ili Karadeniz'in doğusunda yer almaktadır. 37, 50 ve 39, 12 doğu boylamları ile 40, 07 ve 41, 08 kuzey enlemleri içerisinde bulunmakta, doğusunda

Trabzon ve Gümüşhane, güneyinde Sivas ile Erzincan, batısında Ordu ili ile komşu, kuzey bölgesinde Karadeniz yer almaktadır. İl merkezi Batlama ve Aksu vadileri arasında denize doğru uzanan bir yarımada üzerine kuruludur. 6934 km² yüzölçümü ile Türkiye topraklarının binde 8,5'ini kaplamaktadır. (Gürsoy, 2017, s. 1300; Giresun Valiliği, 2019).

Giresun il topraklarının %94'ü dağlardan oluşmaktadır. Dağların bu kadar çok yer kaplaması arazi yapısını da engebeli kılmaktadır. Karadeniz genelinde olduğu gibi ilde dağlar denize paralel uzanmakta ve iç kısımlara geçişlerde zorluklar yaşanmaktadır. Doğu Karadeniz Dağları'nın Giresun il sınırları içerisinde kalan bölümüne Giresun Dağları adı verilmektedir. Dağların yüksekliği bazı kesimlerde 3000 metreyi aşmaktadır (Bekdemir, 1996). Şekil 4'te Giresun'un coğrafi konumunu ve ilçelerini gösterilmektedir.

Şekil 4: Giresun Coğrafi Konum

Kaynak: <http://cografyaharita.com/>

1.3.3 Sosyo-Ekonomik Yapısı

Giresun ekonomik açıdan yeterince gelişmemiş, fakat gelişmekte olan bir şehirdir. Sanayi alanında gelişme göstermemesinden dolayı şehre dışarıdan göç fazla miktarda olmamıştır. Genel olarak gelen göçler memur ve öğrenci ağırlıklıdır. Diğer taraftan şehir merkezine olan göçler yine yakın çevre ve köylerden olmaktadır. Aynı coğrafya içerisinde gerçekleşen bu göç hareketi şehrin sosyal yapısında büyük şehirlerde olduğu gibi farklılıklar oluşmamasına neden olmuştur (Bekdemir, 2000, s. 122).

Giresun'da istihdam genel olarak tarım ağırlıklıdır fakat kırsal alanda üretilen tarımsal ürünlerin üretimi Türkiye ortalamasının altındadır. Bunun en büyük nedeni tarımsal verimliliğin düşük ve tarım alanlarının şehrin coğrafi konumundan dolayı engebeli bir arazi yapısının hâkim olmasıdır. Bunlara ek olarak sanayi için uygun alanların yetersiz olması ve gelişmiş pazarlara uzak konumda bulunması bireylerin bölge dışına göç etmelerinde etken olmaktadır (Giresun Valiliği, 1998, s. 146).

Giresun'da düz alanların azlığı, su kaynaklarındaki bolluk, bitki örtüsünün gür olması ve sanayinin gelişmemesi yöre halkını hayvancılığa yöneltmiştir. Giresun'da kıyı kesimlerde fındık, iç kesimlerde ise tahıl tarımından sonra en yaygın yapılan ekonomik faaliyet hayvancılıktır (Şenol, 2015, s. 199).

1.3.4 İklim ve Bitki Örtüsü

Doğu Karadeniz Bölgesi içerisinde yer alan Giresun ili kışları ılık, yazları ise çok sıcak olmaması nedeniyle iklim açısından nemli-ılıman bir iklim olarak adlandırılır. Aylara göre ortalama sıcaklığı 7,0° C ile 22,6° C arasında değişmektedir. Aylık sıcaklık değerleri açısından çok büyük farklılıklar olmamasının en büyük nedenlerinden biri yağış faktörüdür. Yıllık ortalama açık gün sayısı 53,3 gündür. Bulutlu gün sayısı 177,7 gün, kapalı gün sayısı ise 135 gündür (Bekdemir ve Elmacı, 2014, s. 7-8).

Bulunduğu coğrafyadan kaynaklı hemen her mevsimde yağış alan Giresun'un daimi yeşil bir görüntüsü vardır. Kıyıdan itibaren 1000 metreye kadar olan bölümlerde fındık bahçeleri, akasya, kestane ve ıhlamur ağaçları bulunmaktadır. 1000 metreden itibaren 2000 metre yüksekliğe kadar ladin, gürgen, meşe, karaağaç, akçaağaç ve dişbudak ağaçları yer almaktadır. 2000 metrenin üstündeki yüksekliklerde ise Alp bitkileri yer almaktadır (Fatsa, 2005, s. 53).

1.3.5 Nüfusu

Bir ilin sosyal yapısının oluşmasında ve değişmesinde en önemli faktörlerden biriside nüfustur. Nüfus miktarı, cinsiyete göre nüfusun dağılımı, köy ve şehir nüfusu, yaşa göre nüfus dağılımı gibi özellikler bir bölgenin yapılanmasına ve kalkınmasına dair planlamaların oluşturulmasında önemli belirleyicilerdir (Taş, 2014, s. 81).

Giresun ilinin nüfus hareketliliği Tablo 3'te görüleceği üzere yıllara göre dağılımın çok farklılık göstermediği ortaya çıkmaktadır. 2000'li yılların başına kadar hep göç veren hatta göç verme konusunda ilk sıralarda olan Giresun'da (Bekdemir ve Köse, 2017 s. 938), daha sonraki yıllarda göç dalgalanması 2000'li yılların başı kadar olmamıştır. Son birkaç senedir ise ildeki nüfus artışı yurt dışında ikamet eden veya büyükşehirlerden memleketlerine dönen kişiler ile artış göstermiştir (Bekdemir ve Köse, 2017 s. 940).

Tablo 3: Yıllara Göre Giresun Nüfus Dağılımı

Yıl	Giresun Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2018	453.912	226.067	227.845
2017	437.393	217.251	220.142
2016	444.467	220.414	224.053
2015	426.686	210.967	215.719
2014	429.984	212.489	217.495
2013	425.007	209.961	215.046
2012	419.555	207.160	212.395
2011	419.498	207.579	211.919
2010	419.256	206.730	212.526
2009	421.860	209.355	212.505
2008	421.766	209.058	212.708
2007	417.505	206.447	211.058

Kaynak: TÜİK, 2019

1.3.6 Giresun'un Ekoturizm Potansiyeli

Giresun ili doğal ve tarihi alanlar ile Karadeniz bölgesi içerisinde turizm destinasyonu olma konusunda gelişim gösteren illerden biridir. Özellikle doğal bitki örtüsü ve coğrafi özellikleri ile ekoturizm potansiyeli oldukça yüksektir. Doğal

güzelliklerinin yanı sıra kentte eski dönemlere ait az da olsa tarihi yapı mevcuttur. Bu bölümde Giresun ili içerisindeki ekoturizm destinasyonları hakkında bilgilere yer verilmiştir.

1.3.6.1 Giresun İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023 İçinde Yer Alan Destinasyonlar

Bu bölümde Giresun'un Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023 içinde yer verilen Kümbet Yaylası, Bektaş Yaylası, Paşakonağı Yaylası, Kulukkaya Yaylası, Sis Dağı Yaylası, Giresun Kalesi, Yedi Değirmenler ve Mağarası Tabiat Parkı, Giresun Adası, Kuzalan Şelalesi Tabiat Parkı, Koç Kayası Tabiat Parkı, Ağaçaşası Tabiat Parkı, Şeyhli Ekoturizm Köyü, Gelevera Deresi olmak üzere 13 destinasyon hakkında detaylı bilgi verilmiştir.

Yaylalar

Ekoturizm faaliyetleri arasında en çok ilgi gösterilen alan yaylalardır (Akpınar ve Bulut, 2010, s. 1582). Giresun ilinin, Giresun Dağları ve Karagöl Dağları gibi dağlık ve engebeli alanlara sahip olması birçok yayla ve obanın da oluşmasına etken olmuştur (Sezer, 2015, s. 93).

Kümbet Yaylası

Kümbet Yaylası, Dereli ilçesine 30 km, Giresun il merkezine 59 km uzaklıkta bulunan bir yayladır. Kümbet Yaylası'nın ortalama yükseltisi 1640 metredir. Yaylaya ulaşım Dereli ilçe merkezinden geçerek ya da Giresun-Erzincan-Sivas kara yolu üzerinden sağlanabilmektedir (Aydınözü ve Solmaz, 2003). 21.05.1990 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile Kümbet Yaylası turizm bölgesi ilan edilmiştir. Bu durum bölgeye olan ilgiyi daha da arttırmıştır. Son zamanlarda Kümbet Yayla Şenlikleri ile yaylanın adı daha fazla kitleye ulaşmıştır. Yöreyi tanıtmak ve daha fazla turistin ziyaret etmesini sağlamak amacıyla yapılan bu şenlikler her yıl temmuz ayının ikinci haftasında yapılmaktadır. Bölgede doğal güzelliklerin yanı sıra çok fazla tarihi eser bulunmamaktadır. Var olan tarihi eserler genel olarak tahrip edilmiştir. Yaylaya yakın konumda Rumlardan kalma kilise, Kuşluhan Kalesi, Meryemana Manastırı ve kemer köprüler mevcuttur (Bayram, 2001).

Bektaş Yaylası

Bektaş Yaylası, Bulancak ve Dereli ilçelerinin kesiştiği bölgede bulunmaktadır. Giresun il merkezine yaklaşık olarak 55-60 km mesafededir. 2072 metre yükseltiyeye sahip olan Bektaş Yaylası'nı diğer yaylalardan ayıran en büyük özellik yıl boyunca sıcaklık değerlerinin diğer yaylalara oranla daha düşük olmasıdır. Özellikle kıyı şeridi ile olan sıcaklık farkının yüksekliği yayla turizminin etkin olarak yapılmasına olanak sağlamaktadır. Doğal çevre ile uyumlu şekilde inşa edilen yayla evleri görsel açıdan da ziyaretçiler için turistik cazibe oluşturmaktadır. Ayrıca yaylada bulunan kaynak suları (Hz. Ali Suyu, Çatal Oluk, Kebap Oluk, Çoban Bağırta) gününbirlik ziyaretçiler için diğer bir çekicilik unsurudur. Yükseltinin etkisi ile bol kar yağışı alan yaylada bulunan Kurttepe mevki kışın kayak yapmaya uygundur, ayrıca yaz aylarında bu alanda çim kayağı da yapılabilmesi için çalışmalar yapılmaktadır. Bektaş Yaylası'nda yayla turizminin yanı sıra dağ ve doğa yürüyüşü, atlı gezinti, kamping ve avcılık yapılabilmektedir (Bekdemir ve Özdemir, 2002).

Paşakonağı Yaylası

Paşakonağı Yaylası, Bulancak ilçesi Kovanlık Beldesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Paşakonağı Yaylası, Bulancak ilçesine 48 km uzaklıkta bulunmaktadır, Giresun il merkezine 64 km, Ordu-Giresun Havaalanı'na ise 55 km mesafededir. Ulaşım bakımından yaylanın yolları gün geçtikçe iyileştirilmekte ve yol kalitesi artmaktadır. Yaylaya ulaşımında ziyaretçilerin en çok tercih ettiği dönem olan yaz mevsimlerinde herhangi bir sıkıntı oluşmazken kış mevsimlerinde ulaşımında güçlükler yaşanabilmekte hatta yoğun kar yağışı nedeniyle yollar kapanabilmektedir. Mevsimsel bazda ulaşımın yanında yağıştan kaynaklı olarak heyelan ve taş düşmesi gibi sorunlarda meydana gelebilmektedir. Paşakonağı Yaylası turizm açısından potansiyeli yüksek olan bir yayladır. Zengin bitki örtüsü, temiz havası ve doğal kaynak suları ile yayla turizmi yönüyle sıklıkla ziyaret edilmektedir. Arazisinin uygunluğu bakımından jeep safari, off-road, bisiklet turları, at biniciliği, doğa yürüyüşü gibi ekoturizm aktivitelerine olanak sağlamakla birlikte, doğa fotoğrafçılığı ve bitki inceleme konularında da turizme katkı sağlamaktadır (Sezer, 2016).

Kulakkaya Yaylası

Kulakkaya Yaylası yaklaşık 1500-1600 metre yüksekliğe sahip olan ve Dereli ilçesi Yavuzkema beldesi sınırları içerisinde bulunan aynı zamanda yayla turizm

merkezi olarak ilan edilen bir yayladır. Giresun'a 45 km mesafededir. Yayla çevresinin engebeli yapısı ve görsel açıdan çekici topografik özelliklerinin bulunması dağ turizmi, doğa yürüyüşü, jeep safari ve doğa fotoğrafçılığı için uygundur. Yaylanın diğer çekicilik unsurlarından biride hayvan varlığı ve flora bakımından oldukça zengin oluşudur. Birçok farklı tür ve çeşitten bitkiye ev sahipliği yapmaktadır. Botanik inceleme ve botanik turları açısından değerlendirilebilmektedir. Yaban hayvanları konusunda da yayla sahası, yaban hayatı gözlemciliği, kuş gözlemciliği gibi aktivitelere uygundur. Yayla turizmi, botanik inceleme, kuş gözlemciliği gibi aktivitelerin yanı sıra sağlık turizmi açısından da elverişli konumdadır. Yayla havasının klimatolojik etkisi insan sağlığının güçlenmesine, kan basıncının ve dolaşımının düzenlenmesine yardımcı olmaktadır. Kulakkaya Yaylası'nda her yıl temmuz ayının ilk Pazar günü Kulakkaya-Ağaçbaşı Uluslararası Yayla Kültür ve Sanat Festivali düzenlenmektedir (Sezer, 2015). Yayla turizminin yanında off road içinde uygun olanaklara sahip olan yaylada, atlı doğa yürüyüşleri, dağ bisikleti, trekking gibi faaliyetlerde yapılabilmektedir.

Sis Dağı Yaylası

2182 metre yüksekliğe sahip olan Sis Dağı, Giresun ve Trabzon illerinin kesiştiği bölgede yer almaktadır. Sis Dağı'nın Giresun'da kalan kısmı Görele ilçesi sınırları içerisindedir. Yayla merkezinin yükseltisi ise 1950 metrededir. Sis Dağı üzerinde yirmiden fazla oba mevcuttur. Deniz seviyesinden ulaşılabilen ve en yüksek yer olması nedeni ile Sis Dağı'nın önemi artmaktadır. Her yıl temmuz ayının 4. cumartesi günü Sis Dağı Şenlikleri düzenlenmektedir (DOKA, 2017, s. 27).

Giresun Kalesi

Giresun'u ikiye bölen yarımadaın en yüksek yerinde bulunmaktadır. Kalenin ne zaman yapıldığına dair net bir bilgi mevcut değildir fakat M.Ö. II. yüzyılda Pontuslular tarafından yapıldığı düşünülmektedir. Osmanlı öncesinde gözetleme ve sığınak amaçlı kullanılmakta iken şehrin Osmanlı'ya geçmesi ile beraber kale içinde yerleşim olduğu bilgilerine ulaşılmaktadır (Işık ve Gürsoy, 2007).

Kalenin yer aldığı yarımada surlarla çevrilidir ve yer yer kuleler mevcuttur. Surun bazı bölümleri kısmen yok olmuş fakat izleri günümüze ulaşmıştır. Kalenin değişik yerlerinde sarnıçlar, kuyular ve su yalıkları bulunmaktadır. Giresun Kalesi

birinci derece arkeolojik sit alanıdır (İltar, 2014). Giresun Kalesi ulaşımın kolay olması nedeniyle günübirlik ziyaretler ve piknikçiler için uğrak turizm merkezidir.

Yedi Değirmenler ve Mağarası Tabiat Parkı

Espiye ilçesine 33 km, Giresun il merkezine 64 km mesafede bulunmaktadır. Barındırdığı doğal güzellikler bakımından ekoturizm potansiyeli oldukça yüksektir. Tabiat parkı içerisinde yaklaşık 207 metre uzunluğa sahip ve içinde sürekli akışı olan bir yeraltı deresinin bulunduğu Yedi Değirmenler Mağarası bulunmaktadır. Mağara içinde 1,5-2 metreye ulaşan sarkıt ve dikitler mevcuttur. Mağara turizminin yanı sıra mağaranın içinde oluşan nemli hava sayesinde sağlık turizmi açısından da değerlendirilebilir niteliktedir. Mevsimlik akarsular ve doğal kaynak suları açısından da oldukça zengindir. Özellikle Gelevera Deresi'nin kolu olan Karadona Deresi, yüksek eğimden dolayı debisi fazladır ve rafting sporu için uygundur. Tabiat parkı ve çevresinde toplamda 9 adet şelale bulunmaktadır. Doğa fotoğrafçılığı ve trekking için ziyaretçiler tarafından çokça tercih edilmektedir. Zengin fauna ve flora çeşidine sahip olan Yedi Değirmenler ve Mağarası Tabiat Parkı'nda botanik inceleme ve fotoğrafçılığı, yaban hayatı gözlemleme, kuş gözlemciliği ve foto safari yapılabilmektedir. Bölgede en önemli beşeri turistik unsurların başında ise yedi adet tarihi değirmen gelmektedir. Bu değirmenler halen faal olarak kullanılmaktadır. Tabiat parkı çevresindeki yerleşim alanlarının da doğal ortama uyumlu özelliklerde olması (ahşap-taş yapı) ziyaretçilerin bu alanlarda da rekreasyonel faaliyetlerde bulunmasını sağlamaktadır (Sezer ve Bekdemir, 2016).

Giresun Adası

Giresun Adası'nın tarihi M.Ö. 3. yüzyıla kadar dayanmaktadır ve Karadeniz'de yaşanabilir tek ada özelliği bulunmaktadır. Giresun Adası kıyıdan 1,6 km açıkta bulunmaktadır ve 46 000 metrekare alana sahiptir. "Giresun İlinin Karasal ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi" ile ilgili olarak yapılan çalışmalar sonucunda adada 171 adet bitki türünün olduğu belirlenmiştir. Bitki türlerinin yanı sıra ada 26 farklı kuş türüne ev sahipliği yapmakta, göçmen kuşlarında dinlenme yeri konumundadır. Adada bulunan şapel, sur ve kale kalıntıları ile de tarihi bir değer olarak ortaya çıkmaktadır (İncekara, 2017, s. 67; İltar ve Temür, 2018). Adaya yaz aylarında günlük turlar düzenlenmektedir. Yapılan bu turların yanında bitki

inceleme ve kuş gözlemciliği gibi turizm aktiviteleri de adada gerçekleştirilebilmektedir.

Kuzalan Şelalesi Tabiat Parkı

Kuzalan Şelalesi Tabiat Parkı, Giresun ilinin Dereli ilçesinde yer almaktadır. Dereli ilçe merkezine 13 km, Giresun il merkezine ise 45 km uzaklıktadır. Tabiat parkına ulaşım üç farklı güzergâh üzerinden sağlanabilmektedir. En yaygın ve tercih edilen güzergâh Giresun-Dereli-Şebinkarahisar yoludur. Tabiat parkının önemli yayla merkezlerine yakın olması ve yol kalitesinin yüksek olması ziyaretçilerin ulaşımını olumlu yönde etkilemektedir (Sezer ve Bekdemir, 2017). Kuzalan Şelalesi Tabiat Parkı, çoğu destinasyonda dağınık halde bulunan birçok doğa harikası unsuru bir arada bulundurması yönünden önemli bir yere sahiptir. Tabiat parkı içerisinde birden fazla şelale ve çağlayan, mağaralar, travertenler, sodalı sular, tarihi değirmen, yürüyüş yolları ve göller bulunmaktadır. 482,24 hektarlık bir alan içerisinde bu alanların hepsinin mevcut olması birden fazla ekoturizm aktivitesinin de rahatlıkla yapılabilmesine olanak sağlamaktadır. Tabiat parkı içerisinde en çok ilgi gören alan Kuzalan Şelalesi ve Mavi Göl'dür. Şelale yaklaşık 40 metre yüksekliğe sahiptir ve üst kısımlara doğru ilerledikçe traverten oluşumları bulunmaktadır. Şelalenin 100 metre ilerisinde ise Mavi Göl bulunmaktadır. Suyu sodalı olması sebebiyle yaz aylarında gelen turistler hem şifa bulmak hem de serinlemek amacıyla göle girmektedirler. Kuzalan Şelalesi Tabiat Parkı'nda günübirlik ziyaretler, doğa fotoğrafçılığı, botanik inceleme, kuş gözlemciliği, dağ bisikleti ve trekking gibi faaliyetler yapılabilmektedir (Koday, Kaymaz ve Kaya, 2018).

Koç Kayası Tabiat Parkı

Kümbet Yaylası içerisinde yer almaktadır. Dereli ilçe merkezine 33 km mesafede, il merkezine ise 67 km mesafededir. Tabiat parkına en yakın yayla Kümbet Yaylası'dır. Bu yayla haricinde Koçkayası Yaylası, Göktepe Yaylası, Eranbar Yaylası gibi yaylalarda konum olarak yakın mesafededir. Tepelik alanlar ve vadilerin oluşturduğu engebeli arazi sayesinde foto safari, doğa yürüyüşü, yamaç paraşütü, kayak ve çim kayağı gibi ekoturizm aktivitelerine uygundur. Zengin fauna ve flora çeşitliliğine sahip olan tabiat parkında 90 kuş türü, 30 memeli türü yayılış göstermektedir. Bu durum vahşi yaşam gözlemciliği, botanik inceleme ve kuş

gözlemciliği için gayet elverişlidir. Tabiat parkında ayrıca atlı yürüyüş, trekking, jeep safari, dağ bisikleti, yayla turizmi ve sağlık turizmi aktiviteleri gerçekleştirilebilecek düzeydedir. Tabiat parkını yılda ortalama 7000 kişi ziyaret etmektedir (Sezer, 2015, s. 180).

Ağaçbaşı Tabiat Parkı

Dereli ilçesine 30 km, Giresun il merkezine 68 km mesafededir. Tabiat parkının en yüksek noktası 1760 metrededir (Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2020). Tabiat parkına en yakın konumda kendi adını aldığı Ağaçbaşı Yaylası bulunmaktadır. Kulakkaya Yaylası, Aylık Yaylası, Samanlık Yaylası, Akkaya Yaylası, Kavraz Yaylası ve Kızlarçukuru Yaylası tabiat parkına yakın konumdaki diğer yaylalardır. Tabiat parkı bu özellikleri ile yayla turizmi için oldukça elverişli konumdadır. Özellikle yaylacı olarak nitelendirilen ve gününbirlik piknik yapmaya giden ziyaretçiler için geçiş güzergâhı sayılabilir. Doğa yürüyüşü yapmak için oldukça elverişli bir güzergâha sahiptir. Özellikle Kulakkaya-İnişdibi Obası-Çaldağ güzergâhı kolay kategoride olan bir güzergâhtır. Yol boyunca doğa manzaraları ve çeşitli bitki türleri görülmeye değerdir. Doğa yürüyüşü güzergâhları üzerinde atlı safari, jeep safari, bisiklet turu gibi aktivitelerde yapılabilmektedir. Tabiat parkı çevresinde Çaldağ, Gelin Kayası, Desput Kayası gibi ilgi çekici yer şekilleri ziyaret edilebilmektedir. Tabiat parkı içerisinde 90 kuş türü ile 30 memeli türü canlı mevcuttur. Vahşi yaşam gözlemciliği, foto safari ve kuş gözlemciliği gibi ekoturizm aktiviteleri gerçekleştirilebilmektedir (Sezer, 2016).

Şeyhli Ekoturizm Köyü

Şeyhli Köyü, Giresun'un Piraziz ilçesine bağlı şehir merkezine 30 km, Ordu-Giresun Havaalanına 9 km mesafede bulunan bir ekoturizm köyüdür. Giresun Dağlarının kuzeyinde ve bu dağlardan doğan akarsuların arazileri parçalayarak oluşturduğu vadiler arasında yer almaktadır. Eğimli yamaçların olduğu alanlar ve vadilerin oluşturduğu engebeli arazi sayesinde doğa yürüyüşü yapmak için oldukça elverişlidir. Bunun yanında dağ bisikleti, foto safari gibi aktiviteler de gerçekleştirilebilmektedir. Ayrıca Şeyhli Köyü'ne yakın konumda bulunan Bendehor Kalesi, Şeyh İdris Türbesi ve Şeyh İdris Tekkesi'de ziyaret edilebilecek yerlerdir. Şeyhli Köyü doğal köy yaşantısının gözlemlenebileceği, yöresel yemeklerin

tadılabilirliği ve doğal güzellikler içerisinde köyülülerin bahçelerinde ekolojik tarım faaliyetinde bulunulabilecek bir yerdir (Sezer, 2019).

Gelevera Deresi

Gelevera Deresi, Balaban dağlarından doğarak Espiye ilçesinin doğusundan Karadeniz'e dökülen bir akarsudur. Gelevera Deresi yaklaşık olarak 80 km uzunluğa sahiptir. Gelevera Deresi, Karadona Vadisi içerisinde yer almaktadır ve debisi oldukça yüksektir (Yılmaz, 2019). Ayrıca Gelevera Deresi Karadona, Karaovacık ve Çukur Deresi başta olmak üzere birçok dere suyu ile beslenmektedir (Yıldız, 2013, s. 37).

1.3.6.2 Giresun İli İçinde Yer Alan Diğer Destinasyonlar

Giresun'da yukarıda açıklanan ve Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023 dışında kalan ekoturizm açısından değerlendirilebilecek birçok alan bulunmaktadır. Aşağıda bu destinasyonlar hakkında kısaca bilgi verimiştir.

Meryemana Manastırı Ören Yeri

Şebinkarahisar ilçesine bağlı Sarıyer Köyü Kayadibi mahallesinde yer almaktadır. İlçe merkezine 11 km mesafede bulunan manastır, kayanın içi oyularak inşa edilmiş ve 4 kattan oluşmaktadır. İlk 3 katında salon, mutfak, fırın ve 32 adet oda bulunmakta, en üst kat ise kilise olarak kullanılmaktadır. (Yılmaz, 2006, s. 79).

Bazı kaynaklar manastırın 481-490 yılları arasında kurulduğunu ifade etmekle birlikte bugünkü kalıntıları 19. yüzyıla aittir. 1940'lı yıllara kadar çevre illerdeki Rumların ağustos ayında 3 günlüğüne ibadet için manastıra geldiği ve önemli bir merkez olduğu belirtilmektedir. 2014 yılında restorasyon çalışmaları ile birlikte ziyarete açılmıştır. (Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2020). 1939 depreminde zarar görmüştür, manastıra iniş çıkışlar hayli zordur. Türkiye'de Sümela Manastırı'ndan sonra en büyük oyma ve doğal manastırdır (DOKA, 2017, s. 31). Tarihi ve dini yönden önemli bir konuma sahip olan manastır, kültür ve inanç turizmi açısından değerlendirilmektedir.

Şebinkarahisar Kalesi

Şehre hâkim yüksek bir kayanın üzerine kurulmuştur. Kalenin kulelerle desteklenen surları kayalıklar üzerine inşa edilmiştir. İç kale ve dış kale olmak üzere

iki bölümden oluşmaktadır. Çevredeki en eski kalelerden bir tanesidir. İnşa tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte M.Ö. 2. yüzyılda inşa edildiği tahmin edilmektedir (Sezer, 2017, s. 44).

Zeytinlik Mevkii

Giresun yarımadasının doğu bölümünde yer alan Zeytinlik Mevkii, Giresun Kalesi etekleri üzerinde bulunmaktadır. Kent merkezine yakın konumda bulunan Zeytinlik Mevkii'nin büyük bölümünü Çınarlar Mahallesi oluşturmakta, diğer bölümlerini ise Kale Mahallesi ve Hacı Hüseyin Mahallesi oluşturmaktadır. Zeytinlik Mevkii içerisinde farklı dönemlere ait yapı ve kalıntılar yoğun şekilde bulunmaktadır. Özellikle tarihi dokusunu bugüne kadar taşımayı başarmış ve özgünlüğünü muhafaza etmiş tarihi sokakları ve evleri ile turizm açısından da önem teşkil etmektedir (Aksoy, 2002, s. 62-63). Zeytinlik Mevkii olarak adlandırılan bölgede tescilli 80 tarihi ev bulunmaktadır. Dar sokaklardan oluşan mevkide yer alan konutlar birbirinin manzarasını kesmeyecek şekilde sıralanmıştır. Cadde bütünlüğü, sokak silueti ve kentsel doku içinde en, boy ve yükseklik gibi uyumundan dolayı kentsel sit alanı ilan edilmiştir (İltar, 2014, s. 10).

Anıt Ağaçlar

Giresun, yaş ve boy olarak kendi türünün ölçülerinin üzerinde boyutlara sahip olan, yöre tarihinde ve kültüründe özel yeri bulunan anıt ağaçlar (Bayar, vd., 2012, s. 84) konusunda oldukça zengindir. Giresun'da bulunan tescilli anıt ağaçlar şu şekildedir; Çanakçı Anıt Meşe, Eynesil Aralık köyü Anıt Çınar, Piraziz Bozat Beldesi 2 Anıt Çınar, Eynesil İsaklı köyü Anıt Çınar, Bulancak Burunucu köyü Anıt Çınar, Eynesil Merkez Anıt Çınar, Giresun Merkez Altınlı Mahallesi Anıt Çınar.

Karagöl Yaylası

Giresun'un en yüksek ikinci dağı olan Karagöl Dağları'nda yer almaktadır. Dağın 3107 metre yüksekliğinde olan kesiminde bir buzul gölü olan Aygır Gölü bulunmaktadır. Doğuya doğru gittikçe dağdaki en büyük göl olan Karagöl bulunur. Aksu Köyü'ne doğru inen vadide ise Bağirsak Gölü yer almaktadır (Bulancak Kaymakamlığı, 2020).

Ambardağ Kayaları

Bulancak ilçesi Aydındere Beldesi'nde bulunmaktadır. Orman içinde bölgedeki diğer kayalardan farklı türdendir. 700-800 metre uzunlukta bulunan kayaların geçmişte volkanik patlama sonucunda oluştuğu söylenmektedir. Kayaların altından ise dere akmaktadır (Doğu Karadeniz Kültür Envanteri Projesi, 2020).

Gölyanı Obası

Yağlıdere ilçesi içerisinde yer almaktadır. Yağlıdere'ye 50 km mesafededir. Yaklaşık 1500 metre yüksekliği olan obada sazlıkların kapladığı ve yarı bataklık olan 3000 m² bir göl vardır. Sit alanı olarak ilan edilen bölge koruma altına alınarak betonarme binaların yapımına izin verilmemektedir (Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2020).

Akköy Bal Ormanı

Çanakçı ilçesi Akköy Köyü mevkiinde bulunmaktadır. Bitkisel çeşitlilik konusunda oldukça zengindir. Organik bal üretimi sağlamak amacıyla kurulmuştur. Gastronomi turizmi ve botanik inceleme için uygun yapıdadır (Doğu Karadeniz Kültür Envanteri Projesi, 2020).

Doymuş Şelalesi

Doğankent merkezine 4 km mesafede bulunmaktadır. Yaklaşık 33 metre yüksekliği, 12 metre genişliği vardır (Doğankent Belediyesi, 2020).

Çatalağaç Şelalesi

Doğankent ilçesi içerisinde bulunmaktadır. Doğankent merkezine 5 km mesafededir. Şelalenin yüksekliği 35 metre, genişliği ise 7 metredir Doğankent (Kaymakamlığı, 2020).

Çağlenderesi Şelalesi

Giresun merkez İnışdibi Köyü içerisinde bulunan şelale merkeze 27 km uzaklıktadır. Yüksekliği 30 metre, genişliği ise 12 metredir (Doğu Karadeniz Kültür Envanteri Projesi, 2020).

Çağlayan Şelalesi

Yağıldere ilçesine 26 km mesafede bulunmaktadır. Yüksekliği 60 metre, genişliği ise 5 metredir. Döküldüğü alandaki derinliği 1,5 metreyi bulmaktadır (Doğu Karadeniz Kültür Envanteri Projesi, 2020).

Taşhan

Şebinkarahisar ilçesinde bulunmaktadır. Kalenin kuzey tarafında yer almaktadır. 17. yüzyılda Taban Ahmet Ağa tarafından yaptırıldığı bilinmektedir (Giresun Valiliği, 2020).

Kaya Kilise

Giresun merkezde yer almaktadır. Hristiyanlığın ilk yayıldığı yıllardan kaldığı Panai ve Surp Sapis adlarıyla anıldığı bilinmektedir. Geçmişte şifahane olarak kullanılmıştır (Giresun Valiliği, 2020).

Hacı Abdullah Duvarı

Çin Seddi'nden sonra koruma amaçlı yapılan en büyük ikinci duvar olduğu iddaa edilmektedir. 6,5 km uzunluğu ve 1,5 metre yüksekliğe sahip olan duvarın sadece bir kapısı bulunmaktadır. Hacı Abdullahzade tarafından 1610 yılında Rum işçilere yaptırıldığı bilinmektedir (Giresun Valiliği, 2020).

Hayran Kaplıcası

Termal kaplıca olarak Alucra'da bulunan Aktepe Köyü Hayran Kaplıcası yer almaktadır. Cilt ve deri hastalıklarını tedavi edici özelliği bulunan kaplıca ormanlık alan içerisinde yer alır (Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2020).

Giresun Müzesi

Giresun Müzesi, Zeytinlik Mevkii içerisinde bulunan ve tarihte Gogora Kilisesi adıyla faaliyet gösteren eski bir ibadethane içerisinde yer almaktadır. Kaynaklarda Aziz Nikolas Kilisesi adıyla da karşımıza çıkmaktadır. İnşası 19. yüzyılın ikinci yarısında yapılmış olan kilise 1924 yılına kadar ibadet amacıyla kullanılmıştır. 1924 yılında mübadelenin etkisi ile 1948 yılına kadar boş kalan yapı aynı yıl içerisinde onarılarak 1967 yılına kadar hapisane olarak kullanılmıştır. 1967'den 1982 yılına

kadar tekrar boş kalan yapı 1982-1988 yılları arası restore edilerek 1988 yılında Giresun Müzesi olarak hizmet vermeye başlamıştır (İltar, 2015, s. 95).

2. İKİNCİ BÖLÜM

GİRESUN'UN EKOTURİZM POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1 ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde Giresun'un ekoturizm potansiyelini belirlemek amacıyla Türker (2013)'in Boyd ve Butler (1996)'dan uyarladığı ECOS (Ecotourism Opportunity Spectrum - Ekoturizm Fırsat Yelpazesi) ölçeği kullanılarak 22 uzman ile yapılan görüşme sonuçları ve önerilen iki adet ekoturizm rotası sunulmuştur.

2.1.1 Giresun'un Ekoturizm Potansiyeli

Turistik bir destinasyonda alternatif kaynakların belirlenerek bunların yerel halkın refahını arttırmaya yönelik kullanımını sağlamak, âtıl durumda kalan cazibe merkezlerini değerlendirmek ve bu kaynakları kullanarak ürün çeşitliliği sağlamak destinasyonun turizm potansiyelinin ortaya konulmasına ve değerlendirilmesine bağlıdır (Artun, 2016, s. 128). Turizm potansiyelinin belirlenmesinde doğru analizler yapılmalıdır. Arz ve talep ile pazar ve rekabet gibi unsurlar potansiyeli etkilemektedir. Potansiyelin doğru şekilde saptanması sonucunda bir yerin turizme uygunluk durumu anlaşılabilir, sürdürülebilirliği belirlenebilmekte ve turizme açılıp açılmayacağına karar verilmektedir. Bunun yanı sıra turistik gelişime yönelik stratejilerin doğru saptanması ve planlamaların yapılmasına olanak sağlamaktadır (Emekli ve Soykan, 2007). Turizm potansiyelinin belirlenmesi ile birlikte bölgede sağlık, alt ve üstyapı gelişimi ile birlikte bölgesel kalkınmanın da önü açılmaktadır. Potansiyel olarak görülen alanların turizme kazandırılması ile birlikte turizm talebi artacak, yöresel ürünlerin tanıtımı ve pazarlaması sağlanabilecek, yeni istihdam alanları oluşturulabilecektir (Eryılmaz ve Zengin, 2015, s. 213).

Giresun ili yemyeşil doğası ve kıyı şeridinde uzanan coğrafi yapısı ile çeşitli turizm türlerinin gelişmesi için oldukça uygun bir ortama sahiptir. Giresun ilinin sahip olduğu doğal kaynak potansiyelinin yüksek olması, doğal kaynak kullanımının aşırı

olmaması, ekosistemin bozulmamış olması bölgede ekoturizmin gelişmesi açısından dikkate değer bir potansiyelin olduğunu göstermektedir. Karadeniz’in genel yapısında olduğu gibi farklı yükseltilerin olması, bu yükseltilerde bulunan yaylalar ve tabiat parkları, eşsiz güzellikleri geleneksel yaşam ile birlikte devam ettirmesi Giresun’u ekoturizm açısından ön plana çıkarmaktadır. Gün geçtikçe turistlerin daha bireysel veya küçük gruplar halinde turizm faaliyetlerine katıldıkları da göz önüne alındığında Giresun ekoturizmin gelişebileceği alanlardan biridir.

Çalışmada, ECOS (Ecotourism Opportunity Spectrum - Ekoturizm Fırsat Yelpazesi) Metodu kullanılarak “Giresun İli Doğa Turizmi Master Planı 2013-2023” içinde de yer alan ekoturizm amaçlı olarak değerlendirilebilecek 13 doğal ve tarihi alanın ekoturizm açısından değerlerinin belirlenmesi amacıyla 22 uzman görüşüne başvurulmuştur. Araştırmaya katılan uzmanların demografik özellikleri Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4: Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Çalıştığı Kurum veya Sektör	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Deneyim Süresi
İl Kültür Turizm Müdürlüğü	Erkek	47	Evli	5 yıl
İl Kültür Turizm Müdürlüğü	Erkek	42	Evli	9 yıl
İl Kültür Turizm Müdürlüğü	Kadın	28	Bekar	3 yıl
İl Kültür Turizm Müdürlüğü	Kadın	36	Evli	8 yıl
Doğa Koruma ve Milli Parklar	Kadın	44	Evli	16 yıl
Doğa Koruma ve Milli Parklar	Kadın	41	Evli	18 yıl
Doğa Koruma ve Milli Parklar	Kadın	36	Evli	12 yıl
Doğa Koruma ve Milli Parklar	Erkek	34	Evli	10 yıl
Akademisyen	Erkek	34	Evli	7 yıl
Akademisyen	Erkek	33	Evli	8 yıl
Otel	Erkek	30	Bekar	6 yıl
Otel	Erkek	28	Bekar	5 yıl
Otel	Kadın	32	Evli	4 yıl
Orman İşletme Müdürlüğü	Erkek	35	Evli	11 yıl
Orman İşletme Müdürlüğü	Erkek	38	Evli	15 yıl
Orman İşletme Müdürlüğü	Erkek	44	Evli	20 yıl
Acente	Kadın	34	Bekar	16 yıl
Acente	Kadın	37	Evli	4 yıl
Acente	Erkek	28	Bekar	5 yıl
Restaurant	Erkek	38	Evli	20 yıl
Restaurant	Erkek	31	Evli	11 yıl
Restaurant	Erkek	48	Evli	35 yıl

Tablo 4’te katılımcıların demografik bilgileri yer almaktadır. Katılımcıların çalıştıkları kurum veya sektörler dikkate alındığında 4 kişinin il kültür turizm

müdürlüğü, 4 kişinin Milli Parklar doğa koruma ve şube müdürlüğü, 3 kişinin otel, 3 kişinin orman işletme müdürlüğü, 3 kişinin seyahat acente ve 3 kişinin restaurant çalışanı ve 2 kişinin ise akademisyen olduğu görülmektedir. Katılımcıların 14'ü erkek, 8'i ise kadındır. Medeni durum yönünden incelendiğinde katılımcıların 5'inin bekar, 17'sinin ise evli olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaş ortalaması 36,27'dir. Katılımcıların mesleki deneyim süreleri ortalaması 11,27 yıldır. Bu durum katılımcıların mesleki olarak yeterli tecrübe ve deneyime sahip olduklarını göstermektedir.

Tablo 5: Giresun İli Ekoturizm Kaynaklarının Değeri

Kaynaklar	Ulaşılabilirlik	Kaynağın Fiziksel Çekiciliği	Altyapı İmkanları	Üstyapı İmkanları	Sosyo-kültürel Yapı	Ekonomik Yapı	Genel Ortalama
Kümbet Yaylası	3	4	4	2	3	3	3,16
Bektaş Yaylası	3	4	4	1	3	3	3
Paşakonağı Yaylası	3	4	3	1	3	3	2,83
Kulakkaya Yaylası	3	4	3	1	3	3	2,83
Sisdağı Yaylası	3	4	2	1	3	3	2,66
Giresun Kalesi	3	4	4	3	3	2	3,16
Yedi Değirmenler Tabiat Parkı	3	4	4	1	3	3	3
Giresun Adası	3	4	1	1	3	1	2,16
Kuzalan Şelalesi Tabiat Parkı	3	4	4	1	3	3	3
Koç Kayası Tabiat Parkı	3	4	4	1	3	3	3
Ağaçbaşı Tabiat Parkı	3	4	4	1	3	3	3
Şeyhli Ekoturizm Köyü	3	4	4	2	3	3	3,16
Gelevera Deresi	3	4	3	1	3	1	2,5

1= Düşük 2= Orta 3= Yüksek 4= Çok yüksek

Tablo 5'te Giresun ilinde yer alan ekoturizm kaynaklarına katılımcıların verdikleri puanların ortalamaları görülmektedir. "Ulaşılabilirlik" kriteri dikkate

alındığında tüm ekoturizm kaynakları için ulaşım imkanlarının “Yüksek” olduğu görülmektedir. Dolayısı ile bu kaynakların kolay ulaşılabilir oldukları söylenebilir.

“Kaynağın Fiziksel Çekiciliği” kriteri incelendiğinde kaynakların oldukça çekici oldukları görülmektedir. Bu durum kaynakların çeşitli özellikler (flora ve fauna yapısı, orman değerleri, peyzaj, v.b.) bakımından çekici olduğunu göstermektedir. Kaynağın Fiziksel Çekiciliği puanlarının yüksek olması doğal alanların tahrip edilmediğinin, flora ve fauna yapısının bozulmadan korunduğunun bir göstergesidir. Bu durum uzun yıllardır yaylacılık faaliyetlerinin yapıldığı bölgede yerel halkın çevreye karşı duyarlı oldukları şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca ilin yüzölçümünün küçük olması da ekoturizm kaynaklarının birbirine yakın olmasına neden olmakta böylece kaynakların ziyaret edilmesini kolaylaştırmaktadır

“Altyapı İmkânları” kriteri açısından ekoturizm kaynakları arasında ortalamaların farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Genel olarak katılımcılar altyapı imkanlarının “Yüksek” ve “Çok Yüksek” olduğu yönünde değerlendirme yapmış olsalar da Sıdâğı Yaylası ve Giresun Adası altyapı imkanları yönünden sırasıyla “Orta” ve “Düşük” olarak değerlendirilmiştir. Bu durumun nedeni Sıdâğı Yaylası’nın diğer alanlara kıyasla daha uzakta yer alması ve diğer merkezlere göre ulaşımının zor olması olabilir. Giresun Adası için değerlendirme yapıldığında adada tarihi kalıntıların olması ve genel itibari ile ekoturizme yönelik tanıtım ve pazarlamanın yapılmaması nedeni ile çok tercih edilmemesi altyapı yatırımlarının da yapılmamasına yol açmaktadır.

“Üstyapı İmkânları” kriterleri incelendiğinde Giresun ili içerisinde bulunan ekoturizm kaynaklarının üstyapı imkanları yönünden genel olarak “Orta” ve “Düşük” şekilde değerlendirildiği görülmektedir. Şeyhli Ekoturizm Köyü ve Kümbet Yaylası’nın genel ortalaması “Orta” seviyededir. Şeyhli Ekoturizm Köyü’nün Piraziz ilçesine yakın olması, Kümbet Yaylası’nın da bölgede en çok tercih edilen yayla olması diğer ekoturizm merkezlerine oranla üstyapı yönünden daha gelişmiş olmalarının nedeni olabilir. Bunun yanında Giresun Kalesi ise şehrin merkezinde bulunması nedeniyle üstyapı imkanları açısından “Yüksek” seviyede değerlendirilmiştir. Giresun Kalesi’nin şehrin merkezinde bulunması ve etrafında yerleşim alanlarının bulunmasının değerlendirmenin “Yüksek” çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Diğer ekoturizm kaynaklarıise üstyapı kriterleri bakımından

“Düşük” olarak değerlendirilmiştir. Birçok kaynağın engebeli arazide bulunması, sıra yatırımcıların bu bölgelere gereken yatırım yapmaktan çekinmesi, özellikle yaylalarda sadece yaz döneminde nüfusun artması üstyapı çalışmalarının gözardı edilmesinde etkili olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 6: Giresun'da Faaliyet Gösteren Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri

Tesis Adı	Tesis Türü	Tesis Sınıfı	Kapasite	Konum
Başoğlu Otel	Otel	3 Yıldız	35 oda/70 yatak	Bulancak
Onur Sena Pansiyon	Pansiyon	-	6 oda/12 yatak	Dereli
Sağrak Gölpark	Pansiyon	-	7 oda/14 yatak	Dereli
Saloon Otel	Otel	1 Yıldız	15 oda/30 yatak	Dereli
Gayasis Resort Otel	Otel	3 Yıldız	25 oda/50 yatak	Görelle
Amazon Aretias Otel	Otel	3 Yıldız	60 oda/120 yatak	Keşap
Giresun Asteria Otel	Otel	3 Yıldız	25 oda/50 yatak	Keşap
Keşap Apart Otel	Apart	-	24 oda/48 yatak	Keşap
Otel Kit-Tur	Otel	3 Yıldız	49 oda/99 yatak	Merkez
Ormancılar Oteli	Otel	2 Yıldız	23 oda/42 yatak	Merkez
Otel Başar	Otel	3 Yıldız	54 oda/108 yatak	Merkez
Serenti Otel	Otel	2 Yıldız	32 oda/64 yatak	Merkez
Otel New Jasmin	Otel	4 Yıldız	85 oda/179 yatak	Merkez
Giresun Oteli	Otel	2 Yıldız	28 oda/50 yatak	Merkez
Çarıklı Oteli	Otel	2 Yıldız	34 oda/59 yatak	Merkez
Damcılar Otel	Otel	3 Yıldız	20 oda/36 yatak	Merkez
Serenti Pamuk	Otel	3 Yıldız	22 oda/44 yatak	Merkez
Sedef Otel	Otel	3 Yıldız	32 oda/64 yatak	Merkez
Labonita Otel	Butik Otel	-	10 oda/20 yatak	Merkez
Hüseyin Otel	Otel	3 Yıldız	31 oda/63 yatak	Merkez
Ravza Grand Otel	Otel	3 Yıldız	20 oda/40 yatak	Piraziz
Eğrice Otel	Otel	3 Yıldız	25 oda/60 yatak	Piraziz
Hancılar Otel	Otel	3 Yıldız	31 oda/56 yatak	Şebinkarahisar
Colonia Park Otel	Otel	3 Yıldız	21 oda/42 yatak	Şebinkarahisar
Karşı Bahçe	Pansiyon	-	8 oda/16 yatak	Şebinkarahisar
Bal Otel	Otel	3 Yıldız	45 oda/90 yatak	Tirebolu
Bal Mini	Otel	2 Yıldız	24 oda/36 yatak	Tirebolu
Yılgin Otel	Otel	2 Yıldız	25 oda/50 yatak	Tirebolu
Hebo Marina Otel	Otel	3 Yıldız	50 oda/100 yatak	Tirebolu
TOPLAM	29		866 oda/1710 yatak	

Kaynak: Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2020

Tablo 6’da görüldüğü gibi Giresun’da faaliyet gösteren turizm işletme belgeli konaklama tesisleri sayısı 29’dur. Konaklama tesislerinin çoğu Giresun merkezde faaliyet göstermekle beraber ilçelerde de faaliyet gösteren konaklama tesisleri mevcuttur. Belirtilen konaklama tesislerinin toplam oda sayısı 866 olup, yatak kapasiteleri ise toplamda 1.710’dur. Bu durum Üstyapı kriterinin neden orta ve düşük

çıkışının da göstergesi olup Giresun'un konaklama tesisi açısından yetersiz olduğunu belirtmektedir.

Tablo 7: Giresun'da Faaliyet Gösteren Seyahat Acentaları

Acenta Adı	Sınıfı	Konum
Çotanak Turizm	A Grubu	Merkez
OR-Gİ Turizm	A Grubu	Merkez
Aretias Turizm	A Grubu	Merkez
Tatilce Turizm	A Grubu	Merkez
TS Derya Turizm	A Grubu	Merkez
Sema Turizm	A Grubu	Merkez
Hubeydiye Turizm	A Grubu	Merkez
Tirebolu Travel	A Grubu	Tirebolu
Mügenaz Turizm	A Grubu	Görece
Giresun Aymaç Turizm	A Grubu	Merkez
Tavacı Turizm	A Grubu	Görece
28 Ceka Turizm	A Grubu	Merkez
World of Turizm	A Grubu	Merkez
Yeşil Beyaz Turizm	A Grubu	Görece
Tomris Turizm	A Grubu	Bulancak

Kaynak: Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2020

Tablo 7'de Giresun'da faaliyet gösteren seyahat acentaları belirtilmiştir. Faaliyet gösteren tüm seyahat acentaları A Grubu seyahat acentalarıdır. Faaliyet gösteren seyahat acentalarından 1 tanesi Tirebolu'da, 3 tanesi Görece'de, 1 tanesi Bulancak'ta ve 10 tanesinde merkezde hizmet vermektedir.

Tablo 8: Giresun'da Faaliyet Gösteren Turizm İşletme Belgeli Restaurantlar

İşletme Adı	Konum
Hayal Kahvesi	Merkez
Aşgana Restaurant	Tirebolu

Kaynak: Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2020

Giresun'da faaliyet gösteren turizm işletme belgeli restaurantlar tablo 8'de gösterildiği gibi sadece 2 tanedir. 1. sınıf lokanta özelliği olan bu işletmelerden biri merkezde yer alırken diğer restaurant ise Tirebolu ilçesinde yer almaktadır.

“Sosyo-Kültürel Yapı” kriteri incelendiğinde ekoturizm kaynaklarının değerlendirme ortalamalarının “Yüksek” olarak puanlandığı görülmektedir. Bu durum, bölgede yaşayan halkın ekoturizm bilincine sahip olduğunu, gelen turistlere karşı olumlu yaklaşıtlarını, eğitim seviyelerinin yüksek olduğunu ve istihdam edilecek yeterli sayıda personelin bulunduğunu göstermekte olup bölge halkının sosyo-kültürel açıdan ekoturizmin gelişmesine karşı olumlu bir bakış açısına ve tutuma sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 5’te yer alan “Ekonomik Yapı” kriteri için Gelevera Deresi ve Giresun Adası’nın “Düşük” şekilde değerlendirildiği görülmektedir. Gelevera Deresi özelinde değerlendirildiğinde alanda yapılacak ekoturizm faaliyetlerinin kısıtlı olması, rafting için gerekli alt ve üst yapının yetersiz olması, dere kenarında ziyaretçilerin faydalanabileceği yiyecek içecek işletmesi gibi unsurların bulunmaması bu durumun temel nedenleri olarak değerlendirilebilir. Giresun Adası dikkate alındığında ise benzer şekilde adaya denizyolu seferlerinin sadece yaz aylarında ve günde bir defa olması, ada üzerinde ziyaretçilerin faydalanabileceği üstyapı imkânlarının olmaması nedeniyle katılımcıların düşük puanlama yaptığı söylenebilir. Diğer ekoturizm destinasyonlarında ise değerlendirmelerin “Yüksek” olduğu görülmektedir. Bu alanlarda ziyaretçilerin zaman geçirebileceği, farklı aktivitelerde bulunabileceği ve yöresel ürünler alabileceği alanların olması ekonomik yönden olumlu değerlendirmeye neden olmuştur. Bu durum, bu alanlarda faaliyet gösteren işletmelerin (restoran, hediyelik eşya v.b.) ziyaretçilerden gelir elde ettiklerini ve turistik faaliyetlerin ilin ekonomisine katkı sağladığını göstermektedir.

Ekoturizm kaynaklarının genel ortalamaları göz önünde bulundurularak değerlendirildiğinde Kümbet Yaylası, Giresun Kalesi ve Şeyhli Ekoturizm Köyü’nün aynı ortalama değere (3,16) sahip oldukları görülmektedir. Yukarıdaki kriter bazlı değerlendirilmelerden de anlaşılacağı üzere bu alanların merkeze yakınlıkları ve daha çok ziyaretçi çekmeleri nedeniyle diğer ekoturizm kaynaklarına göre daha yüksek olarak değerlendirildiği varsayılmaktadır. Bektaş Yaylası, Koç Kayası Tabiat Parkı, Kuzalan Şelalesi Tabiat Parkı, Yedi Değirmenler Tabiat Parkı ve Ağaçaş Tabiat Parkı ise “Yüksek” ortalamaya sahiptir. Üstyapı imkanlarının zayıf olmasına rağmen kaynakların fiziksel çekiciliğinin ve altyapı imkanlarının oldukça yüksek olması değerlendirme ortalamasını yükseltmiştir. Paşakonağı Yaylası ve Kulakkaya

Yaylasının aynı ortalamaya (2,83) sahip olduğu gör÷lmektedir. Her iki kaynağın da üstyapı imkanlarının “Düşük” olması genel ortalamalarını düşürmüştür fakat diğer kriterler “Yüksek” ve “Oldukça Yüksek” olarak değerlendirilmiştir. Üst ve altyapı imkanlarının “Düşük” ve “Orta” şeklinde puanlanması, Sisdağı Yaylası’nın genel ortalaması 2,66 olarak değerlendirilmesine neden olmuştur. Sisdağı Yaylasının diğer alanlara kıyasla daha uzakta olması ve yakın çevresinde başka cazibe merkezinin bulunmaması bu bölgeye yatırım yapılması önünde engel teşkil etmektedir. Gelevera Deresi’nin genel ortalaması 2,5’tur. Bölgeye yatırım yapılması halinde alan yeni bir cazibe merkezi olarak değerlendirilebilir. Üstyapı yatırımlarının eksik olması Gelevera Deresi’nin ekonomik olarak gelişimini de engellemektedir. Giresun Adası en düşük ortalamaya sahip olan alandır. Giresun Adası’nın 2,16 ortalamaya sahip olmasının en önemli nedenleri altyapı ve üstyapının olmaması ve bunun sonucunda ekoturizm potansiyeli bakımından zayıf olarak değerlendirilmesidir.

2.1.2 Giresun Ekoturizm Rotası

Giresun'da bulunan potansiyel ekoturizm kaynaklarının değerlendirilmesi sonucunda oluşturulan “Giresun İli Ekoturizm Rotası” Şekil 5’te gösterilmektedir.

Şekil 5: Giresun İlinin Ekoturizm Rotaları

Giresun ilinde yer alan ekoturizm potansiyeli olan alanlar harita üzerinde işaretlenmiş ve iki rota oluşturulmuştur. Oluşturulan rotalar Kuzey Ekoturizm Rotası ve Güney Ekoturizm Rotası olarak adlandırılmıştır. Kuzey Ekoturizm Rotası'nın başlangıcını Şeyhli Ekoturizm Köyü oluşturmakta ve sırasıyla Giresun Kalesi, Giresun Adası, Gelevera Deresi, Yedi Değirmenler Tabiat Parkı ile devam edip, Sıldağı Yaylası'nda son bulmaktadır. Belirtilen rotanın toplam uzunluğu 194 km'dir.

Güney Ekoturizm Rotası ise Paşakonağı Yaylası'ndan başlayarak sırasıyla Bektaş Yaylası, Ağaçaş Tabiat Parkı, Kulakkaya Yaylası, Kuzalan Şelalesi Tabiat Parkı, Kümbet Yaylası ve son nokta olarak Koç Kayası Tabiat Parkı'nda bitmektedir. Bu güzergâh ise toplam 58,4 km uzunluğa sahiptir.

Rota üzerinde otel, restaurant, sahil, kamp alanı gibi yerler işaretlenmiş, su sporu, doğa yürüyüşü ve piknik yapılacak alanlar belirtilmiştir. Şeyhli Ekoturizm Köyü'ne yakın konumda Piraziz ilçesi sınırlarında ve Paşakonağı Yaylası'nda geceleme yapılabilecek oteller mevcuttur. Gelevera Deresi üzerinde su sporları yapılabilecek alan ile Yedi Değirmenler Tabiat Parkı, Koç Kayası Tabiat Parkı ve Kulakkaya Yaylası civarında kamp alanları bulunmaktadır. Bektaş Yaylası ve Kümbet Yaylası'nda yöresel yiyecek satışının yapıldığı restaurantlar mevcuttur. Ayrıca Kulakkaya Yaylası ve Kuzalan Tabiat Parkı'nda ziyaretçiler için piknik ve mesire alanları vardır. Giresun Kalesi ve Giresun Adası arasında çeşitli plajlar bulunmaktadır.

Güney Rotası yaylalar yönünden Kuzey Rotası'na oranla daha zengindir. Güney Ekoturizm Rotası doğal güzellikler içerisinde yürüyüş yapma, off road aktiviteleri gerçekleştirme, fotoğraf çekme ve botanik gözlemciliği açısından daha avantajlı konumdadır. Bununla birlikte; Kuzey Rotası içerisinde doğal köy yaşamını gözleme, doğa yürüyüşü, kuş gözlemciliği, rafting ve botanik gözleme yapılabilmektedir. Kuzey Rotası her ne kadar mesafe olarak daha uzun olsa da şehir merkezine ulaşım açısından Güney Rotası'na oranla ulaşım imkânları daha kolaydır. Ayrıca Güney Rotası'nda iklim Kuzey Rotası'na göre daha yağışlı ve soğuktur.

Çalışmada ortaya konan Kuzey Ekoturizm Rotası ve Güney Ekoturizm Rotası anayollar, patikalar ve stabilize yollar üzerine kuruludur. Kuzey Ekoturizm Rotası'nda Yedi Değirmenler Tabiat Parkı ile Sıldağı Yaylası arasında kalan yol hattı rota içerisindeki en engebeli güzergahtır. Bu alanlar arasında ulaşım arazi araçları ile daha

kolay sağlanabileceği gibi bisiklet veya Atv tarzı araçlarla da sağlanabilir. Güney Ekoturizm Rotası'nda ise ulaşım genel olarak stabilize ve asfalt yollar ile sağlanabilir. Rota boyunca heyelan tehlikesi söz konusu olup ekoturizm kaynaklarına ulaşımında dik virajlı yollar kullanılmaktadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Kitle turizminin olumsuz etkileri ve turizme katılan insanların çevre bilincinin giderek artması nedeniyle sürdürülebilir bir turizm türü olan ekoturizm kavramı ortaya çıkmıştır. Ekoturizmin gelişmesiyle birlikte doğal çevrenin korunarak yerel kalkınmanın desteklenmesi turizmi sürdürülebilir kılmıştır.

Dünyada ekoturizm faaliyetlerine olan ilginin gün geçtikçe artması ve bireylerin kitle turizmine oranla daha küçük gruplar halinde veya bireysel seyahat etme istekleri gelecekte ekoturizmin daha da gelişeceğini göstermektedir (DOKA, 2017, s. 16).

Ekoturizm potansiyeli açısından zengin olan bölgelerde bu potansiyelin belirlenmemesi veya bu potansiyelin değerlendirilmemesi birçok alanın âtıl kalmasına neden olmaktadır. Bir turizm alanının potansiyelini belirlemek kadar bu potansiyeli değerlendirmek ve bu potansiyelden yararlanmak da önemlidir. Potansiyelin nasıl değerlendirilmesi gerektiği, alt ve üstyapı yatırımlarının yapılması, gerekli reklam, tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Giresun, ekoturizm açısından oldukça zengin bir potansiyele sahip olmakla birlikte Rize, Ordu, Trabzon gibi çevre illeri gibi turizm endüstrisinden yeterince faydalanamamaktadır. Giresun geçim kaynağının sınırlı olması nedeniyle dışa göç vermektedir. İlin turizm açısından alt ve üst yapı yetersizlikleri bulunmaktadır. Araştırmanın temel problemini oluşturan bu durumdan hareketle çalışmanın amacı, ilin gelir kaynaklarının artırılması, yerel kalkınmanın sağlanması ve turizm sektörünün geliştirilmesi için Giresun'un ekoturizm potansiyelinin belirlenmesi ve sürdürülebilir bir turizm için ekoturizm rotasının önerilmesidir.

ECOS metodu kullanılarak gerçekleştirilen çalışmada Giresun'da yaşayan 22 uzman kişi Giresun'da bulunan 13 ekoturizm kaynağını değerlendirmişlerdir. . Değerlendirilen destinasyonlar Kümbet Yaylası, Bektaş Yaylası, Paşakonağı Yaylası, Kulakkaya Yaylası, Sisdağı Yaylası, Giresun Kalesi, Yedi Değirmenler Tabiat Parkı, Giresun Adası, Kuzalan Şelalesi Tabiat Parkı, Koç Kayası Tabiat Parkı, Ağaçaş Tabiat Parkı, Şeyhli Ekoturizm Köyü ve Gelevera Deresi'dir. Puanlama yapılarak değerlendirilen ve aritmetik ortalaması alınan kaynakların "Ulaşılabilirlik", "Kaynağın Fiziksel Çekiciliği" ve "Sosyo-Kültürel Yapı" kriterleri bakımından ortalamalarının

aynı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. “Ulaşılabilirlik” ve “Sosyo-Kültürel Yapı” faktörleri “3” ortalama ile “Yüksek”, “Kaynağın Fiziksel Çekiciliği” faktörü ise “4” ortalama ile “Çok Yüksek” olarak bulunmuştur. “Altyapı İmkanları” faktörünün ortalaması genel olarak “Yüksek” ve “Çok Yüksek” olmasına karşın Sıldağı Yaylası’nın “Orta”, Giresun Adası’nın ise “Düşük” ortalamaya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, Sıldağı Yaylası ve Giresun Adası’nın altyapı imkanları bakımından yatırıma ihtiyacı olduğunu göstermektedir. “Üstyapı İmkanları” faktörünün aritmetik ortalamaları genel olarak “Düşük” ve “Orta” olarak belirlenmiştir. Bu durum bölgeye gerekli üstyapı yatırımının yapılmadığını veya eksik olduğunu göstermektedir. Üstyapı imkanları arasında özellikle eksikliği en çok hissedilen unsurlar konaklama tesisi ve yiyecek içecek hizmeti sunan tesislerdir. Bu konuda teşvikler arttırılmalı, yatırımcılar için cazip hale getirilmelidir. “Ekonomik Yapı” bakımından alanların aritmetik ortalamaları “Yüksek”tir. Bu durum bu alanlarda ziyaretçilerin dikkate değer bir ekonomik hareketlilik yarattığını göstermektedir. Bununla birlikte; “Gelevera Deresi” ve “Giresun Adası”nın ortalamaları “Düşük”tür. Bu iki alanın diğerlerine oranla az ziyaretçi çekmesi, bu bölgelerde rekreatif faaliyetlerin nispeten az olması ve reklam ve tanıtım eksikliği gibi hususlar alanların ekonomik katkısının yetersiz olmasına neden olmaktadır. Bu durum, tanıtım ve reklam faaliyetlerinin yapılması, çeşitli pazarlama stratejilerinin geliştirilmesi ile ortadan kaldırılabılır.

Ekoturistlerin tercihleri ve değişen turizm trendleri göz önüne alındığında Giresun ilinin ekoturistlerin ihtiyaçlarını karşılayacak bir potansiyele sahip olduğu görülmektedir. Giresun’da hemen hemen her bölgede özellikle yayla ve tabiat parklarında doğa yürüyüşü yapılabilir. Bunun yanında kuş gözlemciliği, off road, rafting, yamaç paraşütü, mağaracılık, yaban hayatı gözlemciliği, foto safari, bisiklet ve atlı safari gibi faaliyetler gerçekleştirilebilir.

Giresun'un ekoturizm potansiyelinden faydalanmak amacıyla ulaşılabilirlik, gerekli rotasyonun sağlanabilmesi ve birbirine alternatif oluşturabilmesi gibi faktörler de dikkate alınarak Kuzey ve Güney Ekoturizm Rotaları olmak üzere iki adet rota oluşturulmuştur. Kuzey Ekoturizm Rotası sırasıyla Şeyhli Ekoturizm Köyü, Giresun Kalesi, Giresun Adası, Gelevera Deresi, Yedi Değirmenler Tabiat Parkı ile devam edip, Sıldağı Yaylası’nda son bulan 6 ekoturizm alanını birbirine bağlamaktadır ve

194 km uzunluğa sahiptir. Güney Ekoturizm Rotası ise Paşakonağı Yaylası'ndan başlayarak sırasıyla Bektaş Yaylası, Ağaçbaşı Tabiat Parkı, Kulakkaya Yaylası, Kuzalan Şelalesi Tabiat Parkı, Kümbet Yaylası ve son nokta olarak Koç Kayası Tabiat Parkı'nda biten 7 ekoturizm kaynağını birbirine bağlamakta ve toplamda 58,4 km uzunluğu bulunmaktadır.

Çalışmanın en önemli yararlarından biri bölgede tek başına yeterli çekiciliği olmayan ve değerlendirilemeyen turizm kaynaklarının birbirine bağlantılı olarak rota haline getirilmesi ve alternatif bir turizm etkinliği oluşturmasıdır. Bu şekilde ziyaret edilmeyen ve göz ardı edilen kaynakların ön plana çıkarılarak daha fazla ilgi görmesi mümkündür.

1-3 gecelik konaklamalı turlar ile ekoturizm rotalarının daha cazip hale getirilmesi sağlanabilir. Kuzey Ekoturizm Rotası araçla 2 günde gezilebilecek bir rotadır. Rota üzerinde bulunan Şeyhli Ekoturizm Köyü'nde bahçelerden meyve toplama, doğal köy hayatını deneyimleme, yöresel yiyecekleri tatma imkanı sunulabilir. Ardından şehir merkezinde bulunan Giresun Kalesi'nde yürüyüş yapılarak şehir manzarası izlenebilir. Buradan Giresun Adası'na geçilip tarihi ada çevresinde kuş ve farklı bitki türleri incelenebilir. Giresun merkezde gecelenebilir. 2. gün için Gelevera Deresi'nde rafting yapılabilir. Sonrasında Yedi Değirmenler Tabiat Parkı, bisiklet ile yapılan 2-3 saatlik bir şelaleler ziyareti, yaban hayatı gözlemleme gibi etkinlikler yapılabilir. Son olarak Sis Dağı Yaylası'nda yapılan bir yayla yürüyüşü ile tur sonlandırılabilir.

Güney Ekoturizm Rotası'nda bulunan Paşakonağı Yaylası'nda atla gezinti ve Bektaş Yaylası'nda doğa yürüyüşü yapılabilir. Gece Bektaş Yaylası'nda konaklamanın ardından Ağaçbaşı Tabiat Parkı ziyaret edilerek vahşi yaşam gözlemciliği, foto safari ve botanik inceleme gibi aktiviteler gerçekleştirilebilir. Kulakkaya Yaylası'nda off road aktivitesi ile ATV'lerle gezinti yapılabilir. Kuzalan Şelalesi Tabiat Parkı'nda şelale ve Mavi Göl ziyaret edilebilir. Sonrasında Kümbet Yaylası'na geçilerek burada doğa yürüyüşü yapılabilir ve alanın florası incelenebilir. Ayrıca, bisiklet veya atlarla çevre gezisi yapmak da mümkündür. Son olarak Koç Kayası Tabiat Parkı'nda tepelik alanda ve vadiler arasında yürüyüş yapmak, farklı flora ve fauna türlerini gözlemlemek mümkündür.

Giresun'da ekoturizmin geliştirilmesi için çeşitli sorunlara çözümler üretilmesi gerekmektedir. Ekoturizm kaynakları arasında ulaşım genel olarak ana yollar üzerinden sağlanmaktadır. Arazi aracı olmayan ziyaretçilerin patika veya stabilize yollardan geçişlerinde sorunlar ortaya çıkmaktadır. Stabilize yollar ve patika yolların düzeltilmesi ile birlikte rotalar arasında ulaşım daha rahat olacaktır. Ayrıca ana yollar da genel olarak çok virajlıdır, uyarıcı işaretler ve aydınlatma yeterli değildir. Bu olumsuzlukların ortadan kaldırılması, yolların niteliklerinin artırılması ile ulaşım ile ilgili sorunlar da çözüme kavuşabilir.

Giresun'da ekoturizmin gelişmesi önündeki en önemli engel birçok ekoturizm alanında alt ve üstyapının yetersiz olmasıdır. Rota genelinde birçok alanda ziyaretçilerin konaklayabileceği tesis ile yiyecek içecek hizmeti veren işletme mevcut değildir. Bu alanda yapılacak yatırımlar ile geceleme yapan ziyaretçi sayısı artırılabilir. Bölge halkının evlerini ev pansiyonu şeklinde düzenlemeleri teşvik edilebilir. Bunun yanında kamp alanlarının olmaması da kamp ve karavan turizmi gibi aktivitelerde bulunacak ziyaretçilerin alanda konaklamalarına engel olmaktadır. Yerel yönetimler veya milli parklar müdürlüğünün oluşturacağı yeterli donanımına sahip kamp alanları ziyaretçilerin güvenli şekilde kamp yapmalarını sağlayabilir.

Doğa yürüyüşü yapacak ziyaretçiler için güzergahlar üzerinde dinlenme alanları, çeşme, tuvalet gibi alanlar oluşturulmalıdır. Doğa yürüyüşü yapacak olan ekoturistler için alan kılavuzu veya rehberlere ihtiyaç bulunmaktadır. Bu bağlamda Giresun Üniversitesi rehberlik eğitimi veren bölümler, rehberlik ve alan kılavuzluğu kursları açabilir, halk eğitim müdürlüğü, valilik ya da Milli Parklar gibi kurumlar alan kılavuzluğu kursları düzenleyebilir. Böylece yerel halk içinde yeni iş imkanları yaratılacaktır. Giresun Turizm Altyapı Hizmet Birliği karekodlu gezi rehberi çalışması yapmakta olup henüz deneme aşamasındadır. Ancak çalışmanın birkaç alanla sınırlı olması diğer bölgelerin bu teknolojilerden yararlanamamasına neden olmaktadır. Bu tür çalışmalar diğer alanları da kapsayacak şekilde genişletilmelidir.

Rafting, off road, bisiklet, yamaç paraşütü gibi rekreatif doğa sporlarının gelişmesi için bu spor branşlarının ilgili federasyonları Giresun'a davet edilerek bu aktivitelerin gelişmesi sağlanabilir. Giresun ili özelinde yapılan bu çalışma farklı iller veya bölgeler için de uygulanabilir. Benzer coğrafi özellikleri olan Rize, Ordu ve Trabzon gibi illerde de benzer çalışmalar yapılarak ekoturizm rotaları oluşturulabilir.

Ayrıca, bu çalışma komşu illeri birbirine bağlayacak ekoturizm rotaları oluşturacak şekilde genişletilebilir. Böylece, Giresun'a komşu olan Trabzon, Ordu ve Rize gibi iller de ekoturizmden sosyo-kültürel ve ekonomik olarak faydalanabilecektir. Özellikle yerel halkın kalkınması, yeni istihdam alanları oluşturması ve yöresel ürünlerin tanıtılıp pazarlanabilmesine olanak sağlanacaktır. Bu bağlamda bu çalışma diğer illere ve gelecekteki çalışmalara örnek oluşturabilecek niteliktedir.

KAYNAKÇA

- Acott, T. G., La Trobe, H. L. ve Howard, S. H. (1998). An Evaluation Of Deep Ecotourism And Shallow Ecotourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 6(3), 238-253.
- Ahmadova, S. ve Akova, O. (2016) Türkiye’de Organik Ekoturizm Çiftlikleri Üzerine Bir Araştırma. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 14-29.
- Akpınar, E. ve Bulut, Y. (2010). Ülkemizde Alternatif Turizm Bir Dalı Olan Ekoturizm Çeşitlerinin Bölgelere Göre Dağılımı Ve Uygulama Alanları. *III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi*, 20-22 Mayıs 2010, Cilt: IV, 1575-1594.
- Aksoy, A. A. (2002). Giresun Zeytinlik Mevkii Kentsel Sit Alanı Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı, Trabzon.
- Alaca, B. A. (1997). Turizm Politikası, Turizmin Türk Ekonomisindeki Yeri, Sorunları Ve Çözüm Önerileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Albayrak, A. (2013). *Alternatif Turizm*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Altıntaş, A. ve Kurnaz, Ş. (2007). Reşit Saffet Atabinen (1884-1965) ve Türk Turizmine Katkıları. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 26(42), 9-36.
- Apalı, Y. (2015). Ekoturizmin Sosyolojik Açıdan Değerlendirilmesi Ve Ardahan’ın Ekoturizm Potansiyeli. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2, 111-124.
- Arpacı, Ö., Zengin, B. ve Batman, O. (2012). Karaman’ın Mağara Turizmi Potansiyeli Ve Turizm Açısından Kullanılabilirliği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(23), 59-64.
- Arslan, Y. (2005). Erdek ve Çevresinin Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(13), 29-53.

- Artun, C. (2016). *Sürdürülebilir Turizmin Başarı Koşulları Ve Etkin Bir Turizm Politikasının Belirlenmesine Etki Eden Etmenler*. (Ed. Çeken, H.) Sürdürülebilir Turizm (içinde). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Avcıkurt, C. (2017). *Turizm Sosyolojisi, Genel ve Yapısal Yaklaşım*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ayazlar, R. A. (2015). Flow Phenomenon As A Tourist Experience İn Paragliding: A Qualitative Research. *Procedia Economics and Finance*, 26, 792–799.
- Aydınözü, D. ve Solmaz, F. (2003). Doğu Karadeniz Bölümü Yaylacılık Faaliyetlerine Bir Örnek: Giresun Kümbet Yaylası. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(3), 55-69.
- Ballantine, J. L. ve Eagles, P. F. J. (1994). Defining Canadian Ecotourists, *Journal of Sustainable Tourism*, 2(4), 210-214.
- Ballantyne, R., Packer, J. ve Hughes, K. (2008). Environmental Awareness, İnterests And Motives Of Botanic Gardens Visitors: Implications For İnterpretive Practice. *Tourism Management*, 29, 439-444.
- Batman, Z. P. ve Demirel, Ö. (2015). Altındere Vadisi Meryemana Deresi Güzergâhında Doğa Temelli Turizm Etkinliği: Yamaç Paraşütü. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*. 5(11), 13-26.
- Bayar, E., Türker, H. ve Genç, M. (2012). Gölhisar – Burdur Anıt Ağaçları: Göller Bölgesi Anıt Ağaç Varlığına Yeni İlaveler. *Bartın Orman Fakültesi Dergis*, 14(22), 83-95.
- Baykal, D. ve Çimen, H. (2015).Sürdürülebilir Turizm Ve Ekoturizm Sertifikaları. *Doğu Karadeniz Bölgesi Sürdürülebilir Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı*. 10-21, 14-16 Mayıs 2015.
- Bayram, N. (2001). Turizm Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Kümbet Yaylası. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı, Erzurum.

- Bekdemir, Ü. (1996). Ulaşım Coğrafyası Açısından Bir Araştırma; Giresun Limanı Ve Hinterlandı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı, Erzurum.
- Bekdemir, Ü. (2000). Giresun Kent Coğrafyası. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Erzurum.
- Bekdemir, Ü. ve Elmacı, S. (2014). Giresun İlinin Eko-Turizm Potansiyeli Ve Değerlendirme Olanakları. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*. Yıl 6, Karadeniz Özel Sayısı, 1-30.
- Bekdemir, Ü. ve Köse, F. M. (2017). *Giresun İlinin Türkiye Göç Hareketliliği İçerisindeki Yeri. Geçmişten Günümüze Göç II*. Samsun: Canik Belediyesi Kültür Yayınları.
- Bekdemir, Ü. ve Özdemir, Ü. (2002). Doğu Karadeniz Bölümünde Gelişmekte Olan Yayla Turizm Merkezlerine Bir Örnek: Bektaş Yaylası. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 7(7), 9-35.
- Bekdemir, Ü., Ertürk, M. ve Güner, İ. (2000). Giresun'un Tarihi Coğrafyası. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 6(4), 1-17.
- Benli, S., Can, M. Ve Can, Ç. Ü. (2017). Profesyonel Mağaracıların Gözünden Mağara Sporları ve Mağaraların Turizmde Değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Özel Sayı-IV, 95-110.
- Berber, Ş. (2003). Sosyal Değişme Katalizörü Olarak Turizm ve Etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, 205-221.
- Besculides, A., Lee, M. E. ve McCormick, P. J. (2002). Resident's Perceptions Of The Cultural Benefits Of Tourism. *Annals Of Tourism Research*, 29(2), 303-319.
- Blamey, R. K. (1997). Ecotourism: The Search For An Operational Definition. *Journal Of Sustainable Tourism*, 5(2), 109-130.
- Blangy, S. ve Mehta, H. (2006). Ecotourism And Ecological Restoration. *Journal For Nature Conservation*, 14, 233-236.

- Boo, E. (1991). Planning For Ecotourism. *Parks*, 2(3): 4-8.
- Boyd, S. W. ve Butler, R. W. (1996). Managing Ecotourism: An Opportunity Spectrum Approach. *Tourism Management*, 17(8), 557-566.
- Bulancak Kaymakamlığı. (2020). <http://www.bulancak.gov.tr> erişim tarihi: 25.08.2020
- Cater, E. (1993). Ecotourism In The Third World: Problems For Sustainable Tourism Development. *Tourism Management*, 14(2), 85-90.
- Ceballos-Lascurain, H. (1987). The Future Of Ecotourism. *Mexico Journal*, January: 13-14.
- Chand, N. (2020). Ecotourism In New Zealand: A Catalyst For Sustainable Development. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Auckland University Of Technology, Master Of International Tourism Management. Yeni Zelanda.
- Chhetri, P., Arrowsmith, C. ve Jackson, M. (2004). Determining Hiking Experiences In Nature-Based Tourist Destinations. *Tourism Management*, 25(1), 31-43.
- Clarke, J. (2005). *Effective Marketing For Rural Tourism*. (Ed. Hall D., Kirkpatrick I. ve Mitchell M.), Rural Tourism And Sustainable Business (içinde). Clevedon: Channel View.
- Clifton, J. ve Benson, A. (2006) Planning For Sustainable Ecotourism: The Case For Research Ecotourism In Developing Country Destinations. *Journal Of Sustainable Tourism*, 14(3), 238-254.
- Costa, C. A. ve Chalip, L. (2005). Adventure Sport Tourism İn Rural Revitalisation— An Ethnographic Evaluation. *European Sport Management Quarterly*, 5(3), 257–279.
- Çakıcı, A. C. ve Harman, S. (2006). Kuş Gözlemciliğinin Önemi: Türkiye’de Kuş Gözlemcilerinin Profili. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 17(2), 161-168.
- Çelebi, S. K. (2016). *Sürdürülebilir Turizm*. (Ed. Koçak, N.). Sürdürülebilir Turizm Yönetimi (içinde). Ankara: Detay Yayıncılık.

- Çelik, S. (2018). Alternatif Turizm. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(56), 193-204.
- Çetin, T. (2009). Beypazarı'nda Turist-Yerli Halk Etkileşimi Ve Turizmin Sosyal, Kültürel Ve Ekonomik Etkileri. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 9(1), 15-32.
- Çevirgen, A. (2003). Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Ekoturizm Ve Edremit Yöresi İçin Bir Model Önerisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, İzmir.
- Çımat, A. ve Bahar, O. (2003). Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri Ve Önemi Üzerine Bir Değerlendirme. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 6, 1-18.
- Çiçek, E.U. (2018). *Tanımlayıcı İstatistikler*. (Ed. Kalaycı, Ş.) SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri (içinde). Ankara: Dinamik Akademi Yayınları.
- Demir, C. ve Çevirgen, A. (2006). *Ekoturizm Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Demir, C. ve Çevirgen, A. (2006). *Turizm Ve Çevre Yönetimi Sürdürülebilir Gelişme Yaklaşımı*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Demircan, Ş. (2016). *Sürdürülebilirliğin Boyutları (Çevresel, Sosyal, Kültürel Ve Ekonomik Boyutlar)*. (Ed. Çeken, H.) Sürdürülebilir Turizm (içinde). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Dilek, S. E. (2016). *Sürdürülebilir Turizm ve Ekonomi*. (Ed. Kozak, M.). Sürdürülebilir Turizm Kavramlar-Uygulamalar (içinde). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Doğanay, S. (2009). Koruma Kullanma Dengesi Açısından Cami Boğazı Yaylası Ve Çakırgöl Çevresinin Turistik Potansiyeline Coğrafi Bir Yaklaşım. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22, 165-186.
- Doğanay, S. (2011). Doğu Karadeniz'de Yayla Merkezlerine Yeni Bir Örnek: Taşköprü Yaylası. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 26, 223-239.
- Doğankent Belediyesi. (2020). <https://dogankent.bel.tr> erişim tarihi: 25.08.2020.

- Doğankent Kaymakamlığı. (2020). (<http://www.dogankent.gov.tr> erişim tarihi: 25.08.2020.
- Doğu Karadeniz Kültür Envanteri Projesi. (2020). <https://karadeniz.gov.tr> erişim tarihi: 25.08.2020.
- DOKA (2017). Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı, Giresun İl Turizm Stratejisi Ve Eylem Planı, <Http://Www.Doka.Org.Tr/Dosyalar/Editor/Files/Giresun-İl-Turizm-Stratejisi-Ve-Eylem-Plani.Pdf>
- Dologlou, N. ve Katsoni, V. (2016). Ecotourism In Protected Areas, A Literature Review. *ECOCLUB.Com Ecotourism Paper Series*, Nr. 38, March 2016.
- Donaire, J. A. ve Gali, N. (2008). Modeling Tourist Itineraries In Heritage Cities. Routes Around The Old District Of Girona. *PASOS. Revista de Turismo y Patrimonio Cultural*, 6(3), 435-449.
- Durmuş, M. Y., Demir, M. B. ve Aras, E. (2007). İspir-Uzundere-Yusufeli Dağ Yürüyüşü(Trekking) Rotaları Çalışma Raporu, Doğu Anadolu Turizm Geliştirme Projesi Trekking Raporu. Erzurum.
- Eagles, P. F. J. (1992). The Travel Motivations Of Canadian Ecotourists. *Journal Of Travel Research*. 31(2), 3-7.
- Emekli, G. ve Soykan, F. (2007). Turizm Coğrafyası Yaklaşımıyla Türkiye Turizm Stratejisinin Değerlendirilmesi. Çeşme Ulusal Turizm Sempozyumu, İzmir, Türkiye, 21 Kasım 2007, 692-700.
- Emniyet, N. (2018). Türkiye’de ki Rafting Ve Akarsu Kano Slalom Sporcularının Spora Başlama Nedenleri Ve Beklentilerinin Belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Kış Sporları Ve Spor Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Erzurum.
- Erdoğan, N. Ve Erdoğan, İ. (2005). Ekoturizm Betimlemeleriyle İletilenlerin Doğası. *Gazi Üniversitesi İletişim Dergisi*, 20(1), 55-82.

- Erkut, F. Ç. (2005). Ekoturizm Kaynağı Olarak Akçay Vadisi ve Madran Dağı'nın Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Aydın.
- Eryılmaz, B. ve Zengin, B. (2015). Doğu Karadeniz Bölgesi İçin Sürdürülebilir Turizmi Destekleme Projelerinin Önemi Ve Bir Değerlendirme. *Doğu Karadeniz Bölgesi Sürdürülebilir Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı*. 211-220, 14-16 Mayıs 2015. Gümüşhane.
- Farmaki, A. (2015). Regional Network Governance And Sustainable Tourism. *Tourism Geographies*, 17(3), 385-407.
- Fatsa, M. (2005). *XV. Ve XVI. Yüzyılda Giresun Kırsalının İdari Ve Sosyal Tarihi*. Ankara: Giresun Belediyesi Yayınları.
- Fennell, D. (2003). *Ecotourism Second Edition*. Routledge, New York.
- Fennell, D. (2008). *Ecotourism Third Edition*. Routledge, New York.
- Fletcher, J. E., Fyall, A., Gilbert, D. ve Wanhill, S. (2018). *Tourism Principles And Practise*. UK: Pearson.
- Fotiou, S., Buhalis, D. ve Vereczi, G. (2002). Sustainable Development Of Ecotourism In Small Islands Developing States (SIDS) And Other Small Island. *Tourism And Hospitality Research*, 4(1), 79-88.
- Garda, B. ve Temizel, M. (2016). Sürdürülebilir Turizm Çeşitleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Ve Teknik Araştırmalar Dergisi*. 12, 83-103.
- Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2020). <https://giresun.ktb.gov.tr> erişim tarihi: 25.08.2020.
- Giresun Valiliği. (1998). *Cumhuriyetimizin 75. Yılında Giresun*. Ankara: Giresun Valiliği Yayınları.
- Giresun Valilik. (2019). <Http://Www.Giresun.Gov.Tr/Cografya1> Erişim Tarihi: 24.04.2019

- Goldner, C. R. ve Ritchie, J. R. .B. (2011). *Tourism: Principles, Practices, Philosophies*. New Jersey: Wiley.
- Gustavo S. N. (2010). A 21st Century Approach To Health Tourism Spas: The Case Of Portugal. *Journal Of Hospitality And Tourism Management*, 17, 127–135.
- Gülbahar, O. (2009). 1990’lardan Günümüze Türkiye’de Kitle Turizminin Gelişimi Ve Alternatif Yönelimler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 14(1), 151-177.
- Gündüz, B. (2018). Üniversite Çalışanlarının Ekoturizm Algısı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Karabük.
- Gündüz, C. (2016). *Sürdürülebilir Turizmin İlke, Amaç ve Hedefleri*. (Ed. Çeken, H.). Sürdürülebilir Turizm (içinde). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Gürbüz, A. (2002). Turizmin Sosyal Çevreye Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *Teknoloji Dergisi*. 1(2), 49-59.
- Gürsoy, Y. (2017). Giresun Merkez Yöresinde Gastronomi Turizmi Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(51), 1296-1304.
- Haberal, H. (2015). *Turizmde Alternatif Ekolojik Turizm-Doğa Turizmi, Kırsal Turizm-Yayla Turizmi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Halaç, H. H. ve Benzer, M. (2019). Küçük Yerleşim Yerlerinin Turizme Açılmasında Kültürel Mirasın Rota İle Kurgulanması. *Geomatik Dergisi*, 4(1), 23-29.
- Han, H., Meng, B. ve Kim, W. (2016). Emerging Bicycle Tourism And The Theory Of Planned Behavior. *Journal Of Sustainable Tourism*, 25(2), 292-309.
- Hayes, D. ve MacLeod, N. (2008). Putting Down Routes: An Examination of Local Government Cultural Policy Shaping the Development of Heritage Trails. *Managing Leisure*, 13, 57-73.
- Henderson, J. C. (2009). Agro-Tourism in Unlikely Destinations: A Study Of Singapore, *Managing Leisure*, 14(4), 258-268.

- Higgins, B. R. (1996). The Global Structure Of The Nature Tourism Industry: Ecotourists, Tour Operators, And Local Businesses, *Journal Of Travel Research* 35(2), 11–18.
- Hipwell, W. T. (2007). Taiwan Aboriginal Ecotourism: Tanayiku Natural Ecology Park. *Annals Of Tourism Research*, 34(4), 876–897.
- Honey, M. (1999). *Ecotourism And Sustainable Development: Who Owns Paradise*. Washington: Island Press.
- Honey, M. (2008). *Ecotourism And Sustainable Development*. Washington: Island Press.
- Hvenegaard, G. T. (1994). Ecotourism: A Status Report And Conceptual Framework. *Journal Of Tourism Studies*, 5(2), 24–35.
- Hvenegaard, G. T. (1996). Tourists, Ecotourists, And Birders At Doi Inthanon National Park, Thailand. Unpublished Ph.D. Thesis, University Of Victoria Department Of Geography, Canada.
- Işık, A. ve Gürsoy, R. (2007). *Doğasıyla Giresun*. İstanbul: Düzey Yayıncılık.
- Ivanov, S. ve Webster, C. (2007). Measuring The Impact Of Tourism On Economic Growth. *Tourism Economics*, 13(3), 379-388.
- İltar, G. (2014). *Giresun Kültür Envanteri*. İstanbul: Dönence Yayınları.
- İltar, G. (2015). Giresun Müzesindeki Osmanlı dönemi sancak alemleri. *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 95-118.
- İltar, G. (2016). *Giresun Evleri*. İstanbul: Dönence Yayınları.
- İltar, G. ve Temür, A. (2018). Doğu Karadeniz’de Antik Bir Yerleşim: Aretias/Khalkeritis Adası (Giresun Adası). *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 24, 11-30.
- İnan, Ç. (2015). Trakya Bölgesinde Kırsal Kooperatiflerin Katılımı İle Ekoturizmi Geliştirme Olanakları. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Namık Kemal

Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Tekirdağ.

İncekara, Ü. (2017). Giresun Adası (Aretias) Makroomurgasız Faunası Üzerine İlk Araştırma Ve Bazı Ekolojik Notlar. *Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi*, 7(1), 66-75.

Jalani, J. O. (2012). Local People's Perception On The Impacts And Importance Of Ecotourism In Sabang, Palawan, Philippines. *Procedia - Social And Behavioral Sciences*, 57, 247-254.

Kahraman, N. ve Türkay, O. (2014). *Turizm Ve Çevre*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Karacaoğlu, S., Yıldırım, O. ve Çakıcı, A. C. (2103). Adana İlinin Ekoturizm Potansiyeli: Ekoturizm Faaliyetleri Yapılamama Nedenleri Ve Çözüm Önerileri. 2. *Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 93-109.

Karadağ, L. (2016). *Türkiye'de Sürdürülebilir Turizm İçin Uygulanabilecek Alternatif Turizm Türleri*. (Ed. Çeken, H.). Sürdürülebilir Turizm (içinde). Ankara: Detay Yayıncılık.

Karadeniz, C. B. (2014). Sürdürülebilir Turizm Bağlamında Sakin Şehir Perşembe. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(29), 84-107.

Karapınar, E. ve Barakazı, M. (2017). Kültürel Miras Turizminin Sürdürülebilir Turizm Açısından Değerlendirilmesi: Göbeklitepe Ören Yeri. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(1) , 5-18.

Karataş, E. (2015). *Kültür Rotaları Planlama Rehberi*. ÇEKÜL Vakfı – Tarihi Kentler Birliği Yayınları Kılavuz Kitapçıklar Dizisi 3, İstanbul: Stil Matbaa

Kasalak, M. A. (2014). Ekoturizm Girişimcilerinin İnovasyona Yatkınlığının Ölçülmesi: Muğla Yöresinde Yer Alan Ekolojik Oteller Kapsamında Bir Alan Araştırması. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Konya.

Kasalak, M. A. (2015). Dünya'da Ekoturizm Pazarı Ve Ekoturizm'in Ülke Gelirlerine Katkıları. *Journal Of Recreation And Tourism Research*. 2(2), 22-28.

- Kaymaz, Ç. K. (2018). Artvin İlinin Ekoturizm Potansiyeli Ve Sürdürülebilir Yönetimi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Erzurum.
- Kaypak, Ş. (2010). Ekolojik Turizmin Sürdürülebilirliği. *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2(2), 93-114.
- Kervankıran, İ. ve Çuhadar, M. (2014). Turizm Rotalarının Oluşturulmasında Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Önemi. *III. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi Bildiriler Kitabı*, 576-589, 04-05 Nisan 2014, Kuşadası, Aydın.
- Khan, M. M. (1997). Tourism Development And Dependency Theory: Mass Tourism Vs. Ecotourism. *Annals Of Tourism Research*, 24(4), 988–991.
- Kızılgöl, Ö. ve Erbaykal, E. (2008). Türkiye’de Turizm Gelirleri İle Ekonomik Büyüme İlişkisi: Bir Nedensellik Analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 13(2), 351-360.
- Kızılırmak, İ., Kaya, F., Yıldız, S. ve Kurtulay, Z. (2017). Yerel Paydaşların Ekoturizme Yönelik Yaklaşımları: Erzincan Destinasyonu Örneği. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Özel Sayı-IV, 187-202.
- Kiper, T. (2012). *Role of Ecotourism in Sustainable Development* (Ed. Özyavuz, M.). *Advances In Landscape Architecture* (içide). Intechopen.
- Koçoğlu, P. (2008), Ekoturizmin Sürdürülebilir Turizm Politikasındaki Yeri: Dünyadaki Ekoturizm Destinasyonlarının İncelenmesi, T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Koday, S., Kaymaz, H. ve Kaya, G. (2018). Kuzalan Tabiat Parkı’nın Doğa Turizm Potansiyeli (Dereli-Giresun). *Marmara Coğrafya Dergisi*, 37, 124-143.
- Korkmaz, E. (2019). Ekoturizm Alanındaki Gelişmelerden Glamping’in Uygulanabilirliği: Datça Yöresinde Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Girişimcilik Programı, İzmir.
- Kozak, M. A. ve Bahçe, S. (2012). *Özel İlgi Turizmi*. Ankara: Detay Yayıncılık.

- Kozak, M. A. ve Nergiz, H. G. (2018). *Turizmde Etik*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kozak, M. A., Evren, S. ve Çakır, O. (2013). Tarihsel Süreç İçinde Turizm Paradigmaları. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 24(1), 7-22.
- Kozak, N., Kozak, M. A. ve Kozak, M. (2015). *Genel Turizm İlkeler-Kavramlar*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kumar, C. ve Rao, P. S. (2016). Importance Of Ecotourism Towards Sustainable Tourism Development. One Day Interdisciplinary National Conference On Sustainable Development: Impact On Trade, Commerce, Economics And Science. 19.11.2016 Mumbai.
- Kutay, K. (1989). The New Ethic In Adventure Travel. *The Environmental Journal*, 1(4), 30-36.
- Kuter, N. ve Ünal, H. E. (2009). Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik Ve Sosyo-Kültürel Etkileri. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 9(2), 14-156.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2007). <https://www.ktb.gov.tr/Eklenti/906,ttstratejisi2023pdf.pdf?0> erişim tarihi: 14.01.2020
- Lindberg, K. (1991). *Policies For Maximising Nature Tourism's Ecological And Economic Benefits*. Washington: World Resources Institute.
- Lourens, M. (2007). Route tourism: a roadmap for successful destinations and local economic development. *Development Southern Africa*, 24(3), 475-489.
- Mansuroğlu, S. (2006). Turizm Gelişmelerine Yerel Halkın Yaklaşımlarının Belirlenmesi: Akseki/Antalya Örneği. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 19(1), 35-46.
- Mirsanjari, M. M. (2012). Importance Of Environmental Ecotourism Planning For Sustainable Development. *OIDA International Journal Of Sustainable Development*, 4(2). 85-92.

- Mowforth, M. ve Munt, I. (2016). *Tourism And Sustainability: Development, Globalisation And New Tourism In The Third World*. New York: Rourledge.
- Nelson, J. G. (1994). The Spread Of Ecotourism: Some Planning Implications. *Environmental Conservation*, 21(3), 248-255.
- Newsome, D., Moore, S. A. ve Dowling, R. K. (2013). *Natural Area Tourism: Ecology, Impacts And Management*. UK: Channel View Publications.
- Oktaý, H. (2019). Ekoturizmin Turistin Genel Amaçları Ve Turizm Sektörü İçerisindeki Konumu Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Balıkesir.
- Orams, M. B. (1995). Towards A More Desirable Form Of Ecotourism, *Tourism Management*, 16(1), 3–8.
- Özdemir, M. (2015). Türkiye’de Bisiklet Turizmi “Velosipet İle Bir Cevelan”. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 26(2), 320 – 327.
- Öztaş, K. ve Karabulut, T. (2006). *Turizm Ekonomisi Genel Turizm Bilgileri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Öztürk S. (2005). Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkı’nın Rekreatyonel Kaynak Değerlerinin İrdelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 6(2), 138-148.
- Öztürk, Y. ve Yazıcıoğlu, İ. (2002). Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerine Teorik Bir Çalışma. *Ticaret Ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 183-195.
- Padem, H., Göksu, A. Ve Konaklı, Z. (2012). *Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı*. Sarajevo: International Burch University.
- Page, S. J. (2019). *Tourism Management*. Abingdon: Routledge.
- Palacio, V. ve Mccool, S. F. (1997). Identifying Ecotourists İn Belize Through Benefit Segmentation: A Preliminary Analysis. *Journal Of Sustainable Tourism*, 5(3), 234–243.

- Paslı, M. M. ve Paslı, N. Ç. (2019). Giresun ilinin ekoturizm potansiyelinin değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10(EkSayı), 297-306.
- Pomfret, G. (2011). Package Mountaineer Tourists Holidaying In The French Alps: An Evaluation Of Key Influences Encouraging Their Participation. *Tourism Management*, 32, 501-510.
- Postica, D. ve Cardoso, A. (2014). Current Development Level Of Ecotourism And Eco-Touristic Products İn Moldova. *International Journal Of Business And Social Science*. 5(7), 83-94.
- Rahemtulla, V. G. ve Wellstead, A. M. (2001). Ecotourism: Understanding The Competing Expert And Academic Definitions. Natural Resources Canada, Northern Forestry Centre, Inf. Rep. NOR-X-380, Edmonton, Alberta: 1-23.
- Ritchie, B. W., Tkaczynski, A. ve Faulks, P. (2010) Understanding The Motivation And Travel. Behavior Of Cycle Tourists Using Involvement Profiles, *Journal Of Travel & Tourism Marketing*, 27(4), 409-425.
- Rogerson, C. M. (2007). Tourism Routes as Vehicles for Local Economic Development in South Africa: The Example of the Magaliesberg Meander. *Urban Forum*, 18(2), 49-68.
- Ross, S. ve Wall, G. (1999). Ecotourism: Towards Congruence Between Theory And Practice. *Tourism Management*, 20, 123-132.
- Saarinen, J. (2006). Traditions Of Sustainability İn Tourism Studies. *Annals Of Tourism Research*, 33(4), 1121–1140.
- Sert, S. (2018). (2018). *Türkiye Ekonomisinde Turizm*. (Ed. Şahin, D. ve Bayram, A. T.). Turizm Ekonomisi (içinde). İstanbul: Değişim Yayınları.
- Sezer İ. ve Bekdemir, Ü. (2017). Kuzalan Şelalesi Tabiat Parkı'nın Coğrafi Özellikleri İle Ekoturizm Ve Rekreasyon Olanakları Bakımından İncelenmesi. *Journal Of Turkish Studies*. 12(29), 505-544.

- Sezer, İ (2015). Koç Kayası Tabiat Parkı'nın Ekoturizm Olanakları Açısından Değerlendirilmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(12), 172-207.
- Sezer, İ. (2015). Doğu Karadeniz'de Gelişme Potansiyeli Yüksek Bir Yayla Turizm Merkezi: Kulakkaya Yaylası. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 20(34), 89-114.
- Sezer, İ. (2016). Ağaçaşlı Tabiat Parkı Ve Yakın Çevresinin Coğrafi Özellikleri İle Ekoturizm Olanaklarının Değerlendirilmesi. *Journal Of Turkish Studies*.11(2), 1085-1112.
- Sezer, İ. (2016). Paşakonağı Yaylası Ve Yakın Çevresinin Coğrafi Özellikleri İle Geliştirilebilecek Turizm Olanakları Açısından İncelenmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 34, 134-146.
- Sezer, İ. (2017). Kültür Turizmi Olanaklarının Değerlendirilmesi: Şebinkarahisar İlçesi Örneği. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 59, 37-60.
- Sezer, İ. ve Bekdemir, Ü. (2016). Yedi Değirmenler Ve Mağarası Tabiat Parkı'nın Coğrafi Özellikleri İle Ekoturizm Olanaklarının Değerlendirilmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 21(36), S, 43-78.
- Sharpley, R. (2006) Ecotourism: A Consumption Perspective, *Journal Of Ecotourism*, 5(1-2), 7-22.
- Sirakaya, E., Sasidharan V. ve Sönmez, S. (1999). Redefining Ecotourism: The Need For A Supply Side View. *Journal Of Travel Research*, 38(2), 168-172.
- Smith, K. C. (1996). Tourism Product Development: A Case Study Of Wildlife Viewing In The Squamish Valley. Master Of Resource Management, Simon Fraser University.
- Sonuç, N. (2014). *Sürdürülebilir Turizm Tanımı Ve İçeriği*. (Ed. Kozak, M.), Sürdürülebilir Turizm Kavramlar-Uygulamalar (İçinde). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Soyak, M. (2013). Uluslararası Turizmde Son Eğilimler Ve Türkiye'de Turizm Politikalarının Evrimi. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 4, 1-18.

- Starmer-Smith, C. (2004) Eco-Friendly Tourism On The Rise. *Daily Telegraph Travel*, 6 November.
- Stronza, A. (2001). Anthropology Of Tourism: Forging New Ground For Ecotourism And Other Alternatives. *Annual Review Of Anthropology*, 30(1), 261-283.
- Sungur, Z. (2012). Sürdürülebilir Ekoturizmin Toplumsal Etkileri: Türkiye'den Örnekler. *International Conference On Eurasian Economies*, 338-344.
- Swarbrook, J. (1999). *Sustainable Tourism Management*. CABI Publishing, CAB International, New York.
- Şahin, İ. F. (2009). Erzincan İlinin Turizm Potansiyeli ve İldeki Ekoturizm Uygulamaları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22, 69-88.
- Şeker, H. (2011). Bölgesel Kalkınmada Turizmin Rolü Ve Amasya Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Isparta.
- Şekercioğlu, Ç. H. (2002). Impacts Of Birdwatching On Human And Avian Communities. *Environmental Conservation*, 29 (3), 282-289.
- Şen, S. D. (2010). Turizmin Çevresel Etkileri Ve Bir Çözüm Olarak Ekoturizm. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Mersin.
- Şenol, E. (2015). *Geçmişten Günümüze Giresun*. (Ed. Bekdemir, Ü. ve Fatsa, M.) Giresun İl Özel İdaresi Kültür Serisi 4. İstanbul: Mavi Ofset.
- Taş, E. (2014). Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi: Doğu Karadeniz Bölgesi Bayburt İli Örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Isparta.
- Taş, S. (2012). Trabzon Ve Ekoturizm: Yerli Ziyaretçilerin Yöreyi Değerlendirmesine Yönelik Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, Balıkesir.

- Tetik, N. (2012). Turist Rehberlerinin Ekoturizm Alanındaki Yeterlilikleri: Doğu Karadeniz Örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Ve Otelcilik Ana Bilim Dalı, Balıkesir.
- TIES, (2015). What Is Ecotourism. <https://Ecotourism.Org/What-Is-Ecotourism/>
Erişim Tarihi: 29.12.2019
- Tisdell, C. (1996). Ecotourism, Economics, And The Environment: Observations From China. *Journal Of Travel Research*, 34(4), 11-19.
- Tuinabua, L. V. (2005). *Tourism and Culture: A Sustainable Partnership*. (Ed. Hooper, A.) Culture And Sustainable Development In The Pacific (içinde). Australia: ANU Press.
- Turhan, S. ve Altınkaynak, E. (2006). *Giresun Türküleri Ve Oyun Havaları*. Ankara: Giresun Valiliği Yayınları.
- Türkben, C., Gül, F. ve Uzar, Y. (2012). Türkiye’de Bağcılığın Tarım Turizmi (Agro Turizm) İçinde Yeri Ve Önemi. *KMÜ Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(23), 47-50.
- Türker, N. (2013). Batı Karadeniz Bölümü Ekoturizm Kaynaklarının Değerlendirilmesi Ve Bir Ekoturizm Rotası Önerisi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(4), 1093-1128.
- Türksoy, S. S. (2016). *Sürdürülebilir Turizm*. (Ed. Koçak, N.)Sürdürülebilir Turizm Yönetimi (içince). Ankara: Detay Yayıncılık.
- UNEP&UNWTO (2005). *Making Tourism More Sustainable: A Guide For Policy Makers*. UNEP&UNWTO Publishing, Paris Ve Madrid.
- UNESCO ve MAB (2002). Ecotourism And Sustainable Development İn Biosphere Reserves: Experiences And Prospects. Workshop Summary Report, Quebec City, May 24-25, S, 55, Canada.
<https://Unesdoc.Unesco.Org/Ark:/48223/Pf0000127757>

- USAID (2012). *Environmental Issues and Best Practises forr Ecotourism*. (Ed. Seba, J. A.). Ecotourism And Sustainable Tourism: New Perspectives And Studies (içinde). Toronto: Apple Academic Press.
- Usta, Ö. (2016). *Turizm Genel Ve Yapısal Yaklaşım*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Valentine, P. S. (1993). Ecotourism And Nature Conservation: A Definition With Some Recent Developments İn Micronesia. *Tourism Management*, 14(2), 107-15.
- Wall, G. (1997). Is Ecotourism Sustainable? *Environmental Management*. 21(4), 483-491.
- Wang, H. ve Tong, M. (2012). *Community Participation in Environmental Management of Ecotourism*. (Ed. Seba, J. A.). Ecotourism And Sustainable Tourism: New Perspectives And Studies (içinde). Toronto: Apple Academic Press.
- Wight, P. (1993). Ecotourism: Ethics Or Eco-Sell? *Journal Of Travel Research*, 31(3), 3-9.
- Wight, P. (1995). Sustainable Ecotourism: Balancing Economic, Environmental And Social Goals Within An Ethical Framework. *Tourism Recreation Research*, 20(1), 5-13.
- Wight, P. A. (2001). *Ecotourists: Not A Homogeneous Market Segment* (Ed. Weaver, D. B.). The Encyclopedia Of Ecotourism (içinde). Wallingford, UK: CABI Publishing.
- Wight, P. A. (2002). Supporting The Principles Of Sustainable Development İn Tourism And Ecotourism: Government's Potential Role. *Current Issues İn Tourism*, 5(3-4), 222-244.
- Wood, M. E. (2002). *Ecotourism: Principles, Practises & Policies For Sustainability*. United Nations Publication, UNEP, First Edition.
- Wunder, S. (2000). Ecotourism And Economic İncentives - An Empirical Approach. *Ecological Economics*, 32, 465-479.

- Yavuz, V. A. (2010). Sürdürülebilirlik Kavramı Ve İşletmeler Açısından Sürdürülebilir Üretim Stratejiler. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 63-86.
- Yaylı, A. Ve Sürücü, Ö. (2016). *Özel İlgi Turizmi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yeoman, I. (2008). *Tomorrow's Tourist*. Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Yıldız, İ. (2013). Gelevera Deresi Su Kalitesi Ve Kirlilik Düzeyinin Belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Anabilim Dalı, Giresun.
- Yıldız, O. (2019). Sürdürülebilir Kalkınma Kapsamında Ekoturizmin Muğla İlinin Ekonomik Kalkınmasına Etkileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Muğla
- Yıldız, Z. (2011). Turizmin Sektörünün Gelişimi Ve İstihdam Üzerindeki Etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*. 3(5), 54-71.
- Yılmaz, H. (2008). Turizm Çeşitlendirmesi Kapsamında Ekoturizmin Ürünü Olarak Tatil Çiftlikleri: Türkiye'deki Tatil Çiftliklerine Yönelik Swot Analizi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Afyon.
- Yılmaz, M. A. (2019). Coğrafi Bilgi Sistemleri Teknolojileri Kullanılarak Gelevera Deresi Taşkın Tehlike Alanlarının Belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Harita Mühendisliği Anabilim Dalı, Trabzon.
- Yozcu, S. (2017). Mağaraların Rekreatif Kullanımı Ve Mağaracılık Motivasyonları: Ayvainsi Mağarası Örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, İstanbul.
- Ziffer, K. (1989). Ecotourism: The Uneasy Alliance. In *Conservation International*. Washington, DC: Ernst & Young, Working Papers On Ecotourism, 1-36.

<http://cografyaharita.com/> erişim tarihi: 25.08.2020

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1: Ekoturizm Konusunda Araştırmacıların Tanımlarına Örnekler	33
Tablo 2: Kitle Turizmi ve Ekoturizmin Karşılaştırılması	44
Tablo 3: Yıllara Göre Giresun Nüfus Dağılımı	62
Tablo 4: Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler	74
Tablo 5: Giresun İli Ekoturizm Kaynaklarının Değeri	75
Tablo 6: Giresun'da Faaliyet Gösteren Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri .	77
Tablo 7: Giresun'da Faaliyet Gösteren Seyahat Acentaları	78
Tablo 8: Giresun'da Faaliyet Gösteren Turizm İşletme Belgeli Restaurantlar	78

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Sürdürülebilir Kalkınma Kavramı Olarak Ekoturizm.....	28
Şekil 2: Sürdürülebilir Ekoturizm Değerler ve İlkeler Modeli.....	30
Şekil 3: Turizm Pazarında Ekoturizmin Yeri	43
Şekil 4: Giresun Coğrafi Konum.....	60
Şekil 5: Giresun İlinin Ekoturizm Rotaları.....	81

EKLER

EK-1: Anket Formu

GİRESUN İLİ EKOTURİZM POTANSİYELİNİN EKOTURİZM SPECTRUM YÖNTEMİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ			GİRESUN İLİ EKOTURİZM KAYNAKLARI												
			Kümbet Yaylası	Bektaş Yaylası	Paşakonağı Yaylası	Kulakkaya Yaylası	Sıdağı Yaylası	Giresun Kalesi	Yedi Değirmenler Tabiat Parkı	Giresun Adası	Kuzalan Şelalesi Tabiat Parkı	Koç Kayası Tabiat Parkı	Ağaçbaşı Tabiat Parkı	Şeyhli Ekoturizm Köyü	Gelevera Deresi
ULAŞILABİLİRLİK	A. Ekoturizm bölgesine ulaşılabilirlik (ulaşım araçlarının varlığı)	Havayolu ulaşımı													
		Karayolu ulaşımı													
		Denizyolu ulaşımı													
		Demiryolu ulaşımı													
	B. Ekoturizm kaynağına ulaşılabilirlik	Kaynağa ulaşımı sağlayacak stabilize yolların, orman yollarının, patikaların bulunması													
		Atla ulaşım													
		Deniz araçları ile ulaşım													
C. Alanla ilgili bilgilere ulaşılabilirlik	Broşürler, internet kaynakları v.b.														
KAYNAĞIN FİZİKSEL ÇEKİCİLİĞİ	Flora yapısı (zengin, az bulunur bitki çeşitliliği, anıt ağaçlar, çiçekler, diğer bitkiler)														
	Fauna yapısı (hayvan çeşitliliği ve zenginliği; kuşlar, kelebekler, sürüngenler)														
	Orman değerleri														
	Bozulmamış olması														
	Peyzaj														
	Alana yakın başka ekoturizm														

		kaynaklarının varlığı													
		Alanda rekreatif faaliyetlerin bulunması													
ALTYAPI İMKANLARI		Alanda içilebilir su, elektrik, tuvalet, iletişim araçları bulunması													
ÜSTYAPI İMKANLARI	Kaynağa yakın alanlarda konaklama tesisi, restoran vb. imkanlar	Yıldızlı oteller													
		Küçük konaklama tesisleri, pansiyonlar													
		Kamplar													
		Yiyecek-içecek tesisleri													
		Alana yakın sağlık birimleri bulunması (hastane, sağlık ocağı)													
		Tur düzenleyen yerel acentaların bulunması													
SOSYO-KÜLTÜREL YAPI		Bölgede yaşayan halkın ekoturizm bilincine sahip olması													
		Eğitim seviyesinin yüksek olması													
		Halkın bölgeye gelen turistlere karşı olan davranışları (pozitif, negatif)													
		İnsan kaynakları (istihdam edilecek turizm personeli, rehber v.b)													
EKONOMİK YAPI		Turistlerin alana olan ekonomik katkıları													

Yukarıda belirlenen kriterleri dikkate alarak listede yer alan ekoturizm kaynakları için puan veriniz.

4= Çok yüksek

2= Orta

Adı Soyadı:

Kurumu:

3= Yüksek

1= Düşük

Uzmanlık Alan

EK-2: Anket Formu Alt Kriterlerin Ortalaması

GİRESUN İLİ EKOTURİZM POTANSİYELİNİN EKOTURİZM SPECTRUM YÖNTEMİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ			GİRESUN İLİ EKOTURİZM KAYNAKLARI												
			Kümbet Yaylası	Bektaş Yaylası	Paşakonağı Yaylası	Kulakkaya Yaylası	Sisdağı Yaylası	Giresun Kalesi	Yedi Değirmenler Tabiat Parkı	Giresun Adası	Kuzalan Şelalesi Tabiat Parkı	Koç Kayası Tabiat Parkı	Ağaçbaşı Tabiat Parkı	Şeyhli Ekoturizm Köyü	Gelevera Deresi
ULAŞILABİLİRLİK	A. Ekoturizm bölgesine ulaşılabilirlik (ulaşım araçlarının varlığı)	Havayolu ulaşımı	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
		Karayolu ulaşımı	4	4	4	4	3	4	4	1	4	4	4	4	4
		Denizyolu ulaşımı	1	1	1	1	1	1	1	4	1	1	1	1	2
		Demiryolu ulaşımı	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	B. Ekoturizm kaynağına ulaşılabilirlik	Kaynağa ulaşımı sağlayacak stabilize yolların, orman yollarının, patikaların bulunması	4	4	4	4	3	4	4	1	4	4	4	4	3
		Atla ulaşım	4	4	4	4	4	4	4	1	4	4	4	4	4
		Deniz araçları ile ulaşım	1	1	1	1	1	1	1	4	1	1	1	1	2
C. Alanla ilgili bilgilere ulaşılabilirlik	Broşürler, internet kaynakları v.b.	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	
KAYNAĞIN FİZİKSEL ÇEKİCİLİĞİ		Flora yapısı (zengin, az bulunur bitki çeşitliliği, anıt ağaçlar, çiçekler, diğer bitkiler)	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
		Fauna yapısı (hayvan çeşitliliği ve zenginliği; kuşlar, kelebekler, sürüngenler)	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
		Orman değerleri	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
		Bozulmamış olması	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
		Peyzaj	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
		Alana yakın başka ekoturizm kaynaklarının varlığı	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	

		Alanda rekreatif faaliyetlerin bulunması	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	
ALTYAPI İMKANLARI		Alanda içilebilir su, elektrik, tuvalet, iletişim araçları bulunması	4	4	3	3	2	4	4	1	4	4	4	4	3	
ÜSTYAPI İMKANLARI	Kaynağa yakın alanlarda konaklama tesisi, restoran vb. imkanlar	Yıldızlı oteller	2	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	
		Küçük konaklama tesisleri, pansiyonlar	2	1	2	1	1	4	1	1	1	1	1	1	2	1
		Kamplar	2	2	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1	2	1
		Yiyecek-içecek tesisleri	2	1	1	1	1	4	2	1	1	1	1	1	2	1
		Alana yakın sağlık birimleri bulunması (hastane, sağlık ocağı)	1	1	1	1	1	4	1	1	1	1	1	1	2	1
		Tur düzenleyen yerel acentaların bulunması	2	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1
SOSYO-KÜLTÜREL YAPI		Bölgede yaşayan halkın ekoturizm bilincine sahip olması	3	3	3	3	2	2	3	3	4	3	3	4	2	
		Eğitim seviyesinin yüksek olması	3	2	3	2	2	3	3	3	2	2	3	2	2	
		Halkın bölgeye gelen turistlere karşı olan davranışları (pozitif, negatif)	3	4	3	4	4	4	4	3	3	4	4	4	4	
		İnsan kaynakları (istihdam edilecek turizm personeli, rehber v.b)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	
EKONOMİK YAPI		Turistlerin alana olan ekonomik katkıları	3	3	3	3	3	2	3	1	3	3	3	3	1	

Yukarıda belirlenen kriterleri dikkate alarak listede yer alan ekoturizm kaynakları için puan veriniz.

4= Çok yüksek

2= Orta

Adı Soyadı:

Kurumu:

3= Yüksek

1= Düşük

Uzmanlık Alan

ÖZGEÇMİŞ

Mustafa YİĞİT, 1988 yılında Kırşehir’de doğmuştur. Kırşehir Cumhuriyet İlköğretim Okulu’nda başladığı ilköğretim eğitimini İstanbul Silivri Nurullahh Baldöktü İlköğretim Okulu’nda tamamlamıştır. Lise eğitimini Kırşehir Mehmet Akif Ersoy (Yabancı Dil Ağırlıklı) Lisesi’nde tamamladıktan sonra 2010 yılında Gaziosmanpaşa Üniversitesi Turizm İşletmeciliği lisans bölümünden mezun olmuştur. 2017-2018 güz döneminde Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği A.B.D. Yüksek Lisans Programı’na kayıt olmuştur.

Bildiri ve Yayınlar:

Kurumsal İmaj Algısında Fiziki Unsurların Müşteri Sadakatine Etkisi: Tarihi Otel İşletmelerinde Bir İnceleme, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Temmuz, 2019.

Tıbbi Satış Mümessillerinin Etik Davranış Algılarının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık, 2019.

Sosyal Medyada Destinasyon Yorumları Üzerine Bir İnceleme: Safranbolu Örneği, 4. Uluslararası Türk Dünyası Turizm Sempozyumu, 19-21 Temmuz 2018, Tam Bildiriler Kitabı, Kastamonu.